

Afleveringsdato: 17. maj 2021

ALTERNATIVER TIL ISA-REVISION FOR REGNSKABSKLASSE B

Emil Dochedahl Winther | Studienummer: 134081 |

Rasmus Rolsted | Studienummer: 110280 |

Kandidatafhandling

Copenhagen Business School, Cand.merc.aud. – Revisorkandidat

Vejleder: Karsten Andersen

Kontraktnummer: 18002

Antal normal sider: 119

Antal tegn: 243.527

Executive summary

This paper examines the growing problem of utilizing International Standards on Auditing for small businesses in Denmark. For many years there has been a call for change in the way small businesses are audited. The current standards are too complex and compliance-focused to be used in the auditing of small and simple businesses. Both IAASB – the International Auditing and Assurance Standards Board – as well as the Danish “FSR – danske revisorer” are aware of the problem and are gathering information to prepare a solution. Throughout the paper, the problem of auditing via International Standards on Auditing for small businesses is examined. With the use of external market reports and auditing theory, the current International Standards on Auditing and alternatives hereof are presented. An analysis of the Danish market is executed in order to gain an understanding of smaller firms and their choice of auditor’s report. Towards the end of the paper’s analysis alternatives to the International Standards on Auditing are discussed and evaluated.

The paper’s analysis finds that less than 40% of Danish “Regnskabsklasse B” businesses have an auditor’s report with assurance. The paper then also finds that 58,7% of Danish “Regnskabsklasse B” businesses with loans have an auditor’s report with assurance. Based on the result of the analysis, a discussion about alternatives for current auditing standards is carried out. The results are then discussed with an aspiration to increase the number of enterprises with an auditor’s report with assurance.

The result of the executed market analysis concludes the need for more auditor reports for the Danish “Regnskabsklasse B” segment. Based on the result of the analysis, a discussion about alternatives for current auditing rules concludes the need for new rules and a nationwide law requiring all business in Denmark to have an external accountant. Besides the suggestion of a new law, the paper suggests that the current International Standards on Auditing be revised with a “building blocks approach”.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	6
1.2 Problemformulering.....	9
1.3 Afgrænsning	10
1.4 Begrebsafklaring	11
1.5 Metode.....	14
1.5.1 Videnskabsteoretisk tilgang.....	14
1.5.2 Deduktive og induktive forskningsstrategi	14
1.5.3 Dataindsamling til brug i dataanalysen.....	14
1.5.4 Fravær af interview	17
1.5.5 Evalueringsmatrix	17
1.6 Begrundelse for teori valg.....	17
1.7 Kildekritik	18
1.8 Struktur	20
2. Teoriafsnit	23
2.1 Teori	23
2.1.1 The Philosophy of Auditing	23
2.1.1.1 Filosofi	24
2.1.1.2 Postulater	24
2.1.1.3 Koncepter	26
2.1.1.4 Standarder	27
2.1.2 Philosophy and Principles of Auditing	28
2.1.2.1 Sociale og etiske aspekt af revision	28
2.1.2.2 Ansvar og revision som et socialt fænomen	28
2.1.2.3 Postulater hos Flint	28
2.1.2.4 Om standarder generelt	30
2.1.2.5 Fornøden omhu	30
2.1.2.6 Revisionsstandarder.....	31
2.1.2.7 Kvalitetskontrol	31
2.1.3 Afrunding af Mautz og Sharaf, samt Flint	31
2.1.4 Lovene og livet	31
2.1.4.1 Den første opfattelse af retspolitik.....	31
2.1.4.2 Den anden opfattelse af retspolitik	32
2.1.4.3 Den tredje opfattelse af retspolitik.....	32

2.1.4.4 Max Weber	32
2.1.4.5 Jürgen Habermas	32
2.1.4.6 Gunther Teubner	33
2.1.4.7 Markedsregulering, selvregulering og statsregulering	33
2.2 Rammerne for revision	35
2.3 Revision, udvidet gennemgang, review og assistance	38
2.3.1 Revision	38
2.3.1.1 Hvad er en revision? ISA 200	38
2.3.1.2 Kundekendskab og kundeaccept – ISA 315	38
2.3.1.3 Virksomheden og dens omgivelser – ISA 315	38
2.3.1.4 Revisionsplanlægning – ISA 300	39
2.3.1.5 Revisionshandlinger	39
2.3.1.6 Dokumentation, erklæring og kommunikation	40
2.3.2 Standard om udvidet gennemgang	40
2.3.3 Review	42
2.3.4 Assistance	42
2.3.5 Opsummering af grader af sikkerhed	43
2.4 SASE - Nordisk Standard	45
2.4.1 Introduktion	45
2.4.2 Gennemgang af standarderne	45
2.5.3 Sammenfatning	53
2.5 IAASB Less Complex Entities	56
2.5.1 Diskussionspapir	56
2.5.2 LCE-segmentet	56
2.5.3 IAASBs syn på problematikkerne ved de nuværende ISA'ere	57
2.5.4 IAASBs forslag til en løsning	58
2.5.4.1 Ajourføring af ISA'erne	58
2.5.4.2 Separat ISA-standarder	58
2.5.4.3 Vejledninger	59
2.6 Brugen af årsrapporter for SMV	60
2.6.1 Introduktion	60
2.6.2 Brugergrupperne af årsrapporter	60
2.6.3 Årsrapportens betydning for årsrapportens brugere	62
2.6.4 Sammenfatning	66
2.7 Revisionspligt og konsekvenser for fravalg af revision	67

2.7.1 Introduktion	67
2.7.2 Baggrund for fald af virksomheder der gør brug af revisorbistand	67
2.7.3 Konsekvenserne af fald af virksomheder, der gør brug af revisorbistand	69
2.8 Teoriafsnittets delkonklusioner	70
3. Analyse	72
3.1 Analyse del 1 - Dataanalyse	72
3.1.1 Diskussion om brugen af data og nøgletal	72
3.1.2 Nøgletal	73
3.1.2.1 Solvens ratioer	73
3.1.3 Databearbejdelse og analyse	74
3.1.3.1 Overordnet sortering og fjernelse af forskellige virksomheder	74
3.1.3.2 Klasse B med lån	77
3.1.3.3 Lån Nøgletal	77
3.1.3.4 Hvor stor en del udgør lån i forhold til de passive	79
3.1.3.5 Sammenligning af klasse B med lån med hele klasse B	81
3.1.3.6 Konklusion på den overordnede dataanalyse	82
3.1.4 Dataanalyse på erklæringer uden sikkerhed	83
3.1.4.1 Delkonklusion på erklæringer uden sikkerhed	85
3.1.4.2 Sammenligning af ingen sikkerhed - assistance og ingen erklæring	86
3.1.4.3 Delkonklusion på analyse af virksomheder uden sikkerhed	88
3.2 Analyse Del 2 - Alternativer til de nuværende ISA-standarder	89
3.2.1 Præsentation af evalueringsmatrix	90
3.2.2 Beskrivelse af parametre til matrix	90
3.2.2.1 Parameter 1: Implementering	91
3.2.2.2 Parameter 2: Grad af sikkerhed	91
3.2.2.3 Parameter 3: Påvirkning på markedet	92
3.2.2.4 Parameter 4: Påvirkning på revisor	92
3.2.2.5 Parameter 5: Påvirkning på revisionskunde	92
3.2.3 Vurdering af parametrenes vægtning	94
3.2.3.1 Alternativ 1: Hold A og hold B	96
3.2.3.2 Alternativ 2: Byggeklodsmodel	98
3.2.3.3 Alternativ 3: Separat regelsæt	101
3.2.3.4 Alternativ 4: SASE	103
3.2.3.5 Alternativ 5: Revisorpligt med nuværende standarder	106
3.2.3.6 Alternativ 6: Bevar nuværende lovgivning/ISA	109

3.2.4 Evalueringsmatrix	109
4. Afrunding	111
4.1 Diskussion	111
4.1.1 Diskussion af resultater af evalueringsmatrix	111
4.1.2 Det endelige løsningsforslag – delkonklusion	113
4.2 Konklusion	115
4.3 Perspektivering	116
4.3.1 Alternative vinkler	116
4.3.2 Betydning og relevans	117
4.3.3 Hvor er vi om 10 år?	118
4.3.3.1 Sveriges kontoplan	118
4.3.3.2 Uddannelse	119
5. Litteraturliste	120

1. Indledning

Der har i en årrække været en generel utilfredshed med den måde hvorpå regnskabsklasse B virksomheder skal revideres, efter International Standard on Auditing regelsættet. FSR – danske revisorer har, i samarbejde med Nordisk Revisorforening (NRF), arbejdet på at fremme ændring af ISA-standarderne så standarderne i højere grad egner sig til Små og Mellemstore Virksomheder. Hertil siger Peter Gath, formand for NRF:

I Norden er vi tilhængere af at ændre den måde man reviderer små virksomheder på. De internationale revisionsstandards, som vi har i dag, er oprindeligt udviklet til revision af store globale virksomheder, og de er ikke på samme måde velegnede til revision af en lille virksomhed med en omsætning på 5 eller 10 millioner kroner. Her adskiller vi os i Norden fra for eksempel USA, UK og andre store lande ved at have mange små og mellemstore virksomheder, som har andre behov. De behov vil vi gerne supportere (FSR – danske revisorer, 2019)

Gath fremhæver her, at på baggrund af Danmarks store andel af små og mellemstore virksomheder i forhold til store virksomheder, er ISA knap så egnet til Danmark. Rationalet er her, at fordi ISA-standarderne er lavet med store virksomheder for øje, og fordi der er mange små og mellemstore virksomheder i Danmark, er ISA-standarderne ikke velegnet til brug i Danmark.

Gaths udtalelse skal desuden ses i lyset af de mange virksomheder der helt fravælger erklæringer med sikkerhed. Fra 2006 til 2013 er der sket en række lempelser med hensyn til revisionspligt for regnskabsklasse B virksomheder. Blandt andet sættes der i 2011 en beløbsgrænse for revisionspligt, på 8 mio. kr. i nettoomsætning, så alle regnskabsklasse B virksomheder med en omsætning under dette beløb frit kan vælge, om de vil have udført revision eller ej. Lempelsen i revisionspligt resulterer i en markant stigning i andelen af virksomheder uden revisorbistand eller revisorerklæring uden sikkerhed fra 12 % i 2012 til 57 % i 2019 (FSR – danske revisorer, 2020).

På baggrund af den stigende tendens af virksomheders fravalg af revisorbistand, samt de problemstillinger, som Gath fremhæver, udgav NRF i 2015 et udkast til et sæt standarder til revision af små virksomheder. Disse standarder kalder NRF for "Nordic Standards for Audit of Small Entities". Udkastet havde til formål at være et forslag til, og grundlag for, et udviklingsarbejde hos de internationale standardudstedere – herunder "International Auditing and Assurance Standards Board". Kritikken fra IAASB lød på daværende tidspunkt, at udkastet er for simpelt og for kort til at den, på egen hånd, kan være fyldestgørende nok til de fleste revisionsopgaver.

I juli 2018 offentliggjorde IAASB et udkast til en revideret og ny udgave af ISA 315 som omhandler identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem

forståelse af virksomheden og dens omgivelser. Én af de foreslåede ændringer til ISA 315, som IAASB præsenterer, er introduktionen af skalérbarhed (IAASB 2018: 56). Skalérbarhed skal i denne kontekst forstås, som at ISA-standarden kan benyttes på alle virksomheder – uanset virksomhedens størrelse eller kompleksitet. Skalérbarheden skal ses særligt med fokus på "Less Complex Entities" (fremover omtalt LCE), som kan oversættes til "mindre komplekse virksomheder". Disse LCE'ere er mindre komplekse i den forstand, at de typisk er karakteriseret ved lavt antal medarbejdere, få forretningsgange, lav omsætning, m.m., dog skal det nævnes, at LCE ikke er begrænset til dette.

I november samme år offentliggøres FSR – danske revisorerers svar til netop dette udkast. FSR – danske revisorer udtrykker i deres svar, at udkastet til den nye udgave af ISA 315 ikke er fyldestgørende for LCE'er. FSR – danske revisorer ser sig ikke som direkte modstandere af principperne bag skalérbarhed, som IAASB introducerer, dog mener de, at denne skalérbarhed implementeres forkert i IAASB's udkast (FSR – danske revisorer, 2018, s. 1-2). Hertil pointeres det at det er bydende nødvendigt, at standarderne skal være indrettet således, at der skaleres op fremfor ned – altså at standarderne som udgangspunkt er formet til LCE'er, men kan skaleres op til større virksomheder.

På baggrund af kritik og opfordringer fra FSR – danske revisorer, NRF, samt andre interessenter fra blandt andet Frankrig og Belgien, udgiver IAASB i 2019 et diskussionspapir (ISAAB, 2019, s. 7). IAASB har i deres diskussionspapir udsendt en forespørgsel og en fremtidig plan om ændringer af ISA-standarderne. Disse ændringer er specifikt rettet mod fremtidens revision af LCE. ISAABs diskussionspapir er tiltænkt som en opfordring til interessenterne, til at de kan tilkendegive deres mening og erfaringer, i forhold til det voksende problem med små og mellemstore virksomheder og brugen af ISA-standarderne. IAASB gør det klart at målet for fremtiden ikke er at underminere allerede eksisterende regelsæt i form af ISA og revision, men derimod snarere at lave en form for regelsæt, der kan hjælpe ved revisionen af simple og mindre komplekse virksomheder. Herigennem erkender IAASB selv, at der er revisionsmæssige problemer ved revision af LCE, og at der er behov for et alternativ til revision af disse virksomheder.

Denne afhandling tager blandt andet afsæt i IAASBs og NRFs forskellige forslag til fremtidens revision af små og mellemstore virksomheder.

Baggrunden for hvorfor dette undersøges bunder i at en ændring af revisionsstandarder, muligvis kan ske i løbet af det næste årti, både med hensyn til NRFs eller IAASBs standarder. De to organisationers forskellige forslag til alternativer til ISA-standarderne kan begge have store indvirkninger på flere fronter af revisorbranchen. Et sæt standarder der er designet med fokus på SMV-segmentet vil muligvis få flere virksomheder i segmentet til at benytte sig af revision.

Afhandlingen indeholder et teoriafsnit, hvor relevant teori, markedsrapporter og et diskussionsoplæg bliver gennemgået for at give læseren af denne afhandling de bedste forudsætninger for at forstå revisorstandarder og måden, hvorpå de laves og stadfæstes. Derudover indeholder teoriafsnittet en præsentation og gennemgang af de forskellige erklæringer en revisor kan afgive, SASE - Nordisk Standard, samt eksterne markedsrapporter for at give læseren en forståelse for situationen omkring afhandlingens problemstilling.

Senere i afhandlingen vil der blive analyseret på aktuelle markedsdata for at give et billede af den nuværende situation omkring de erklæringer, der afgives af revisorer i Danmark. I forlængelse heraf vil det blive undersøgt via nøgletal på tværs af virksomheder med forskellige erklæringer, om der er indikationer på behov for flere erklæringer og/eller andre erklæringstyper. På baggrund af dataanalysen, samt pointerne fra eksterne rapporter præsenteret i teoriafsnittet, vil afhandlingen resultere i en række alternativer, som muligvis kan løse problemstillingen i afhandlingen. Alternativerne bliver evalueret og endeligt følger en konkret anbefaling i form af en løsning til problemstillingen, som præsenteres i afsnit 1.2 "Problemformulering".

Slutteligt indeholder afhandlingen også en perspektivering, som består af en gennemgang af opgavens relevans, en kort opsummering af revisorbranchens fremtid og en gennemgang af udeladte, men relevante, punkter som kunne have været inddraget i afhandlingen.

Dette leder os passende videre til afhandlingens problemformulering.

1.2 Problemformulering

Denne afhandling vil omhandle anvendelsen af ISA-standarderne for regnskabsklasse B virksomheder. I afhandlingen vil det undersøges, hvorvidt der findes eller bør findes alternativer til ISA regelsættet, som revisionen bygger på.

Den nuværende revisionsproces er en kompliceret og lang iterativ proces, hvorfor den ikke nødvendigvis egner sig til de små virksomheder, vi har i Danmark. På baggrund af dette identificeres alternativer til de nuværende revisionsstandarder. Alternativerne vil i afhandlingen blive vurderet, som en mulig løsning på problematikkerne om revision for regnskabsklasse B. Den nedenstående problemformulering med tilhørende underspørgsmål vil blive undersøgt.

Hvilke alternativer til ISA-revision kan implementeres for regnskabsklasse B i Danmark, og hvorledes kan disse løse problematikkerne omkring revision af små virksomheder?

Underspørgsmål:

- Hvad er en revisionsstandard og hvilke standarder er gældende på nuværende tidspunkt?
- Hvorfor egner ISA-revision sig ikke til regnskabsklasse B virksomheder?
- Hvilke alternativer til ISA-revision vil man kunne implementere i revisionsbranchen for at tilgodese små virksomheder i deres aflæggelse af årsrapporten?
- Hvad er fordelingen af revisorerklæringer for regnskabsklasse B virksomheder?
- Bør flere regnskabsklasse B virksomheder have en revisorerklæring?
- Hvad er vores løsningsforslag til alternativer til ISA-revision?

1.3 Afgrænsning

Problemstillingen i afhandlingen kan besvares og anskues fra mange forskellige vinkler. Det resulterer i, at det er nødvendigt at afgrænse sig fra at undersøge alle muligheder for en besvarelse. Der er flere årsager til at afgrænsningen er nødvendig, det skyldes blandt andet en tidsbegrænsning, pladsmangel, prioritering i forhold til relevans, samt at det er vores ønske at komme i dybden med vores underspørgsmål, så disse kan undersøges i dybden. Det kommende afsnit vil omhandle afgrænsninger ved denne afhandling.

Det er vores klare forventning at læseren af denne afhandling har et basalt kendskab til regnskaber og revision heraf. Alment anvendte regnskabs- og revisionsbegreber vil derfor, som udgangspunkt ikke blive uddybet, medmindre det findes strengt nødvendigt. Afhandlingen er ligeså skrevet med en forventning om kendskab til basal økonomi, hvorfor der ligeledes ikke vil være uddybninger af dette, f.eks. udbud og efterspørgsel og deres sammenhæng.

Der afgrænses i analysen fra at undersøge klasse C virksomheder. Det skyldes, at det er klasse B virksomhederne, som primært udgør SMV-segmentet, samt at det er i klasse B (og A) kategorien, hvor virksomheder fravælger en revisorerklæring.

Det er derfor vores vurdering, at afhandlingens primære fokus skal være rettet mod klasse B virksomheder, da vi mener det har en større relevans i forhold til en besvarelse af problemstillingen i afhandlingen.

I forhold til hvor mange virksomheder, der har en revisionserklæring, er det vores opfattelse at der allerede er flere eksisterende eksterne markedsrapporter, der viser en tendens til fravalg af revision. Det er ikke vores afhandlingsfokus at af- eller bekræfte dette, da vi mener, det allerede er faktum. Vi har derfor i denne afhandling valgt ikke at fokusere på antallet af virksomheder, der fravælger revision i denne afhandling.

Der er i forlængelse af klasse C ligeså afgrænset fra at undersøge klasse D virksomheder, da det er vores overbevisning, at de nuværende revisionsstandarder, som udgangspunkt fungerer fint for klasse D.

Foruden de præsenterede alternativer i afsnit 3.2 findes der andre muligheder som kan løse problematikken i afhandlingen. Vi har valgt at afgrænse os fra andre alternativer fordi disse vil være ringere alternativer og sværere at implementere med den ønskede effekt. I forlængelse heraf skal det nævnes, at der også er afgrænset fra at undersøge om revisoren helt kan afskaffes i forbindelse med aflæggelsen af årsrapporter, da dette vurderes at være et skridt i den forkerte retning.

1.4 Begrebsafklaring

Revisor

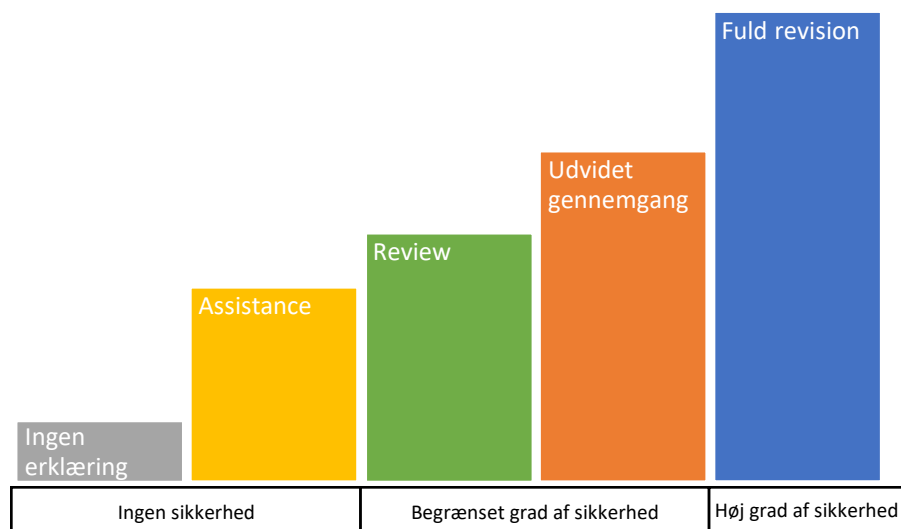
Denne afhandling benytter revisor som en fælles betegnelse for både statsautoriserede revisorer samt registrerede revisorer. Således er der kun tale om godkendte revisorer når vi anvender betegnelsen revisor, medmindre andet eksplicit er udtrykt.

Revision

Revision skal i denne afhandling forstås som ekstern revision. Her er det, for virksomheden set, en udefrakommende, statsautoriseret (eller registreret) revisor der foretager revisionen af den pågældende virksomheds årsregnskab. Ordet "revision" bliver i afhandlingen brugt på forskellige måder. Den ene måde hvorpå ordet bliver brugt er som synonym af erklæringsformen fuld revision (se nedenfor i "Revisorerklæringer"). Derudover bliver ordet "revision" ligeledes anvendt med henvisning til revisors arbejde, uden at det nødvendigvis omhandler fuld revision.

Revisorerklæringer

Revisorer kan tilbyde en række forskellige erklæringsformer. Forskellen på de forskellige erklæringer er både graden af sikkerhed, men også hvilke standarder revisoren skal følge. Erklæringsformerne bliver ikke gennemgået her, dog illustreres nedenfor, forskellen i grad af sikkerhed, samt arbejdsbyrden for revisoren.

Kilde: FSR – danske revisorer, u.å, s. 1, bilag 38.

Illustrationen viser de forskellige erklærings typer en revisor kan give. Som det fremgår af illustrationen forekommer ingen grad af sikkerhed ved assistanceerklæring, på lige fod med slet ikke at få udarbejdet en revisorerklæring. Dernæst er der review og udvidet gennemgang. Disse har begge en begrænset grad af sikkerhed. Slutteligt er der fuld revision som har høj grad af sikkerhed. Senere i afhandlingen, i afsnit 2.3, bliver det uddybet, hvad de forskellige erklærings typer er.

Regnskabsklasser

I Danmark operer man med fire regnskabsklasser; regnskabsklasse A, B, C og D. Baggrunden for hvorfor man inddeler virksomhederne i regnskabsklasser er, at forskellige lovkrav til årsrapporten gør sig gældende for de forskellige regnskabsklasser. Alle virksomheder skal inddeles i én af disse regnskabsklasser. Virksomhederne bliver inddelt i regnskabsklasserne ud fra tre faktorer:

- balancesummen
- nettoomsætningen
- det gennemsnitlige antal helbeskæftigede i løbet af regnskabsåret.

For alle de tre faktorer gælder nogle bestemte grænser. Vi belyser dog kun grænserne for regnskabsklasse B, da det netop er denne regnskabsklasse afhandlingen tager udgangspunkt i. Det kan siges at regnskabsklasse A typisk består af enkeltmandsvirksomheder og andre meget små virksomheder (Erhvervsstyrelsen, 2021). Regnskabsklasse C består af mellemstore og store virksomheder. Regnskabsklasse D er børsnoterede virksomheder. For regnskabsklasse B lyder det, at virksomheder tilhører denne regnskabsklasse, såfremt to af disse størrelsesgrænser ikke overskrides i to på hinanden følgende regnskabsår:

"a) En balancesum på 44 mio. kr.,

b) en nettoomsætning på 89 mio. kr. og

c) et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede i løbet af regnskabsåret på 50."

(Erhvervsstyrelsen, 2021)

Som tidligere nævnt, er det regnskabsklasse B, denne afhandling fokuserer på.

SMV-segment

Dette er en forkortelse af "små og mellemstore virksomheder". Vi har i denne afhandling valgt at benytte begrebet "SMV-segment" synonymt med regnskabsklasse B-definitionen. Det skal dog nævnes at begrebet, i andre sammenhænge end denne afhandling, ligeledes kan omfatte mellemstore virksomheder i regnskabsklasse C. Dette afgrænser vi os fra i denne afhandling.

Anmærkninger

Begrebet "anmærkninger" og "revisoranmærkninger" bliver i denne afhandling defineret som fremhævelser og/eller modifikationer i årsrapporter. For eksempel hvis regnskabet ikke er retvisende, der er mangel på revisionsbevis, regler og love ikke overholdes, eller der er tvivl om going concern, giver dette anledning til revisoranmærkning(er) i årsrapporten.

FSR

FSR – danske revisorer er en brancheorganisation for godkendte revisorer. "FSR" står for "Foreningen af statsautoriserede revisorer". FSR – danske revisorer forkortes i denne afhandling til FSR.

IFAC

IFAC er en forkortelse af "The International Federation of Accountants". IFAC er sammensat af omtrent 180 medlemsorganisationer fra 130 forskellige lande – herunder FSR.

Organisationen supporterer udviklingen og implementeringen af revisionsstandarderne IAASB udsteder (IFAC, 2011, s. 1).

IAASB

IAASB er en forkortelse af "International Auditing and Assurance Standards Board" og er en underkomite af IFAC. IAASB er organisationen der udsteder revisionsstandarderne ISA.

IAASB er uafhængige, men har tradition for at inddrage medlemsorganisationerne af IFAC til dialog og drøftelse af ændringer af ISA-standarderne.

ISA

ISA, eller ISA-standarderne, er en forkortelse af "International Standards on Auditing". Dette er et sæt standarder revisorer skal følge ved revision af virksomheder. I Danmark er efterlevelse af ISA-standarderne ratificeret ved revisorlovens § 16. Dette uddybes i afsnit 2.2.

NRF

FSR er ligeledes medlem af NRF, som er en forkortelsen af "Nordisk Revisorforbund". NRF er en sammenslutning af revisorforeningerne i de nordiske lande.

"Hold A og Hold B"

I afhandlingen bruger vi betegnelsen "hold A og B". Denne betegnelse bruger vi om en mulig form for genetablering af registrerede revisorer. "Hold A og B" er i denne forbindelse opdelingen mellem de eksisterende revisorer og de nyoprettede i alternativet.

1.5 Metode

Dette afsnit har i sinde at belyse de metodiske valg og overvejelser vi har truffet, i udarbejdelsen af denne afhandling. Herunder belyses afhandlingens videnskabsteoretiske tilgang, videnskabsmetode, afhandlingens empiri, samt den metodiske tilgang i analysens evalueringsmatrix.

1.5.1 Videnskabsteoretisk tilgang

Afhandlingens videnskabsteoretiske tilgang er neo-positivisme, også omtalt ny positivisme. Vi afgrænser os her fra at beskrive den historiske udvikling af positivismen, idet vi ikke ser det relevant for afhandlingen. Ved neo-positivisme kan det siges, at en empirisk realisme gør sig gældende, i den forstand at virkeligheden lader sig observere med sanserne. Dette kan ligeledes forklares ved at påstande kan verificeres, hvis den stemmer overens med eller korresponderer med empiriske fakta og data (Juul & Pedersen, 2012, s. 14-15 & 30). Man kan dermed udlede, at neo-positivismens syn på det ontologiske spørgsmål er, alt det der kan måles og vejes. Man tager dermed udgangspunkt i den fysiske verden, og afskriver alt metafysisk, idet dette anses som ikke-måleligt. Epistemologisk sigter neo-positivismen efter, at al viden skal afspejles i det fysiske – altså at viden skal kunne verificeres og bekræftes med empirisk evidens.

Dette stemmer godt med overens i vores valg af en dataanalyse. Ud fra datagrundlaget kan man udlede konklusioner, der afspejler virkeligheden, og dermed må være sande. Ved den kvalitative empiri anvendt i afhandlingen har vi, så vidt muligt, forsøgt udelukkende at gøre brug af rapporter og undersøgelser udarbejdet ud fra kvantitative data.

1.5.2 Deduktive og induktive forskningsstrategi

Denne afhandling har gjort brug af både deduktive og induktive tilgang. Afhandlingen gør brug af den deduktive tilgang i teorien, idet der tages udgangspunkt i regnskabsstandarder og -love. Ved brug af den deduktive tilgang tages der afsæt i det generelle for at danne logiske konklusioner om det specifikke – altså udledes logiske konklusioner på baggrund af indholdet af teoriafsnittet.

Afhandlingen gør ligeledes brug af den induktive tilgang. Dette bliver gjort i analysen. Her gør vi i brug af en empirisk analyse på baggrund af regnskabsdata på virksomheder i Danmark. Her tages der – modsat den deduktive tilgang – afsæt i det specifikke for så at kunne konkludere noget generelt – altså udledes noget generelt ud fra empirisk data.

1.5.3 Dataindsamling til brug i dataanalysen

Orbis er en virksomhedsdatabase med oplysninger om knap 960.000 danske virksomheder. På verdensplan er over 300 millioner virksomheder repræsenteret i Orbis' database. Databasen er udarbejdet af Bureau Van Dijk, en global virksomhed der specialiserer sig i

dataindsamling på virksomheder, og formidling af disse data gennem databaser og software (Copenhagen Business School, u.å).

Dataudtrækket fra Orbis foregår ved, at man vælger hvilken virksomhedsdata eller -information, man gerne vil have udtrækning på. Dette kunne f.eks. være virksomhedernes antal af medarbejdere, branche, m.m. De udtrukne data som en fil der efterfølgende kan indlæses i regneprogrammet Excel. Orbis besidder dog nogle problemer og begrænsninger ved vores brug af databasen. Dette belyses herunder.

Dataudtrækket fra Orbis besidder nogle potentielt afgørende mangler:

1. Det er ikke muligt at se, hvilken type erklæring der er aflagt på regnskaberne.
2. Det er ikke muligt umiddelbart at se, hvorvidt der er aflagt regnskab med assistanceerklæring eller slet ingen erklæring, når det angives at en revisor er tilknyttet.

Det er dog muligt at se, hvorvidt der er aflagt et regnskab af en revisor med sikkerhed, f.eks. i form af enten revision eller udvidet gennemgang.

På trods af den klare opdeling af revisorerklæringer har datagrundlaget også en indikation på, om der er assistanceerklæring. Men ved en tidlig undersøgelse af om denne indikator, viste det sig desværre, at der ikke var tale om en fuldstændig korrekt indikator.

De data, der ligger til grund for analysen, blev derfor i første omgang forsøgt erstattet af andet data og mere fyldestgørende data. Denne undersøgelse resulterede i tre alternativer:

1. at forespørge Erhvervsstyrelsens tekniske support funktion om det var muligt, at de kunne udsøge og fremsende de ønskede data - men det kunne de desværre ikke være behjælpelige med (E-mail, 22 marts, 2021 – bilag 37).
2. at udvikle et program, der kunne hente data fra erhvervsstyrelsen - men grundet manglende ekspertise i erhvervsstyrelsens API og anden programmering, blev dette ligeledes vurderet til ikke at være en mulighed.
3. at betale sig fra at få data udleveret fra f.eks. Experian – men denne mulighed blev for dyr til at dette var en reel mulighed.

Ovennævnte undersøgelse endte derfor ud i at Orbis' data blev den bedste mulighed til trods for de umiddelbare begrænsninger.

Grundet de mange forskellige virksomhedstyper og det relativt frie valg om start og slut på regnskabsperioder, indeholder dataudtrækket forskellige seneste udgaver af årsregnskaber. Orbis er sat til at hente de seneste regnskabstal for alle virksomheder. Grundet diversiteten i regnskabsperioder (f.eks. 31.12, 30.6, 30.4 sv.) er alle virksomheders seneste regnskab ikke fra år 2020. For de fleste klasse B virksomheder er det seneste regnskab fra år 2019, da der ikke har været regnskabsfrist for 2020 endnu. Regnskabsfristen var oprindeligt 31. maj 2021,

men blev i april måned udskudt til 30. juni 2021(Erhvervsstyrelsen, 2021). Der er dog virksomheder der allerede har aflagt regnskab for 2020 og hertil er der de ”skæve” perioders regnskaber.

Hvor det er muligt anvender vi tal for regnskabsåret 2020, men der vil i en overvejende majoritet af tilfældene anvendes 2019 regnskabstal. Vi mener ikke, at det er et problem med de forskellige perioder og årsrapporter, da det er en naturlig del af erhvervslivet i Danmark at virksomhederne ikke har samme regnskabsperiode. Det, der vægter højest for os, er at have så aktuelle tal som muligt, hvilket vi får ved datagrundlaget fra Orbis. Regnskaber fra før 2019 er som en konsekvens heraf sorteret fra, da de ikke vil bidrage til et retvisende billede af det, vi ønsker at analysere.

Det har også vist sig problematisk at hente flere års regnskabstal end det seneste aktuelle år i Orbis. Databasen tillader ikke, at der hentes de seneste to års regnskabsoplysninger, kun det seneste års regnskabsoplysninger og hertil regnskabsoplysninger for specifikke årstal. Analysen er således udelukkende baseret på ét års regnskabstal, hvorfor vores klassifikation af klasse B virksomheder ikke på balancetidspunktet er udregnet som to af hinanden efterfølgende år (hvilket de bør være med udgangspunkt i de gennemgåede regler i denne afhandlings afsnit 2.4.2 ”Standard om udvidet gennemgang”).

Vi vurderer ikke det ovenstående til at være et store problem, da vi må antage, at der i regnskaberne er en form for ensartethed år for år for klasse B virksomheder. Hertil kommer at der er virksomheder, der går konkurs, nye der kommer til, virksomheder der går fra klasse B til C og vice versa. Det vurderes derfor overordnet set til at være tilfredsstillende at anvende ét års regnskabstal til klassifikationen af klasse B virksomheder.

En anden problematik ved datagrundlaget fra Orbis opstår ved selve klassifikationen af ét regnskabstal. Regnskabsposten ”lån” bliver ikke specificeret i Orbis. Det gælder for alle virksomhederne med ”lån” i dataudtrækket, at de har en form for lån på mindst 1.000 kr. Men det er ikke muligt i datagrundlaget at udlede, om der er tale om banklån eller aktionærlån m.m. Det kan være et potentielt problem i forhold til analysens kommende forudsætninger, og ideelt set ville en opdeling af hvilken type lån virksomhederne har have været optimalt. Vi mener ikke, at den manglende opdeling er af en afgørende karakter i forhold til konklusionen i analysen, men erkender, at dette er en svaghed ved analysen. Der er en betydelig forskel på om en virksomhed har et banklån eller et lån af en aktionær. På trods for disse forhold vurderer vi fortsat at datagrundlaget er validt og pålideligt nok til anvendelse i analysen. Vi har bestræbt os på at datagrundlaget er så repræsentativt som muligt. Derudover er datagrundlaget, så vidt muligt, forsøgt bekræftet andetsteds. F.eks. har vi sammenlignet andelen af regnskabsklasse B virksomheder med erklæring med sikkerhed i det indhentede datagrundlag, med de data Damvad-rapporten præsenterer.

Resultaterne er meget sammenlignelige. På baggrund af disse forhold vurderer vi, at datagrundlaget besidder en høj grad af reliabilitet.

1.5.4 Fravær af interview

I forbindelse med empiriindsamling så vi det ligeledes fordelagtigt at inddrage kvalitativ empiri i form af interview. På baggrund af den begrænsede mængde tilgængelig information, så vi det fordelagtigt, hvis vi kunne interviewe højtstående personer hos NRF. Vi ville således kunne have inkluderet en stor mængde ekspertviden, når det kommer til NRF, deres arbejde med SASE, og hvad de mener fremtiden for revision af SMV-segmentet er. Vi så det særdeles fordelagtigt for afhandlingen, hvis vi kunne have interviewet Peter Gath, statsautoriseret revisor og formand for NRF. Især for hans formandskab i NRF anså vi Peter Gath, som en god interviewperson. Efter flere forgæves forsøg – både pr. mail og telefon – måtte vi erkende, at det ikke var muligt at få interview eller udtalelser fra Peter Gath. På baggrund af dette har det ikke været muligt for os at afdække udviklingsprocessen af SASE, samt hvad NRF ser som det mest mulige og det bedste udfald for fremtiden for revision af SMV-segmentet.

1.5.5 Evalueringsmatrix

En evalueringsmatrix er en metode, hvorpå man kan sammenligne forskellige alternativer ud fra samme betingelser eller parametre. Hvert alternativ bliver bedømt ud fra hver parameter, og får derudfra en score (en bedømmelse fra 1-10 hvoraf 10 er bedst). Man kan tildele vægt til de forskellige parametre, alt efter hvilke parametre man vurderer har størst betydning i valget af et alternativ. Slutteligt kan man gange bedømmelsen af de enkelte parametre op med vægten, og summere for hvert alternativ, så en endelig bedømmelse udregnes.

Denne metode er selvsagt behæftet med en vis grad af subjektivitet, idet vi har stået for udvælgelsen og vægtningen af parametrene. Vi har bestræbt os på at udvælge og vægte parametrene på baggrund af teorien og empirien i afhandlingen. Vi argumenterer og diskuterer for udvælgelsen og vægtningen af parametrene i afsnit 3.2. Det kan derfor ikke udelukkes, at resultatet af evalueringsmatrixen ikke er påvirket af os. Vi vurderer dog, at valgene og vægtningen af parametrene er baseret ud fra den tilgængelige empiri, samt vores forståelse af revisionens placering og hensigt i et samfundsmæssigt perspektiv.

1.6 Begrundelse for teori valg

Når der skal vælges teori til en afhandling, kan det altid være problematisk at finde frem til de rigtige teoretikeres værker. Det har ikke været anderledes for os og denne afhandling. Mens der er utallige bøger omkring revision og hvordan denne praktiseres, tolkes og på anden måde anvendes, er der færre værker om grundtankerne bag revision. Det var derfor nødvendigt at adskille lærebøger, hvis primære formål har været at undervise i

revisionsfaget, fra teoretiske værker der forklarer, undersøger og stiller spørgsmål ved revision som et fænomen.

Efter at have undersøgt mulighederne for reel revisionsteori faldt valget på teoretikerne Mautz og Sharaf, samt David Flint. Af andre teoretikere, der var med i overvejelserne, var også Tom Lee. Valget faldt i sidste ende på Mautz og Sharaf, samt David Flint, da de tre teoretikere, fordelt på to bøger, komplimenterer hinanden. Vi vurderede endvidere at deres værker indeholdt en tilstrækkelig gengivelse af, hvad en revision, og tankerne bag denne, er.

For at komplimentere revisionsteoretikerne fandt vi det lige så nødvendigt at inkludere værker om generel lovgivning. Det er vores vurdering at denne inkludering af Jørgen Dalberg-Larsens og Betinna Lemann Kristiansen værk giver en bedre forståelse af hvordan revisions love, standarder og andre regler hænger sammen.

Ved de tre værker af Mautz og Sharaf, Flint og Dalberg-Larsen & Kristiansen har vi forsøgt at skildre revision og lovgivningsprocessen, samt tankegangen på en teoretisk korrekt måde. Derudover har vi forsøgt, at give læseren en forståelse for tankerne bag revision og andre lignende erklæringer med sikkerhed, samt processen i hvordan disse på et generelt niveau er opstået.

1.7 Kildekritik

Det er nødvendigt at foretage en kildekritik af vores teoretiske værker, vores omtalte standarder og ligeså de andre forskellige kilder, vi benytter i arbejdet af denne afhandling. Måden hvorved vi vil vurdere kilderne, primært vores bøger og diverse standarder, vil være efter de følgende kriterier:

- Troværdighed
- Objektivitet
- Præcision
- Relevans

(Københavns universitetsbibliotek, u.å)

De tre værkers forfattere, og derved også deres værker, er alle troværdige. De fire teoretikere er alle anerkendte forfattere og teoretikere indenfor deres vidensfelt. Det vurderes, at deres værker alle er præcise, med henvisninger, saglig argumentation og udgivet af publikationshuse. Præcision og troværdighed vurderes at være høj.

Relevansen af kilderne er i høj grad opfyldt for denne afhandling. Det er specifikt teori om henholdsvis revision og filosofien bag dette, samt teori om lovgivning og kræfterne bag dette. Det er derfor vores opfattelse at værkerne har høj relevans for denne afhandling.

Slutteligt må det vurderes, hvorvidt værkerne er objektive. Der er ingen indikationer på, at værkerne er subjektive i en grad, der påvirker troværdigheden eller relevansen. Det er klart at særligt værkerne om revisionsteori er præget af forfatternes subjektive tanker omkring revisionen, men dele af værkerne bygger på andres empiri. Det subjektive element kan ikke elimineres, men David Flint kommenterer på Mautz og Sharaf, hvilket belyser samme side fra mere end en vinkel.

Overordnet set er vores vurdering at værkerne er så objektive som muligt, hvor diverse forfattere har forholdt sig så objektive, som det er muligt, når der skrives et teoretisk værk.

Angående standarder fra IAASB, Erhvervsstyrelsen og diverse lovgivninger vurderer, vi at alle disse opfylder vores fire kriterier.

Eksterne rapporter

Denne afhandling gør ligeledes brug af adskillige eksterne rapporter. Disse rapporter er foretaget af Erhvervsstyrelsen, DAMVAD og FSR.

Med hensyn til disse tre organisationer vurderes det, at de alle besidder en høj grad af troværdighed. Vi ser ingen umiddelbare grunde for eller indikationer på, at disse organisationer skulle være utroværdige.

Det faktum at FSR er en brancheorganisation gør, at denne organisation ikke er objektive. FSR besidder en indgroet interesse i at fremme revisionsbranchen. På trods af dette vurderer vi fortsat, at man kan inddrage FSR-kilder i afhandlingen, idet FSR's rapporter bliver udarbejdet og analyseres ud fra kvantitativ empiri.

De anvendte rapporter er alle forholdsvis nye. Den ældste af de anvendte rapporter er fra 2018. På baggrund af at der ikke har været væsentlige lovmæssige eller revisionsstandardmæssige ændringer siden 2013, hvor sidste lempelse på revisionspligt fandt sted, vurderer vi at dataene, og de tendenser der belyses, er præcise (FSR – danske revisorer, 2020, s. 2).

Rapporterne vurderes i høj grad til at være relevante for denne afhandling. Den anvendte rapporter beskæftiger sig i varierende grad med revision, revisionspligt, samt konsekvenserne/effekterne heraf.

På baggrund af de fire kriterier, vi bedømmer kilderne ud fra, vurderer vi at rapporterne er pålidelige og anvendelige i denne afhandling.

Orbis

Med hensyn til troværdigheden for Orbis henvises der til metodeafsnittet i afsnit 1.5.3. Her belyses det, hvilken organisation dette er. Vi vurderer Orbis til at være troværdig, når det kommer til oplysningerne i dataudtrækkene.

Objektiviteten for Orbis kan diskuteres. Orbis er en NGO med egen agenda og mål. Dog ser vi ikke dette som et problem for afhandlingen, idet denne mulige subjektivitet ikke kan komme til udtryk i vores anvendelse af Orbis. Vi vurderer at den kvantitative data er i sig selv er fuldstændig objektiv.

Præcisionen af dataene fra Orbis kan ligeledes diskuteres. I Orbis har det ikke været muligt at se, hvilken erklæringstype der er for regnskaberne. Det har ligeledes ikke været muligt at se forskel på virksomheder uden revisorerklæring og virksomheder med assistanceerklæring. Disse forhold belyses i metodeafsnittet i afsnit 1.5.3 På trods af dette vurderer vi at dataene er troværdige, idet disse forhold udelukkende er et spørgsmål om hvor mange detaljer Orbis inkluderer, og ikke et spørgsmål om pålidelighed eller præcision af dataene.

Dataene fra Orbis vurderes til at være yderst relevante. Dataudtrækningen og sorteringen dækker den sidste årsrapport for årsrapporter der følger definitionsgrænserne for regnskabsklasse B virksomheder. Der har været problemer med at få dataudtrækning fra de virksomheder der reelt er fra regnskabsklasse B. Dette belyses i metodeafsnittet i afsnit 1.5.3. På trods af dette vurderes det at dataene fra Orbis er relevante.

Sammenfattende kan det siges, at Orbis, og dataudtrækningen herfra, vurderes til at være pålidelig og anvendelig for denne afhandling.

1.8 Struktur

Vi har i vores afhandling valgt at starte opgaven med et teoriafsnit bestående af en definition af begreber, som anvendes igennem hele afhandlingen. Herefter indeholder afhandlingen en teoretisk gennemgang af de teoretiske værker, for at afklare hvad revision, andre erklæringer, samt lovgivning består af. Herefter præsenterer vi de nuværende standarder og alternativer hertil. Disse bliver set i perspektiv til de teoretiske værker, hvorved det undersøges hvorvidt disse opfylder de opstillede krav til standarder.

Efter standarderne er der i teoriafsnittet slutteligt tre afsnit om henholdsvis:

- IAASB's tanker omkring revision af små og mellemstore virksomheder,
- en gennemgang af Damvads rapport om brugen af årsrapporter og slutteligt
- et afsnit om revisionspligt og konsekvenser for fravalg af revision.

De tre afsnit vil vi bruge til at skildre, hvordan IAASB fremadrettet tænker på SMV-segmentet, samt hvordan årsrapporter fra SMV-segmentet bruges af interessenter og slutteligt hvad det betyder, når der ikke er en revisor involveret i et regnskab.

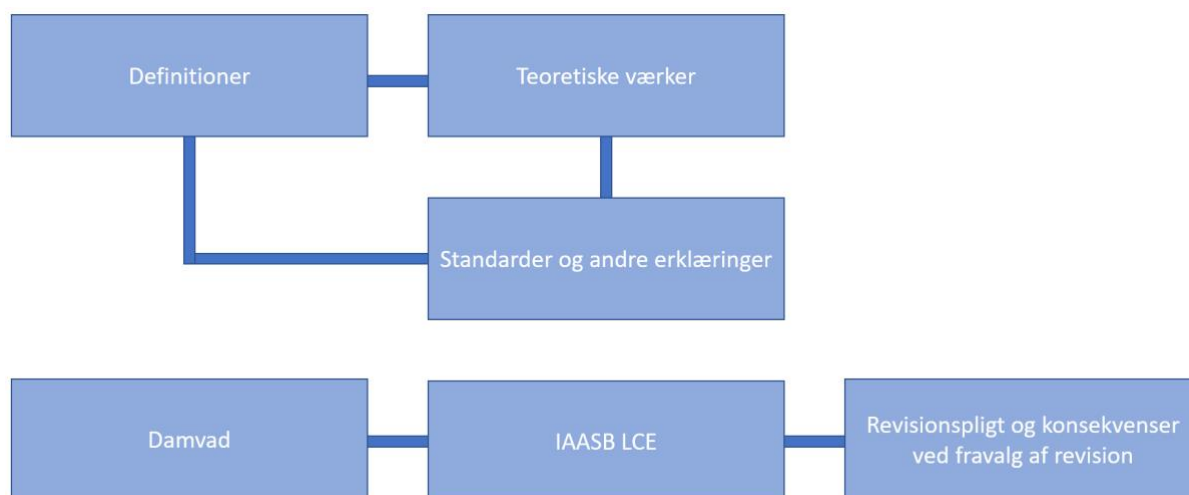
Vi har valgt at opbygge teoriafsnittet på ovenstående måde for at give læseren en forståelse for de revisionstekniske begreber og standarder, som vi efterfølgende anvender.

Lærebogteorien danner basis for forståelsen for, hvordan en standard er bygget op og

fungerer, samt hvilke tanker der ligger bag udarbejdelsen af standarderne. I den forstand mener vi, at det giver god mening at præsentere de teoretiske værker, og umiddelbart derefter de revisionsstandards, der er gældende på nuværende tidspunkt, samt alternativer i form af den nordiske standard og til dels diskussionsoplægget fra IAASB.

Vi har desuden inkluderet en teoretisk gennemgang af lovgivningsprocessen og de forskellige måder, hvorved den kan reguleres i et samfund. Det har vi inkluderet for at give læseren en forståelse for den komplekse proces, som er særligt speciel for revisorer grundet de mange forskellige steder, hvorfra lovgivning og standarder stammer.

Vi har slutteligt et diskussionspapir fra IAASB og to eksterne rapporter, som vi vil anvende i dataanalysen og senere i diskussionen. Pointerne fra Damvad og afsnittet om revisionspligt og konsekvenser ved fravalg af revision, vil danne grundlag for forudsætninger og opfattelser, vi har om revisions i den nuværende tilstand.

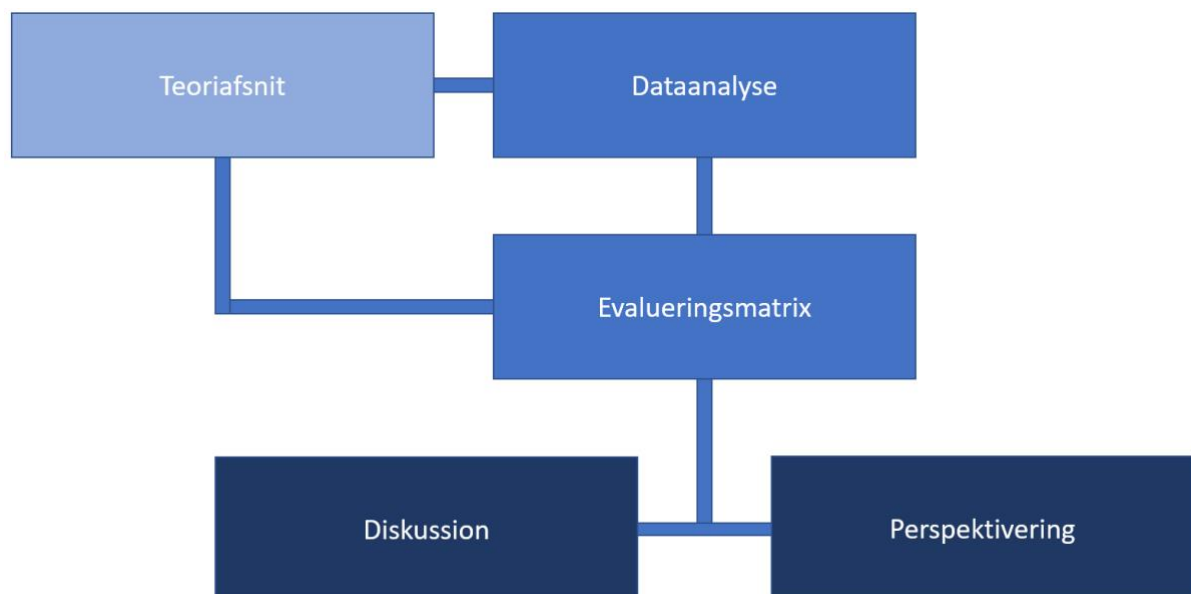
Kilde: egen tilvirkning, bilag 1

Ovenstående figur er en visuel repræsentation af afsnittene og hvordan de hænger sammen i denne afhandling.

Med hensyn til analysen, har vi i vores afhandling valgt at opdele denne i to segmenter. Det første segment er en dataanalyse, hvor der skabes et øjebliksbillede af den nuværende situation for revisorerklæringer og regnskaber i Danmark for klasse B virksomheder. Dette øjebliksbillede, og analysens resultater, anvendes i den anden del af analysen.

Den anden del af analysen, omhandler en analyse af alternativer til de nuværende ISA-standarder, og ender i en evalueringsmatrix, hvor alternativerne drøftes og bedømmes på forskellige kriterier. Analysen er opbygget på den måde for at give læseren en forståelse for den nuværende situation først, for derefter at evaluere på denne situation og analysere på, om der findes alternativer der kan forbedre situationen.

I gennem analysen vil der være referencer til teoriafsnittene, hvor denne viden inddrages for at komme med den mest kvalificerede analyse vi kan. Slutteligt vil analysens resultater ende ud i en diskussion og perspektivering.

Kilde: egen tilvirkning, bilag 2.

Ovenstående figur er en visuel repræsentation af analysen og diskussion og hvordan disse hænger sammen i denne afhandling.

I en helhed vil afhandlingen være opbygget, så vores teoriafsnit vil give læseren af denne afhandling en bedre forståelse for revisorens erklæringer generelt, samt en bedre forudsætning for at se analysens pointer. Analysen vil i dens helhed danne grundlaget for diskussionen og konklusionen, som i sidste ende vil besvare vores problemformulering. Undervejs i afhandlingen vil underspørgsmål også blive besvaret, så der kan afgives en fyldestgørende konklusion på hele afhandlingen og problemformuleringen.

2. Teoriafsnit

Der vil i de følgende afsnit være en gennemgang af forskellige teoretiske værker, markedsrapporter og et diskussionspapir. Vi mener at denne gennemgang er essentiel for at forstå teori, lovgivningsproces og generel information omkring revision såvel som markedet indenfor revisionsbranchen.

2.1 Teori

2.1.1 The Philosophy of Auditing

R.K. Mautz og Hussein A. Sharaf har i "The Philosophy of Auditing" forsøgt at skildre revision fra et teoretisk perspektiv. De har en filosofisk tilgang til, hvad en videnskab er og har i deres bog belyst revision via en videnskabelig tankeproces. Undervejs i bogen analyserer og dekonstruerer de to forfattere revision og de filosofiske tanker bag, samtidigt har de to forfattere forsøgt at komme med et bud på, hvad revisionsteori består af.

Mautz og Sharaf åbner deres værk med et udsagn om at revision er et "socialt ansvar" og en "samling af beviser" (Mautz & Sharaf, 1961, s. 13). Revisorer har et socialt ansvar i samfundet i form af deres jobfunktion, hvilket vil blive belyst senere. I forhold til samlingen af beviser er der tale om revisors opgave i forbindelse med selve revisionen (Mautz & Sharaf, 1961, s. 13). Det er revisorens opgave at samle beviser for at kunne afgive en konklusion, hvilket der også kommer ind på senere i afhandlingen.

Udover det sociale ansvar og samlingen af beviser må en revisor basere sine skøn på de informationer, der er tilgængelige, og revisoren må desuden gøre det så hurtigt som muligt (Mautz & Sharaf, 1961, s. 27). En revisor kan desuden rent principielt ikke tillade sig ikke at tage stilling i sit arbejde. Revisoren skal altså komme med en vurdering af indholdet af sit arbejde. (Mautz & Sharaf, 1961, s. 27)

I sit basale udtryk er revision en blanding af fakta og skøn (Mautz og Sharaf kalder det "natural science" og "social science") (Mautz & Sharaf, 1961, s. 31). Det betyder at revisoren til tider må stille sig tilfreds med det bedste mulige bevis i sit revisionsarbejde – hvilket ikke nødvendigvis er ensbetydende med et endegyldigt bevis (Mautz & Sharaf, 1961, s. 31).

I forlængelse af indsamlingen af beviser skriver Mautz og Sharaf, "Auditor always works in the short run" (Mautz & Sharaf, 1961, s. 35). En revisor kan ikke udskyde revisionen over en længere periode og vente på at få et bedre bevis – som det f.eks. kan gøres i andre videnskaber, hvis der er behov for mere tid og/eller flere test til for at kunne komme med en konklusion (Mautz & Sharaf, 1961, s. 35).

En revisor er nødsaget til at vurdere om det bevis han kan finde frem til på den givne begrænsede tid er godt nok til at kunne afgive en konklusion (Mautz & Sharaf, 1961, s. 35).

Ofte vil revisoren være nødsaget til at vurdere om et bevis, der ikke er det bedste mulige, kan accepteres på grund af tidsbegrænsningen (Mautz & Sharaf, 1961, s. 36).

2.1.1.1 Filosofi

En filosofi består ifølge Mautz og Sharaf af 4 dele - forståelse, perspektiv, indsigt og vision (Mautz & Sharaf, 1961, s. 10). Af de fire vil det primært være indsigt, der bliver fokuseret på i denne opgave, hvorfor de tre resterende punkter kun beskrives ganske kort.

1) *Forståelse* er et princip, hvor den samlede forståelse opnås som helheden af de enkelte dele (Mautz & Sharaf, 1961, s. 10). Det betyder at revision ikke blot er enkeltstående regler med for hvert enkelte revisionsområde. Revision er derimod én sammenhængende proces, og det er netop den sammenhæng, der giver revision mening (Mautz & Sharaf, 1961, s. 10). For revisionen skabes mening i delementerne: beviser, fornøden omhu, uafhængighed og stillingtagen (oversættelse af "disclosure") (Mautz & Sharaf, 1961, s. 10), som det blandt andet også kendes fra ISA-regelsættet.

2) *Perspektiv* bliver af Mautz og Sharaf (1961, s. 11) beskrevet som et princip om at alle sider af en sag skal beskues. Der skal således ikke være en énsidig indgangsvinkel til en problemstilling – og en beslutning kan ikke tages, hvis kun én side af en sag er blevet belyst.

3) *Indsigt* er søgen efter at finde de "basale antagelser", der eksisterer ved revision (Mautz & Sharaf, 1961, s. 11). Mautz og Sharaf (1961, s. 11) argumenterer for at de basale antagelser ikke er blevet diskuteret tilstrækkeligt, hvorfor de nærmere er blevet til noget vi alle har en idé om, hvad er, men uden at italesætte det. Indsigt leder til postulater, og det er blandt andet disse, som Mautz og Sharaf forsøger at finde frem til.

4) Det sidste punkt, *vision*, omhandler et mere filosofisk og diskuterende punkt. Det er en idé om at filosofien skal tage højde for noget større end de almene problemer (Mautz & Sharaf, 1961, s. 12).

2.1.1.2 Postulater

Mautz og Sharaf (1961) forklarer herefter, hvad "postulater" er.

Postulates are assumptions that do not lend themselves to direct verification. The propositions deducted from the postulates of a given system, however, can be directly verified and such verification, bears evidence of the truth of the postulates themselves (s. 44)

Postulaterne er selve fundamentet af en teori. Postulater må ikke i sig selv kunne testes for at søges hverken bekræftet eller afkræftet. De skal i stedet forstås som en alment accepteret sandhed (Mautz & Sharaf, 1961, s. 44). Dermed er postulaterne grundtankerne omkring revision.

Mautz og Sharaf kommer frem til otte postulater, eller rettere otte foreløbige postulater, som de mener udgør revisionen. De er foreløbige, fordi de to forfattere anerkender at revision er i bevægelse, og andre revisorer måske vil være uenige i deres valg af postulater (Mautz & Sharaf, 1961, s. 48-49).

Deres postulater er følgende:

1. Financial statements and financial data are verifiable.
2. There is no necessary conflict of interest between auditor and the management of the enterprise under audit.
3. The financial statements and other information submitted for verification are free from collusive and other unusual irregularities.
4. The existence of a satisfactory system of internal control eliminates the probability of irregularities.
5. Consistent application of generally accepted principles of accounting results in the fair presentation of financial position and the results of operations.
6. In the absence of clear evidence to the contrary, what has held true in the past for the enterprise under examination will hold true in the future.
7. When examining the financial data for the purpose of expressing an independent opinion thereon, the auditor acts exclusively in the capacity of an auditor.
8. The professional status of the independent auditor imposes commensurate professional obligations. (Mautz & Sharaf, 1961, s. 49).

Af de ovenstående otte postulater vil nogle blive uddybet yderligere her.

[Postulat nummer to - There is no necessary conflict of interest between auditor and the management of the enterprise under audit.](#)

I de fleste tilfælde virker dette postulat til at være åbenlyst. Der vil i langt de fleste tilfælde være en direkte sammenhæng mellem revisorens og virksomhedsledelsens ønsker omkring revision. Der er dog de tilfælde hvor ledelsen ser en fordel i at snyde revisoren, og derved har fordækte motiver. Der må dog foreligge en antagelse om at den modstridende konflikt mellem de to parter ikke er normen. Hvis det var tilfældet, at der var modstridende konflikt, så ville en revision være umulig at udføre (Mautz & Sharaf, 1961, s. 52-54).

Revisoren skal alligevel være opmærksom på, at der er en mulighed for der kan at opstå en modstridende konflikt, og revisoren må derfor være opmærksom på dette under revisionen (Mautz & Sharaf, 1961, s. 52-54). Mautz og Sharaf indleder herefter en diskussion om hvem revisoren skal være loyal overfor i revisionsaflæggelsen - ledelsen, samfundet eller noget tredje. Dette vil blive berørt senere i forbindelse med David Flints (1988) "Philosophy and principles of Auditing".

Postulat nummer tre - *The financial statements and other information submitted for verification are free from collusive and other unusual irregularities.*

Hvis dette postulat ikke var til stede, så er spørgsmålet, hvorvidt en revision overhovedet vil kunne planlægges for at imødegå fejl af denne karakter – besvigelser og tilfældige fejl (Mautz & Sharaf, 1961, s. 54). Det må derfor gælde, som ved ovenstående postulat nummer 2, at postulatet gælder, for ellers kan revisoren ikke udføre en revision. Ved opdagelse af eventuelle fejl er det dog revisorens pligt at foretage en korrekt korrigerende handling. Postulatet fritager ikke revisoren fra denne type af fejl, hvis revisoren bliver bekendt med fejlene (Mautz & Sharaf, 1961, s. 54-55).

Postulat nummer syv - *When examining the financial data for the purpose of expressing an independent opinion thereon, the auditor acts exclusively in the capacity of an auditor.*

Dette postulat omhandler revisors uafhængighed, som er af vigtigste karakter ved revisionsopgaver. Revisor må ikke handle efter egne interesser når der udføres revision, hvorfor alle opgaver som revisor ellers måtte tilbyde til en revisionskunde, bliver af sekundær prioritet (Mautz & Sharaf, 1961, s. 58). Revisor skal bibeholde sin uafhængighed for enhver pris. Uafhængigheden er afgørende for at revisors ansvar overfor samfundet kan opretholdes og således at integriteten af revision kan bevares (Mautz & Sharaf, 1961, s. 58).

Postulat nummer otte - *The professional status of the independent auditor imposes commensurate professional obligations.*

De forpligtelser ("obligations") som omtales i postulat 8, vil i høj grad være de begreber man i dag kender som f.eks.

- 1) fornøden omhu,
- 2) tilsidesættelse af egne interesser, og
- 3) den professionelle ekspertise og effektivitet som der kræves og forventes af revisoren i dennes arbejde. (Mautz & Sharaf, 1961, s. 59)

En vigtig pointe ved postulaterne er, at de ikke udelukker hinanden, og at de skal forstås som værende sammenhængende og i relation til hinanden - ligesom det blev beskrevet ved princippet "forståelse". Mautz og Sharaf kommer frem til, at der ikke lader til at være nogen af postulaterne, der er i modstrid med hinanden (Mautz & Sharaf, 1961, s. 59).

2.1.1.3 Koncepter

"Koncepter" danner en begrebsramme for den resterende struktur af revisionsteorien. Koncepter stammer ofte fra nogle rå beskrivelser, og disse udvikler sig over tid til at blive generaliseringer (Mautz & Sharaf, 1961, s. 62). Koncepter udspringer i virkeligheden af observationer. (Mautz & Sharaf, 1961, s. 63). Det er igennem koncepterne, at der kan opstå debat omkring den viden, der findes indenfor et videnskabsfelt, og det er her der sker en samling af viden. Det er ved denne debat og samling af viden, at der dannes en begrebsramme for teorien (Mautz & Sharaf, 1961, s. 58-64). Om dette skriver Mautz og

Sharaf (1961) "The essence of systematized knowledge lies in the formation of concepts and the organization of knowledge around them" (s. 65).

De to forfattere kommer frem til, at der er fem basale koncepter som former revisionsteorien: bevis, fornøden omhu, fair repræsentation, uafhængighed og etiske retningslinjer (Mautz & Sharaf, 1961, s. 80-81). To af disse koncepter vil blive beskrevet kort.

2.1.1.3.1 Bevis

Beviser er basalt nødvendigt i den forstand at revisoren danner en mening på baggrund af de indsamlede beviser. Revisoren vil på baggrund af en evaluering af beviserne handle på en rationel måde (Mautz & Sharaf, 1961, s. 83). Mautz og Sharaf kommer frem til at beviser indsamles ved hjælp af forskellige revisionsteknikker. Disse er baseret på autoritet, logisk tænkning, observationer, tidligere erfaringer og intuition (Mautz & Sharaf, 1961, s. 132). Selve beviserne skal revisoren forholde sig kritisk til. Et bevis' validitet skal vurderes, og det må forstås at ingen beviser eller indsamlingsmetoder kan eller vil være perfekte i alle situationer (Mautz & Sharaf, 1961, s. 132-133).

2.1.1.3.2 Fornøden omhu

Overordnet set kommer Mautz og Sharaf (1961, s. 168) frem til at "fornøden omhu" handler om, at revisoren skal have kendskab til den reviderede virksomhed og dennes omgivelser samt deres forretningsgange. Revisoren skal under revisionen være opmærksom på de uregelmæssigheder og fejl der kan opstå, samt at interne kontroller i virksomheden skal vurderes og evalueres. Der skal desuden opnås tilstrækkeligt bevis til at revisoren med god overbevisning kan føle sig sikker på sin afgivne konklusion.

2.1.1.4 Standarder

Mautz og Sharaf (1961) kommenterer også på revisionsstandarder.

De skriver:

Standards should provide guides:

- (1) For the evaluation of professional performance by practicing public accountants.
- (2) To indicated accepted requirements of practice to those outside the profession who have occasion to judge or evaluate the work of practicing accountants.
- (3) To suggest the extent and nature of education expected of those preparing an entry into the profession.

(s. 136-137)

Standarderne bør altså fungere som et regelsæt for den praktiserende revisor. Standarderne skal i forlængelse heraf kunne anvendes, når revisoren skal holdes ansvarlig for sit arbejde som en form for retningslinje i bedømmelsen. Slutteligt skal standarder i forbindelse med uddannelse kunne give et indblik i, hvad der forventes af nye revisorer (Mautz & Sharaf, 1961, s. 136-137)

2.1.2 Philosophy and Principles of Auditing

En anden teoretiker David Flint (1988) forsøger i "Philosophy and Principles of Auditing" at redegøre for, hvad revision er. Ligesom med Mautz og Sharaf (1961) omhandler Flints (1988) værk hans synspunkter på revision. De tre forfattere deler mange tanker omkring revision, og Flint er i store træk enig med mange af de betragtninger som Mautz og Sharaf har gjort sig. I det følgende vil David Flints refleksioner omkring revision blive gennemgået.

2.1.2.1 Sociale og etiske aspekt af revision

Flint (1988, s. 7-9) åbner sit værk med en tanke om samfundet som helhed. Flint mener, at det er menneskerne i et samfund, der over tid påvirker, hvad der er etisk korrekt. Over tid kan etiske grænser flyttes og ændres. Samfundet kan som helhed ændre mening om hvad der er korrekt. Revision bliver i forlængelse af samfundet afspejlet i, hvad der er korrekt. Revisionen er derfor en dynamisk – og fleksibel – proces, der skal afspejle, hvad der i tiden vurderes at være etisk korrekt. Selve midlet til at forklare hvad det er korrekt, vil skulle ses i lovgivning eller en anden form for aftale (Flint, 1988, s. 7-9).

Der er altså tale om en forventning til revisionen, som over tid antageligvis vil ændres. Hvad der var forventet af en revision for mange år siden, vil ikke på mange områder ikke være det samme som der forventes i dag. Den ændrede forventning fra samfundet betyder, at revisionen må tilpasse sig for at indfri de nye etiske krav, der stilles til en revision.

2.1.2.2 Ansvar og revision som et socialt fænomen

Revisionens funktion og formål går hånd i hånd med begrebet "ansvar" (Flint, 1988, s. 12). Revisionens formål er at skabe en kontrol og samtidig placere en ansvarlighed hos de korrekte involverede parter (Flint, 1988, s. 12). Det er således revisionens opgave igennem kontrol at sørge for at revisionskunden holdes til ansvar for deres regnskaber.

Revision er et socialt fænomen i den forstand, at den ikke har nogen værdi eller mening uden dets praktiske anvendelse (Flint, 1988, s. 14). Den praktiske anvendelse er både til gavn for det offentlige og det private (Flint, 1988, s. 15). Det er i den forbindelse vigtigt at revisoren har for øje, at der ikke kun foreligger et ansvar overfor revisionskunden som har hyret revisoren. Revisoren har i samme grad et ansvar overfor offentligheden om at udføre en korrekt kontrol, som sikrer et korrekt regnskab (Flint, 1988, s. 16).

2.1.2.3 Postulater hos Flint

Ligesom hos Mautz og Sharaf opstiller David Flint en række postulater omkring revision. Han opstiller syv postulater, som i nogen grad minder om Mautz og Sharafs otte postulater. Af de syv postulater, vil det kun være postulat nummer to og postulat nummer syv der gennemgås, da de adskiller sig mest fra Mautz og Sharafs postulater:

-The subject matter of accountability is too remote, too complex and/or of too great significance for the discharge of the duty to be demonstrated without the process of audit. (Flint, 1988, s. 26)

-An audit produces an economic or social benefit (Flint, 1988, s. 39).

Postulat nummer to -The subject matter of accountability is too remote, too complex and/or of too great significance for the discharge of the duty to be demonstrated without the process of audit

Som tidligere skrevet, mener Flint (1988), at det er af stor vigtighed, at ansvar bliver placeret hos de korrekte involverede parter. Der vil være områder og/eller emner, hvor ansvar kan sikres uden brugen af en revisor, men samtidig vil det modsatte også være tilfældet (Flint, 1988, s. 26). F.eks. hvis der er fysiske rammer der skaber problemer, kan der være behov for revisor.

F.eks. kan det være den manglende adgang til et firma, men det kan også være lovgivnings bestemt eller tidsmæssigt/monetært forkrævende for de enkelte interessenter selv at sikre ansvarlighed. I disse tilfælde vil der være behov for en revisor, så ansvarligheden sikres på vegne af interessenterne (Flint, 1988, s. 26-27).

Selv hvis de fysiske rammer ikke er et problem, kan kompleksiteten af en virksomhed og dens drift, samt udførelsen af selve revisionen (handlinger, lovgivning m.m.) udgøre et problem for interessenterne (Flint, 1988, s. 26-28). Det vil være næsten umuligt for virksomheder at tilfredsstille alle interesserede regnskabsbrugere uden at benytte assistance fra en revisor. Samtidig med at behovet for at sikre ansvarlighed er vokset, er det ligeså blevet en mere kompleks proces at udføre. Revisoren må derfor være garant for at sikre ansvarligheden i den moderne finansielle verden (Flint, 1988, s. 26-28).

Den stigende nødvendighed kommer fra markedet i form af større krav om korrekt information i årsrapporter. Virksomheder og deres omverden bruger i høj grad den information, som revisoren afgiver, til at foretage forretningsmæssige beslutninger, kreditgivning m.m. Hertil hører hele det skattemæssige aspekt, samt andre krav det offentlige og ansatte kan have mod virksomhederne, hvor revisorens involvering også er afgørende (Flint, 1988, s. 27-28).

Postulat nummer syv - An audit produces an economic or social benefit

"Audit is a wholly utilitarian function, and it only satisfies the social need if the benefit it provides is greater than the sacrifice made to obtain it" (Flint, 1988, s. 39).

Postulatet er, at revisionen skal være til større gavn for regnskabsbrugerne, end hvad den monetære udgift for revisionen koster. Revisionen er u håndgribelig og slutproduktet kan derfor ikke måles til en præcis værdi (Flint, 1988, s. 39). Det er desuden ikke virksomheden eller ejerne af virksomheder, der er i kontrol af revisionen - det ville ikke være en uafhængig

revision, hvis dette var tilfældet - hvorfor det er revisorens opgave på vegne af samfundet at skabe værdien ved revisionen (Flint, 1988, s. 39).

Det er vigtigt at pointere, at der er en hårfin grænse imellem, hvornår revisoren har nok grundlag til at danne en mening, og til hvornår revisoren er 100% overbevist. Det er ikke altid at det er rentabelt ud fra et "cost-benefit" synspunkt at blive 100% overbevist om at noget er sandt - nogle gange er en rimelig sikkerhed tilstrækkeligt (Flint, 1988, s. 39-40). Det er desuden vigtigt at pointere at der er tale om et samfundsmæssigt perspektiv, hvorfor det ikke kun skal være rentabelt for den reviderede virksomhed, men derimod for samfundet som helhed (Flint, 1988, s. 40).

2.1.2.4 Om standarder generelt

Flint (1988, s. 148) skriver at revisionsbranchen og dens standarder skal ændres så forventningen fra samfundet kan imødegås, men samtidig skal der være en realistisk økonomisk og praktisk tilgang til at imødegå forventningerne.

Flint (1988, s. 141-143) beretter også om, at der fra offentlighedens side er en stigende interesse i revision. Den voksende interesse for revision og korrektheden af denne skal sikres via en begrebsramme. Begrebsrammen består af standarder, der sikrer at revisoren har de nødvendige værktøjer og retningslinjer til at kunne udføre sin revision og sikre ansvarlighed. Standarderne skal således sikre at revisoren handler etisk korrekt og udfører sit arbejde teknisk korrekt. Dette kalder Flint for fornøden omhu.

Revisorer skal også kontrolleres for at sikre revisorens ansvar. Det sker automatisk i og med at revisoren arbejder med en vis risiko. Revisoren "hæfter" nemlig personligt for deres arbejde. De bliver bedømt ved en sammenligning af deres arbejde med kravene hertil, som findes i diverse revisionsstandarder. Derfor er standarderne vigtige for også at kunne holde revisoren ansvarlig (Flint, 1988, s. 141-143). Dette sker gennem kvalitetskontrol, hvilket vil blive uddybet nedenfor.

2.1.2.5 Fornøden omhu

Revisoren afgiver i forlængelse af sit arbejde med revision en konklusion. Revisorens evner til at danne en mening (og afgive en konklusion) kommer på baggrund af summen af viden, træning og de evner revisoren har tilegnet sig igennem sin karriere (Flint, 1988, s. 144). Det er igennem revisorens erfaringer m.m. at revisorens mening får betydning. Men at komme frem til en mening kræver foruden de evner revisoren besidder også fornøden omhu (Flint, 1988, s. 144). Flint beskriver fornøden omhu, som de forventninger der er til den almene revisor i branchen, altså de forventninger det må antages at alle revisorer efterlever (Flint, 1988, s. 144). Revisorer, der ikke lever op til forventningerne om fornøden omhu, kan risikere at blive mødt med retssager og eventuelle bøder (Flint, 1988, s. 144-148).

2.1.2.6 Revisionsstandarder

Det gælder for revisionsstandarderne, at deres indhold skal afspejle forventningerne fra samfundet til, hvad en revision er. Det er herefter op til revisoren selv at indfri forventningerne og opfylde standardernes indhold (Flint, 1988, s. 152-153). Hertil er det desuden revisorens ansvar at holde sig opdateret på ændringer i standarder, og dermed forventningerne til revisionen, samt at tilegne sig ny viden indenfor branchen når bliver nødvendigt (Flint, 1988, s. 153)

2.1.2.7 Kvalitetskontrol

Det er vigtigt, at der er en form for kontrol med den udførte revision for at opretholde offentlighedens tillid til revisionsprofessionen. Tilliden skal opretholdes ved at holde tilsyn med revisorerne. Der skal også være en tillid til at selve standarderne er korrekte (Flint, 1988, s. side 161). David Flint taler om en form for selvregulering af branchen, eller en særligt udpeget offentlig instans, som fører tilsyn med kontrol (Flint, 1988, s. 159-160).

2.1.3 Afrunding af Mautz og Sharaf, samt Flint

Den ovenstående gennemgang af henholdsvis Mautz og Sharaf, samt Flint er i deres bøger udelukkende skrevet om fuld revision. Vi mener også at deres idéer og principper kan bruges i en bredere sammenhæng, så at det ikke kun er for fuld revision, men også andre erklæringer med sikkerhed, hvor deres idéer kan finde anvendelse. Det er vores opfattelse at alle revisors opgaver i en eller anden forstand har samme karakteristika og bygger på de samme basale grundprincipper – altså dem som Mautz og Sharaf og David Flint i deres værker har skrevet om.

Revisorers erklæringer, som bliver gennemgået i afsnit 2.4, bygger alle på de samme grundprincipper omkring revisorens ansvar, fornøden omhu, professionel skepsis og dømmekraft m.m., hvorfor vi mener at forfatterens tanker i høj grad gør sig gældende for alle revisorens erklæringer – i hvert fald dem med sikkerhed. Foruden erklæringerne gælder desuden de samme principper for revisorens arbejde generelt, hvorfor vi mener at Mautz og Sharaf, samt Flint kan anvendes i en bredere sammenhæng end de oprindeligt er tiltænkt.

2.1.4 Lovene og livet

Jørgen Dalberg-Larsen og Betinna Lemann Kristiansen har i deres bog "Love og livet: En rets sociologisk grundbog" undersøgt og diskuteret rets sociologien med udgangspunkt i dansk lov. Dalberg-Larsen og Kristiansen (2014) bringer i bogen blandt andet følgende tre opfattelser af hvad retspolitik er.

2.1.4.1 Den første opfattelse af retspolitik

Dalberg-Larsen og Kristiansen (2014, s. 28-29) omtaler en retsvidenskabsmand og dennes opgaver. Retsvidenskabsmandens opgave er at foreslå regler, som virker effektivt i samfundet og efter den ønskede hensigt. Det gælder ligeså om regler, at de gamle og

allerede eksisterende regler kan ændres eller bruges som inspiration for nye regler, da man med udgangspunkt i de gamle regler kan se om disse virkede hensigtsmæssigt. Erfaringen kan derved bruges til at regulere i den ønskede retning. For retsvidenskabsmanden gælder det at regler ikke bare opfindes tilfældigt. Nye regler skal dannes på baggrund af kundskab til lignende retsvirkninger sådan rent generelt set og/eller på eksisterende retslige teorier. (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 28-29).

2.1.4.2 Den anden opfattelse af retspolitik

De love og regler der laves, laves ikke for regelsætternes og magthaveredes egen vinding, men de laves med befolkningens bedste for øje (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 29). De regler, der laves og håndhæves, skal derfor være i overensstemmelse med borgernes forventninger til reglerne. Disse forventninger må derfor søges afdækket og nærmere undersøgt, så der er overensstemmelse mellem forventning og faktiske regler (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 29-30).

2.1.4.3 Den tredje opfattelse af retspolitik

Den tredje retsopfattelse, som Dalberg-Larsen & Kristiansen (2014) præsenterer, er en pointe ved retten og forventningerne hertil. Retten og dens regler skal følge udviklingen i samme retning som samfundet udvikler sig. Retten skal altså være repræsentativ for befolkningen og dennes holdninger (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 30-31).

2.1.4.4 Max Weber

Dalberg-Larsen & Kristiansen præsenterer i sin bog læseren for Max Weber.

Max Weber (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 81-84) er af den overbevisning, at man skal analysere historiske faser med en forståelse af den historiske samtid. Det er altså ikke muligt at betragte forskellige historiske faser udefra, men det er derimod nødvendigt at forstå samfundet og dets indretning på det givne tidspunkt. Kun ved brugen af den historiske kontekst kan der opnås forståelse for en historisk periode (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 81-84).

Generelt bliver et samfund styret af én dominerende tænkemåde, et ideal eller en overbevisning, som over tid ændres eller forkastes helt. Ved en tænkemådes ændring eller forfald, så kan ny tænkemåde opstå, og så ændres domstolene og retspraksis lige så, så de tilpasses den nye tænkemåde (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 81-84). Det skyldes at den eksisterende ret over tid, ved overgang fra en tænkemåde til en anden, bliver utilfredsstillende (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 81-84).

2.1.4.5 Jürgen Habermas

Dalberg-Larsen og Kristiansen deler også Jürgen Habermas idéer. Habermas (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 84-86) deler langt hen ad vejen Webers syn på lovgivning og samfund. Habermas mener desuden, at det er gennem lovgivning og retten at der kan sikres en legitim stat, samt en forbedring af folks levevilkår. I forlængelse af statens indgriben og

lovgivning i samfundet kommer dog også negative sideeffekter (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 84-85). Habermas mener, at samfundet er et system styret af økonomiske, tekniske og administrative synspunkter, men at der findes også en "livsverden".

"Livsverdenen" er der, hvor meningen med tilværelsen dannes for det enkelte individ, samt det sted hvor samfundet sammenholdes som en social enhed/et socialt hele. Livsverdenen er der, hvor man forsøger at skabe fællesskab med andre – blandt andet gennem kommunikation. Det er i livsverdenen at meninger dannes og moralske dilemmaer diskuteres (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 85). Systemverden er derimod det sted, hvor monetære målsætninger dominerer og hvor økonomiske intentioner hører til. Det er altså i systemverden, man befinder sig, når man forsøger at opnå økonomisk vinding (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 84-85).

I forhold til de to verdener som Habermas beskriver, er det Habermas overbevisning, at det er en fejl, hvis staten forsøger at lave indgreb ved lovgivning i livsverdenen. Dette vil ikke resultere i den ønskede effekt og det vil oftere være mere ødelæggende end noget andet (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 86).

2.1.4.6 Gunther Teubner

Et alternativt og nyere synspunkt på retten og retspraksis bringer Gunther Teubner (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 90-93), beskrevet af Dalberg-Larsen og Kristiansen. Teubners retsopfattelse er ikke den traditionelle retsopfattelse. Derimod er Teubners retsopfattelse at der dannes lovgivning med faktiske tendenser for øje, mens der laves forudsigelser for, hvad der formentlig vil ske i fremtiden. Det er samtidig også en ret, der forsøger at skabe en vision, om hvad der bør ske fremadrettet og på den måde forsøger retten at påvirke samfundet positivt (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 90-91). I forhold til Habermas er Teubner enig i, at det ikke er rettens opgave at blande sig i livsverdenen (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, side 90).

Lovgivningen bestemmes via retlige rammer eller processuelle rammer – en måde der sikrer at alle interessenter bliver hørt, så der ikke er nogen mening, der vægtes højere end andres. Idéen er, at det på den måde bliver det bedste argument der vinder, fremfor politisk eller økonomisk magt. Ren praktisk sker det gennem en udpegning af personer/styrelser, der er ansvarlige for at sikre at reglerne bliver ført ud i samfundet (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014, s. 91-93).

2.1.4.7 Markedsregulering, selvregulering og statsregulering

Jørgen Dalberg-Larsen og Kristiansen belyser tre forskellige måder at have regulering af love på i samfundet. Der er tale om markeds-, stats- og selvregulering. Det er til dels blevet beskrevet i de ovenstående teoretikeres idéer, men det beskrives og uddybes for god ordens skyld her.

Statsregulering

Statsreguleringen er en metode/filosofi, hvor retspraksis og lovene reguleres af staten og af domstolene. Det er i overvejende grad staten og i forlængelse heraf domstolene, der sætter dagsordenen for, hvad der er lovligt og hvad der er ulovligt (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 339-340). Der er tale om en lovgivning, der er influeret af politisk indblanding, og en regulering med en stærk domstol. (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 69-70). Selve lovene håndhæves og administreres af domstolene og forskellige myndigheder udvalgt af domstolene/staten (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 341).

Et eksempel på en statsregulering findes i Bekendtgørelsen om godkendte revisorerklæringer ("BEK nr. 1468", 2017), hvor en FSR standard om udvidet gennemgang blev stadfæstet ved lov i bilagene til selve bekendtgørelsen.

Markedsregulering

Markedsregulering bunder i en liberal tankegang, hvor idéen er, at markedet regulerer sig selv. Dalberg-Larsen og Kristiansen (2014, s. 346-347) skriver, at der har været en tendens til at denne ret har været populær i flere forskellige perioder af rettens historie. Det er en ret, der består af aftaleretlige elementer, og denne har vundet frem fra 1990'erne og til nu (Dalberg-Larsen, side 346-347). Kritikken af denne ret, er at de borgere, der står stærkt rent økonomisk, vil få en utilsigtet fordel i forhold til svagere stillede borgere. Da de borgere der står stærkt økonomisk, har en større forhandlingskraft og markedsindflydelse, hvorfor de får bedre vilkår end dem, der ikke har denne forhandlingskraft (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 346-347).

Et eksempel på en markedsregulering, vil kunne være en bank i forhold til deres udlånspolitik. Det er ikke utænkeligt at bankerne vil regulere udlån i forhold til deres rentepolitik.

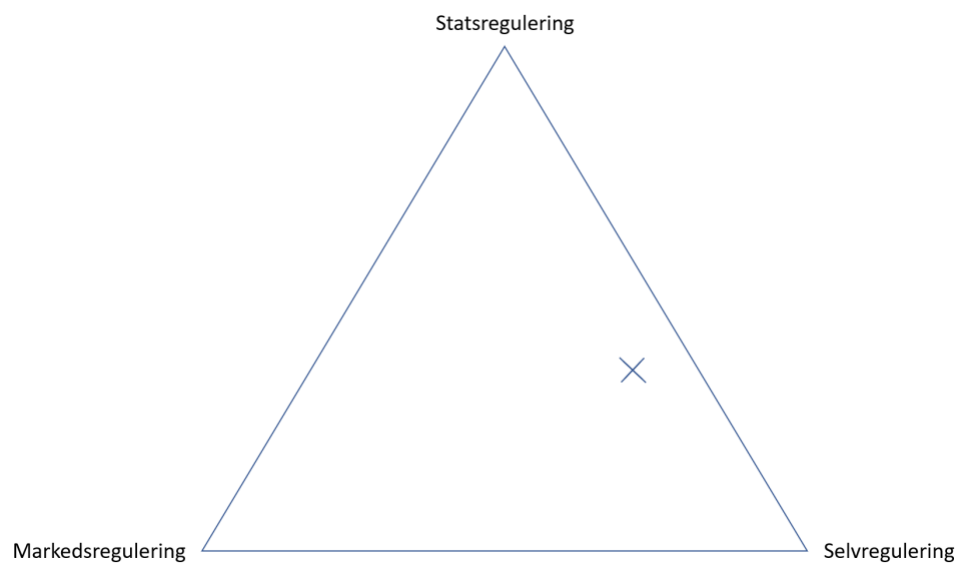
Selvregulering

Selvregulering er den sidste metode til lovregulering. Den statslige kontrol, som statsreguleringen består af, erstattes af en intern kontrol, som er uafhængigt af staten (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 347-348). Et eksempel på dette vil være CSR – Corporate Social Responsibility. Den interne kontrol er med til at sikre, at der er en form for selvbestemmelse eller i hvert fald direkte indflydelse fra et borgerperspektiv (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 347-348).

Det er borgerne selv, der kan føre kontrol og kræve håndhævelse af problematikker. Dalberg-Larsen og Kristiansen kritiserer af selvregulering begrundes i en påstand om, at denne reguleringsform ofte giver staten større magt end det var tilfældet før, og at nogle borgere opnår større styrke ved regelsætning end andre (Dalberg-Larsen & Kristiansen, 2014, s. 346-348).

I forhold til selvregulering, da vil et oplagt eksempel på en selvregulerende enhed være International Federation of Accountants (herefter refereret til som "IFAC" og International Auditing And Assurance Standards Board (herefter refereret til som "IAASB"). De revisionsstandards, som IAASB udsteder, er et klart eksempel på en selvregulerende enhed og dennes "lovgivning". IFAC og IAASB vil altså kunne sammenlignes med det som Gunther Teubner (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014) beskriver som en udpeget enhed med ansvar for et reguleringsområde.

Nedenstående figur er visuel repræsentation af, hvor vi befinder os i forhold til revision og regulering af lovgivning for revisionsbranchen.

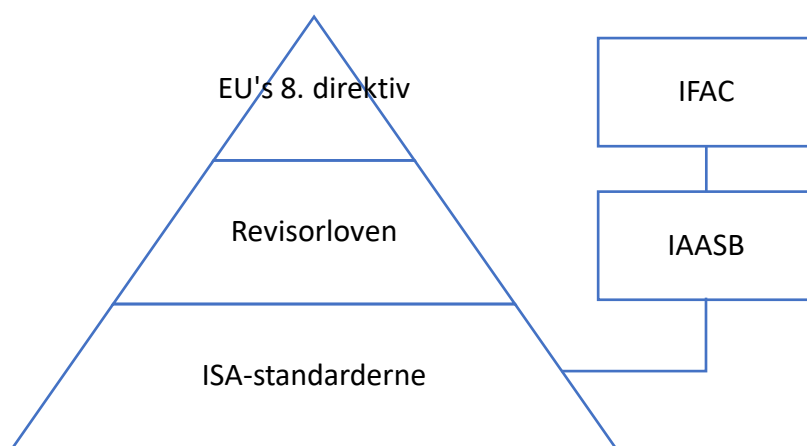
Kilde: egen tilvirkning, bilag 3

2.2 Rammerne for revision

Revisorerne har i dag flere forskellige regelsæt, som skal overholdes. En revisors opgaver er mange og forskellige. Opgaverne kan være komplekse og grundet revisorens opgave, som offentlighedens tillidsrepræsentant, er det vigtigt, at revisoren har et solidt fundament for hvorledes disse opgaver skal udføres - hvilket er blevet belyst i den teoretiske gennemgang med udgangspunkt i Mautz og Sharaf, samt Flint.

En dansk revisor har i første omgang dansk lovgivning, herunder revisorloven ("LBK nr. 25" 2021), som den vigtigste lovgivning, der skal følges og overholdes. Herefter findes der revisionsstandards og lignende, som ligeså skal følges. Standards er der mange af, herunder IFAC udstedte retningslinjer (f.eks. ISQC, som snart bliver til ISQM, IESBAs code of ethics, ISA osv.). I toppen af hierarkiet er EU's 8. direktiv. EU's 8. direktiv stiller en række krav til medlemslandene i forbindelse med blandt andet revision og revisionsvirksomheder. Dette kommer blandt andet til udtryk ved Revisorloven.

Vi vil i denne opgave primært beskæftige os med dansk lovgivning, samt ISA-standarder udstedt af IAASB og diverse standarder udstedt af FSR – danske revisorer, hvorfor andre standarder kun nævnes kort eller slet ikke.

Kilde: egen tilvirkning, bilag 4

Hvem sætter reglerne og hvordan?

Som det antydes, findes der både internationale såvel som nationale regler, der alle skal overholdes ved aflæggelse af regnskaber. Først og fremmest skal Revisorloven overholdes. Dette er hjørnestenen ved revisorens arbejde og den skal i sin helhed overholdes, som alle andre love i Danmark også skal det. Foruden revisorloven er der andre love omkring regnskab og revision, – f.eks. "Udvidet gennemgang: BEK nr. 1468 af 12/12/2017 – Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer".

I Revisorlovens (LBK nr. 25, 2021) § 16 stk. 1 står der følgende:

§ 16. Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver efter § 1, stk. 2. Revisor skal udføre opgaverne i overensstemmelse med god revisorskik, herunder udvise den nøjagtighed og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader. God revisorskik indebærer desuden, at revisor skal udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaverne.

Det er alment accepteret, at god "revisorskik" for revisionsopgaver er ens betydende med anvendelsen af ISA regelsættet i dets helhed. ISA – som står for International Standards of Auditing – er udgivet af International Auditing and Assurance Standards Board. IAASB (IAASB, u.å.) er en uafhængig organisation, der har til formål at lave standarder om revision, kvalitetskontrol, etiske regler etc. Standarder laves med offentlighedens interesse for øje, så de er i overensstemmelse med offentlighedens interesser og ønsker. Det er IAASBs

målsætning at øge kvaliteten og ensartetheden af revisorernes arbejde på et globalt plan. I forlængelse heraf eller som en konsekvens heraf, ønsker IAASB at øge offentlighedens tillid til revisorerne og deres arbejde (IAASB, u.å).

Det betyder altså, at der som udgangspunkt er to typer for reguleringer, som en praktiserende revisor skal overholde. Der er dansk lovgivning, som er udstedt af den danske stat (og i forlængelse heraf eventuelle EU-bestemmelser), og så er der også en række internationale standarder, som er udstedt af en international organisation. Som det tidligere er gennemgået af de forskellige typer for reguleringsformer, er der her tale om to forskellige former. Den første er en "statsregulering" i form af revisorloven og herunder også bilagene i til Bekendtgørelsen om godkendte revisorerklæringer ("BEK nr. 1468", 2017), hvor udvidet gennemgang er blevet lovhjemmel. Den anden type er en "selvregulering", hvor en interesseorganisation står for regulering af standarder som bliver til sidestillet med loven (grundet RL § 16).

Der opstår en problematik - rent teoretisk - i måden, hvorpå revisionslovgivning og standarder er lavet og anvendt i praksis. Alt andet lige må lovgivning gå forud for alt andet, hvorfor der er noget bagvendt ved "at udvidet gennemgang" er lovgivning, mens reel revision ikke er det (direkte i hvert fald). Ideelt set havde der ikke været denne tvist, og det må for fremtiden være at foretrække, at det er et "enten/eller" i form af hvilken regulerings type der anvendes til at lave lovene og reglerne omkring revision og revisorens arbejde. I praksis har det ikke den store betydning, eller det har i hvert fald ikke haft det endnu.

Vi vil i de følgende afsnit beskrive de forskellige erklærings typer, som en revisor kan afgive. Her er altså tale om en blanding af dansk lovgivning og internationale revisionsstandarder udstedt af den selvstændige og selvregulerende enhed, IAASB.

2.3 Revision, udvidet gennemgang, review og assistance

De følgende sider af denne afhandling vil være en gennemgang af de erklæringer, som en revisor, på nuværende tidspunkt, har mulighed for at afgive på regnskaber i praksis. Dette gør vi på baggrund af Dalberg-Larsen og Kristiansens (2014) første opfattelse af retspolitik. Som Dalberg-Larsen og Kristiansen (2014) argumenterer for, bør gamle og allerede eksisterende regler undersøges, og bruges som inspiration for nye regler, da man med udgangspunkt i de gamle regler kan se om disse virkede hensigtsmæssigt. Disse regler sidestiller vi her med revisionsstandards.

Afsnittet 2.4 tager udgangspunkt i udvalgte ISA-standarder og andre standarder, som revisorens erklæringer baserer sig på. Det er følgende erklæringerne, der bliver gennemgået:

- revision
- standard om udvidet gennemgang
- review
- assistance

2.3.1 Revision

2.3.1.1 Hvad er en revision? ISA 200

Formålet med en revision kan, foruden diverse lærebøger og teoretiske værker, findes i ISA 200. I ISA 200.3 bliver det beskrevet, at formålet med en revision er at forstærke tilliden til et regnskab som følge af en konklusion afgivet af revisor. Det er revisorens opgave at finde overbevisning om, at der med overvejende sandsynlighed ikke findes fejlinformation i et underskrevet regnskab. Der står i ISA 200.5 at det gælder for revisoren om at mindske "audit risk" så meget som muligt. Det er dog værd at nævne at revisoren aldrig vil kunne opnå fuld sikkerhed, grundet de mangler som findes i forbindelse med revision. Det er derfor med en rimelig sikkerhed, at revisoren skal overbevises om, at der ikke er fejl ved regnskabet – uanset fejllens natur. Der er således hverken besvigelser eller fejlagtighed, der må ændre et regnskab fra at være retvisende. ISA 200.11 bestemmer at det på baggrund af dette, er revisorens opgave at afgive en passende konklusion i henhold til de resterende ISA standarder.

2.3.1.2 Kundekendskab og kundeaccept – ISA 315

Der står i ISA 315.5 og ISA.25, at det indledningsvis er revisorens opgave at foretage risikovurderingshandling for at vurdere og identificere risici for væsentlig fejlinformation på både regnskabsniveau og på revisionsmålsniveau. Dette gøres blandt andet ved at kigge på virksomhedens og dens omgivelser og dels ved at opnå forståelse for virksomhedens interne kontroller – herunder styrker og svagheder.

2.3.1.3 Virksomheden og dens omgivelser – ISA 315

I ISA 315.11 bliver det gjort klart, at det er revisorens opgave at opnå en forståelse for virksomheden, samt dennes omgivelser. Herunder skal der opnås forståelse for virksomheden brancheforhold, reguleringer og lovgivninger for virksomheden, samt

eksterne faktorer. Revisoren skal også opnå forståelse for den relevante regnskabsmæssige begrebsramme - hertil skal der opnås forståelse og vurdering af virksomhedens valgte regnskabspraksis.

Det forventes jf. ISA 315.11 også, at revisoren forstår virksomhedens mål og strategier, så revisoren kan vurdere virksomhedens forretningsrisici. Revisoren skal også opnå forståelse for virksomhedens art, herunder virksomhedens ledelse og ejerforhold, drift, investeringer og finansiering.

Det er revisorens opgave, jf. ISA 315. 12 og 13, at opnå en forståelse af virksomhedens interne kontrol, samt vurdere hvilke kontroller – eventuelt flere kontroller i samspil – der er relevante for revisionen. Revisoren skal opnå forståelse for arten og omfanget af de interne kontroller.

I ISA 315.14 står det skrevet, at revisoren skal opnå en forståelse for det overordnede kontrolmiljø i virksomheden, og om dette vurderes passende i forhold til at anvende de interne kontroller som et led i revisionen. Desuden skal det vurderes om den daglige ledelse, samt øverste ledelse har udvist og implementeret etisk korrekt opførelse. I forlængelse står der i ISA 314.15-16, at der skal opnås forståelse for om virksomheden har en risikovurderingsproces. Risikovurderingsprocessen skal vurderes for at afgøre, om den er passende eller om den har betydelige mangler.

2.3.1.4 Revisionsplanlægning – ISA 300

ISA 300.7 foreskriver at revisoren er forpligtet til at lave en indledende planlægning til revisionen. Det er revisorens opgave at lave en overordnet revisionsstrategi, der skal indeholde overvejelser omkring revisionens omfang, samt den tidsmæssige placering og retning, som revisionen skal udarbejdes efter. Det er lige så bestemt i ISA 315.9, at revisoren i sin planlægning skal udarbejde en beskrivelse af arten, den tidsmæssige placering, samt omfanget af risikovurderingen og hertil en beskrivelse af de planlagte handlinger.

Revisor skal undervejs i forløbet opdatere planen og strategien for revisionen, hvis det bliver nødvendigt, jf. ISA 315.10. Punkt 12 i samme standard indeholder et krav om, at der skal være dokumentation af alle ovenstående beskrivelser vedrørende planlægning af revisionen.

2.3.1.5 Revisionshandling

Selve revisionshandlingerne, der skal foretages af en revisor, står skrevet i multiple ISA-standarder, og er således ikke bestemt af én enkelt ISA. Der nævnes derfor udvalgte ISA-standarder hvor handlingerne står skrevet mere specifikt. ISA 520 omhandler analytiske handlinger samt forespørgsler, ISA 505 omhandler indhentelse af eksterne bekræftelser hos tredjemand, og der skal være kontrol af væsentlige oplysninger. Målet med de forskellige

revisionshandlinger er at opnå et egnet revisionsbevis, hvilket ISA 500 og ISA 501 omhandler.

ISA 330 omhandler revisionshandlinger generelt, som her gennemgås kort.

I ISA 330.5-6 står der, at det er revisorens opgave at udforme handlinger, der skal imødegå og vurdere risiko for væsentlig fejlinformation. Det kan revisoren gøre ved at teste virksomhedens interne kontroller, jf. ISA 330.8 og ved brugen af substanshandlinger jf. ISA 330.18-19. I ISA 330.4 forklares det, at substanshandlinger består af detailtest og substansanalytiske handlinger, mens test af kontroller er en handling, der vurderer, hvorledes en kontrol kan forbygge, opdage eller korrigere væsentlige fejlinformationer (på regnskabsniveau).

2.3.1.6 Dokumentation, erklæring og kommunikation

Generelt gælder det at revisorens opgave er at samle tilstrækkeligt og egnet revisions bevis, jf. ISA 500. Når dette er samlet og de passende handlinger er foretaget, er det revisorens opgave og pligt at afgive en konklusion på regnskabet – evt. en modificeret konklusion eller have en god grund til ikke at ville afgive en konklusion, hvilket ISA 705 og ISA 706 omhandler. I ISA 700 og ISA 701 beskrives revisorens opgave i forhold til fremhævnings af forhold i regnskabet. De samme ISA-standards omhandler desuden også regler for, hvordan revisoren kan kommunikere sin konklusion og sine fremhævelser på korrekt vis.

Overordnet set er revision altså en iterativ proces, hvor revisoren konstant skal reevaluere sin arbejdsproces, planlægning, udførsel, osv., i takt med at der opnås ny viden om kunden og dennes regnskab. Det er revisorens opgave at revidere regnskabet og afslutningsvis afgive en erklæring og konklusion. Revisoren skal være overbevist om, at regnskabet er korrekt og ikke indeholder væsentlige fejl.

Slutteligt er det værd at nævne, at der ligeså er ISA bestemte regler for revision af koncerner. Vi vil ikke berøre koncern revision yderligere, da det ikke falder indenfor afhandlingens emne.

2.3.2 Standard om udvidet gennemgang

Udvidet gennemgang er en revisionsopgave med en lavere grad af sikkerhed end en reel revision, og den er også mindre omfattende. Der er derfor et alternativ til en revision.

Udvidet gennemgang kan anvendes der, hvor det vurderes, at revision bliver for omfattende – f.eks. for mindre virksomheder. Udvidet gennemgang egner sig til mindre virksomheder med en lille kreds af interessenter, der kan acceptere en lavere grad af sikkerhed på virksomhedens regnskabserklæring (PWC, u.å).

Det gælder for udvidet gennemgang, at en virksomhed skal være af regnskabsklasse B, samt på balancetidspunktet i af hinanden to efterfølgende år ikke overstiger to af følgende tre krav:

”-Balancesum på 44 millioner kroner

-Nettoomsætning på 89 millioner kroner

-Et gennemsnit på 50 heltidsbeskæftiget i regnskabsåret”

(Erhvervsstyrelsen, 2021)

Ligesom med revision er formålet med udvidet gennemgang, at revisoren kan afgive en konklusion om at regnskabet giver et retvisende billede. FSR udgivet en standard om udvidet gennemgang af årsregnskaber, der udarbejdes efter årsregnskabsloven. Denne er blevet udgivet i bilagene til lovgivning Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer (BEK nr. 1468, 2017).

Ligesom ved revision er der visse krav til revisoren, som skal overholdes i forbindelse med den udvidede gennemgang. Der vil i de følgende afsnit om udvidet gennemgang blive refereret til bilag 1 i lovgivning Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer (BEK nr. 1468, 2017).

Der står i bilag 1, punkt 9 og 10, at revisoren skal sørge for at anvende sin professionelle skepsis samt, faglige vurdering i forbindelse med udvidet gennemgang. Revisoren skal også overholde reglerne i standarden for udvidet gennemgang, men også andre love. Revisoren skal altså som altid overholde god revisorskik. I standarden, bilag 1, punkt 9 og 10, står der desuden, at revisoren skal overholde de etiske krav herunder uafhængighedskravene.

Det gælder for udvidet gennemgang, at revisoren skal have et kvalitetsstyringssystem med en dertil tilhørende manual, så ISQC1 kan overholdes, jf. bilag 1, punkt 11, 12 og A22. I forbindelse med opgavens udførelse skal der ske en kundeaccept, hvor de sædvanlige procedurer opfyldes – f.eks. uafhængighed, vurdering af ledelsens integritet, om det er muligt at udføre opgaven osv., jf. bilag 1, punkt 13. Slutteligt skal det, jf. bilag 1, punkt 26, også vurderes, hvorvidt datagrundlaget, herunder bogføringen, overholder et acceptabelt niveau.

Den udvidede gennemgang resulterer i en konklusion fra revisor. Ligesom med revision vil der være tale om enten en konklusion uden modifikation eller en modificeret konklusion, bilag 1, pkt. 42 og 43. Det er altså muligt at tage forbehold, hvis der er behov for dette. Konklusionen baseres på baggrund af de handlinger revisoren foretager sig for at opnå den nødvendige overbevisning om, at regnskabet er retvisende. De handlinger der foretages, vil som oftest være, men ikke begrænset til, forespørgsler og analytiske handlinger, jf. bilag 1, punkt. 4.

I udvidet gennemgang, bilag 1 punkt 30-33, står der at revisoren skal undersøge hvorvidt "Going concern" opfyldes. Ledelsens skøn skal vurderes jf. bilag 1, punkt 45 og A11, og revisoren skal forholde sig til besvigelser og lave en risikovurdering heraf, bilag 1. punkt 29. Revisor skal desuden forholde sig til transaktioner med nærtstående parter, jf. bilag 1, punkt 37.

I bilag 1, punkt 34 er der opstillet en række handlinger, der skal foretages af revisor. Disse skal foretages sammen med forespørgsler og analytiske handlinger.

Handlingerne er:

- Indhentelse af udskrifter fra tingbogen, personbogen og bilbogen.
- Indhente engagement forespørgsler fra pengeinstitutter.
- Indhentelse af advokatbreve.
- Indhentelse af skatteindberetninger.

Revisoren vil på baggrund af ovenstående handlinger, samt de indledende processer, kunne afgive en passende konklusion på regnskabet.

2.3.3 Review

Review er ligesom med revision og udvidet gennemgang en erklæring revisoren kan afgive. Review kan anvendes af virksomheder, der ikke er underlagt revisionspligt. Revisoren tager ved review udgangspunkt i de oplysninger ledelsen afgiver (Danske revisorer FSR, u.å). Det er ISRS 2400 regelsættet revisoren følger ved en review opgave.

Revisoren foretager primært forespørgsler og analytiske handlinger i forbindelse med review. Forskellen på review og udvidet gennemgang består primært i de supplerende handlinger, som ikke foretages ved et review (Danske revisorer FSR, u.å). Foruden dette gælder reglerne i ISRS 2400, som er meget lignende dem der gælder for udvidet gennemgang. Hertil skal uafhængighedskrav, planlægning og kundeaccept med videre overholdes.

Det er værd at pointere at revisoren stadig er forpligtet til at foretage yderlige handlinger, hvis forespørgsler og analytiske handlinger giver anledning dertil. Der afgives desuden en konklusion, med en begrænset grad sikkerhed, hvorfor konklusionen også kun konkluderer at der ikke gives anledning til at tro at regnskabet ikke er retvisende (Danske revisorer FSR, u.å).

2.3.4 Assistance

Assistanceerklæringen er den sidste erklæring revisoren kan afgive. Det er ISRS 4410, som er regelsættet for assistancer. En assistanceerklæring kan anvendes af dem, der har fravalgt revision. Her hjælper revisoren med at opstille regnskabet, men afgiver ingen konklusion og stiller derved ingen sikkerhed (Danske revisorer FSR, u.å). Det gælder desuden for

assistanceerklæringen, at revisoren ikke behøver at være uafhængig, men såfremt revisoren ikke er dette, skal der gøres opmærksom på det i revisorerklæringen i regnskabet, jf. ISRS 4410, punkt. 5. Det er desuden et krav at, der afgives en erklæringen fra revisoren, selvom denne afgives uden sikkerhed, jf. ISRS4410, punkt 6.

Handlingerne, revisoren foretager sig ved assistance opgaver, er at sammenfatte og præsentere data på en korrekt måde. Der skal, jf. ISRS4410 punkt 4, ikke testes for forudsætningerne og udsagnene bag dataet revisoren opstiller. ISRS4410, punkt 15 foreskriver dog, at revisor skal vurdere, om der lader til at være fejl ved de udleverede informationer. Hvis det er tilfældet, skal revisor forsøge at rette fejlene i samarbejde med ledelsen- og hvis ikke dette er muligt skal revisoren afstå opgaven, jf. ISRS4410, punkt 16. I ISRS4410, punkt 17 står der, at det er virksomheden, der i form af ledelseserklæringen står til ansvar for de afgivne informationer i regnskabet. Det er også virksomhedens ansvar at sikre at relevant lovgivning er overholdt.

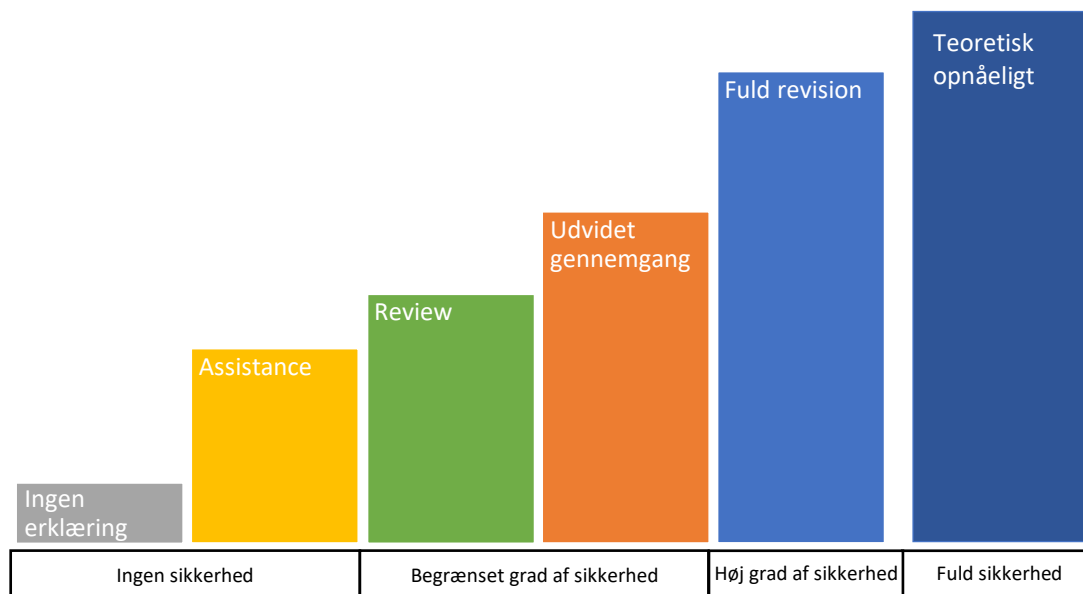
Revisoren har på trods af dette en form for ansvar i aflæggelsen af assistanceerklæringen. Ved afgivelsen af erklæringen kan det forventes, at revisorens arbejde er udført med professionel skepsis, fornøden omhu og faglig kompetence, jf. ISRS4410 punkt 4. Det gælder ligeså for revisoren at de etiske principper skal overholdes. Således skal revisoren handle med:

- integritet
  - objektivitet
  - faglig kompetence og fornøden omhu
  - fortrolighed
  - professionel adfærd
  - anvendelse af tekniske standarder
- (ISRS 4410, punkt 5).

I forhold til dokumentation og udførsel står der i ISRS4410 punkt 9 og 10, at revisoren skal planlægge en måde hvorved opgaven kan udføres effektivt, samt at dokumentation af opgaven er udført i henhold til reglerne i ISRS 4410. Dette er dog mindre omfattende end for erklæringer afgivet med en højere grad af sikkerhed.

2.3.5 Opsummering af grader af sikkerhed

Nu hvor de fire erklæringer er præsenteret, vil den grad af sikkerhed de medfører blive opsummeret. Hver erklæring medfører forskellige grader af sikkerhed. Der findes teoretisk set fem former for sikkerhed en revisor kan stille i sit arbejde. Det er selvsagt bedre, jo højere grad af sikkerhed der stilles. Men med behovet for sikkerhed, samt det bagvedliggende arbejde, kan det til tider betyde at det er nødvendigt at "nøjes" med en lavere grad af sikkerhed. Det er værd at være opmærksom på, at der for hvert niveau af sikkerhed følger en stor mængde arbejdshandlinger og dokumentation, som i sidste ende vil koste kunderne flere penge end en erklæring med lavere sikkerhed.

Kilde: egen tilvirkning, bilag 5.

De fire (teoretisk 5) grader af sikkerhed er:

- høj grad af sikkerhed i form af revision,
- mellem-høj grad af sikkerhed i form af udvidet gennemgang,
- begrænset sikkerhed i form af review og
- ingen sikkerhed i form af assistance.

Den sidste grad af sikkerhed er fuld sikkerhed, og den er kun teoretisk opnåelig. Der findes ikke en mulighed for at give fuld sikkerhed i den virkelige verden, grundet de komplekse mekanismer, der er årsag til revisorens begrænsninger i sit arbejde. En revisionserklæring er det tætteste revisoren kan komme på den teoretiske "fuld sikkerhed".

2.4 SASE - Nordisk Standard

2.4.1 Introduktion

I 2015 udgav NRF – Nordisk Revisorforbund – et udkast til et sæt standarder til revision af små virksomheder. Disse standarder kalder NRF for ”Nordic Standards for Audit of Small Entities” – fremover forkortet SASE.

NRF er en sammenslutning af revisorforeningerne i de nordiske lande: Danmark, Sverige, Norge, Finland og Island. Formanden for NRF, Peter Gath, mener at en central opgave for forbundet er at fremme udarbejdelsen af et internationalt anerkendt sæt standarder til revision af SMV-segmentet (FSR – danske revisorer, 2019).

Udkastet af SASE havde til formål at være et forslag til, og grundlag for, et udviklingsarbejde hos de internationale standardudstedere (NRF, 2015, s. 3). Altså er SASE ikke anerkendt som gældende standarder, hverken i udlandet eller i Danmark. Revision af små virksomheder ved brug af SASE må siges at være risikobaseret i planlægningen af revisionen (NRF, 2015, s. 4). Dette kan man ligeledes genkende ved ISA 315.

Indledningsvist kan man sige at SASE dækker over følgende dele af en revisionsopgave for små virksomheder:

- generelle principper og ansvar,
- kundeaccept,
- revisionsplanlægning,
- risikovurdering,
- risikohåndtering, og
- konklusion og rapportering.

I de følgende afsnit bliver disse SASEs afsnit sammenlignet med ISA-standarderne.

2.4.2 Gennemgang af standarderne

SASE læner sig tydeligt op ad ISA-standarderne. I dette afsnit afdækkes hvilke ISA-standarder, SASE dækker over eller kan sammenlignes med. Gennemgangen af SASE er opbygget efter de samme afsnit og overskrifter som SASE.

1. Generelle principper og ansvar

1.1 *Overordnede mål*

De overordnede mål for revisionen består, ifølge SASE, af at opnå rimelig/passende sikkerhed for at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation – om denne fejlinformation skyldes besvigelser eller fejl. Derudover kan målet med revisionen siges at være, at revisionens resultater bliver rapporteret og kommunikeret passende.

Dette kan sammenlignes med ISA 200 om den uafhængige revisors overordnede mål og revisionens gennemførelse. Faktisk er indholdet i SASE 1.1 næsten ordret det samme som indholdet af ISA 200.11.

1.2 Kvalitetskontrol

Efter standarderne i SASE skal den revisionsansvarlige i en given revision have ansvaret for kvaliteten af revisionsopgaven. Hertil skal den revisionsansvarlige, gennem observation og inspektion, sikre sig at revisionsopgaven opnår tilstrækkeligt revisionsbevis.

Dette kan sammenlignes med ISA 220 om kvalitetsstyring ved revision af regnskaber. Denne SASE-standard er udarbejdet efter ISA 220.8-9, samt ISA 220.15-19.

1.3 Udførelse af revisionen

SASE tilsiger at revisoren, under revisionen, skal være i compliance med de etiske regler for revisorer, samt at revisoren skal udvise professionel adfærd og udøve professionel dømmekraft.

Dette stemmer overens med bestemmelserne i ISA 200.14-18 om de etiske grundprincipper for revisoren.

1.4 Revisionsbevis

Om revisionsbevis fastlægges det, at revisoren skal sikre relevansen og reliabiliteten af informationen, der bliver anvendt som revisionsbevis. Derudover skal revisoren evaluere på nøjagtigheden og fuldstændigheden af information fra virksomheden til brug af revisionsbevis. Hvis information giver anledning til at tro, at informationen ikke er autentisk eller er forfalsket, skal revisoren undersøge dette nærmere. Endvidere påpeges det, hvilke handlinger revisoren skal udføre, hvis der bliver gjort brug af eksperter. Slutteligt skal revisoren vurdere modifikationer til revisionshandlingerne, for at afdække mulige uoverensstemmelser eller tvivl.

Disse bestemmelser i SASE stemmer overens med bestemmelserne i ISA 500.7-9 og 500.11 om revisionsbevis. Derudover kan man, i forbindelse med revisorens brug af eksperter, pege på ISA 600-699 om brugen af andres arbejde til brug i revisionsopgaven.

1.5 Dokumentering af revisionen

Denne SASE bestemmelse tilsiger, at det overordnede mål med hensyn til dokumentation af revisionsopgaven er, at revisoren skal udarbejde dokumentation, der giver:

- tilstrækkelig og egnet dokumentation for grundlaget for revisorens erklæring og
- bevis for, at revisionen blev planlagt og udført i overensstemmelse med ISA samt gældende krav i lovgivning og øvrig regulering.

Denne SASE-standard er ordret det samme som står ISA 230.5

1.6 Kommunikation med ledelsen

Denne SASE bestemmelse fastlægger, hvad der skal kommunikeres videre til ledelsen, hvordan det skal kommunikeres til ledelsen, og hvornår dette skal kommunikeres til ledelsen.

SASE 1.6 kan sammenlignes med ISA 260.14-22 om kommunikation med den øverste ledelse. Der ses umiddelbart ingen forskel mellem de to standardsæt, ved dette henseende.

2. Kundeaccept

2.1 Mål

Ifølge SASE er målet med revisionen i forbindelse med accept af revisionsopgaver, at evaluere om revisoren kan acceptere en given revisionsopgave eller fortsætte en allerede påbegyndt revisionsopgave. Der bliver ikke i SASE 2.1 givet informationer om, hvad denne evaluering skal bygges på, og hvilke betingelser der skal lægge grund til accept eller fortsættelse af en given revisionsopgave.

Denne overvejelse af om revisoren kan acceptere eller fortsætte en given revisionsopgave findes ligeledes i ISA 210. I ISA 210.3 afdækkes målet med revisionen i forbindelse med, accept af revisionsopgaver. ISA 210.3 er det dog mere detaljeret i forbindelse med hvad der skal til for at revisoren kan acceptere og fortsætte revisionsopgaver. Her cementeres det at forudsætningerne for revisionen, samt enighed med ledelsen om revisionens vilkår, er det, som skal ligge til grund for overvejelserne. Forudsætninger for revisionen er det næste, der bliver sat fokus på i SASE.

2.2 Forudsætninger for revision

Denne SASE-standard er, som de tidligere beskrevne SASE-standarder, baseret på flere ISA-standarder. SASE-standard 2.2 beskriver først forudsætningerne for accept og fortsættelse af en revisionsopgave. Disse forudsætninger er identiske med forudsætningerne i ISA 210.6-8. Dog præciserer SASE ikke, hvilke andre faktorer der kan påvirke revisionsopgaven, som ISA 210.8 gør.

Ved tilbagevendende revisioner tilsiger SASE, at revisoren skal vurdere, hvorvidt forholdene nødvendiggør ændringer i revisionsopgavens vilkår, og om der er behov for at henlede virksomhedens opmærksomhed på de eksisterende aftalevilkår for revisionsopgaven.

SASE 2.2 tilsiger yderligere at ledelsen af virksomheden skal underskrive en aftale omhandlende ledelsens ansvar i forbindelse med revisionen, medmindre dette ledelsesansvar er lovkrav i det pågældende land. Dette ledelsesansvar er identiske med ISA 210.6 pkt. B, samt ISA 210.9.

2.3 Yderligere dokumentationskrav

Om yderligere dokumentationskrav i forbindelse med accept og fortsættelse af en revisionsopgave skal revisoren dokumentere:

- konstaterede forhold vedrørende overholdelse af relevante etiske krav, og hvordan disse problemer blev løst
- konklusioner vedrørende overholdelse af de uafhængighedskrav, der gælder for revisionsopgaven, og eventuelle relevante drøftelser med firmaet, som understøtter disse konklusioner
- konklusioner vedrørende accept og fortsættelse af klientforhold og revisionsopgaver
- arten og omfanget af, og konklusionerne på konsultationer udført under revisionsopgavens forløb.

Dette er identisk med de dokumentationskrav, der findes i ISA 220.24 om kvalitetsstyring.

3. Revisionsplanlægning

3.1 Mål

Med hensyn til målet om planlægning af en revisionsopgave fastlægger SASE at revisionen skal planlægges således, at den foregår effektivt. Derudover pointeres det, at der skal fastlægges et passende væsentlighedsniveau gennem hele revisionsopgaven.

Første del af dette mål kan sammenlignes med målet i ISA 300.4, som ligeledes tilsiger, at revisorens mål er at planlægge revisionen således, at den bliver udført effektivt. Anden del af dette mål, om fastlæggelse af passende væsentlighedsniveau, findes ikke som mål i ISA 300, dog findes det som en del af planlægning af en revisionsopgave, jf. ISA 300.A2.

3.2 Omfang og tidsmæssige placering af revisionshandlingerne

Med hensyn til revisionens omfang og tidsmæssige placering, samt andre planlægningsaktiviteter, er SASE og ISA ligeledes meget ens. Bestemmelserne herfor kan ligestilles med ISA 300.7-8.

3.3 Bestemmelse af væsentlighedsniveau

Første del af denne SASE-standard kan sammenlignes med ISA 320.4, samt punkt d i denne ISA standard. SASE 3.3 er ikke ordret af denne ISA-standard, dog læner SASE sig meget op heraf.

Anden del af denne SASE-standard kan sammenlignes med ISA 320.12, om genovervejelse af væsentlighedsniveau efterhånden som revisionen skrider frem.

Det bør her noteres, at SASE intet siger om hverken væsentlighedsniveau for bestemte grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger, samt væsentlighed ved udførelse.

3.4 Yderligere dokumentationskrav

Af yderligere dokumentationskrav tilsiger SASE, at omfanget og den tidsmæssige placering af revisionen, samt signifikante ændringer heraf foretaget under revisionen, skal dokumenteres. Dette kan sammenlignes med ISA 300.12, hvoraf blandt andet dette fremgår.

Derudover tilsiger SASE at væsentlighedsniveauet, ændringer heraf, samt hvad disse vurderinger er baseret på, skal dokumenteres. Dette kan ligestilles med ISA 320.14 pkt. a & d. Heraf fremgår det ligeledes at væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed, samt revisioner eller ændringer heraf, skal dokumenteres.

4. Risikovurdering

4.1 Mål

Målet med revisionens risikovurderingshandlinger er identiske for SASE og ISA, jf. ISA 315.3.

4.2 Risikovurderingshandlinger og tilknyttede aktiviteter

Med hensyn til risikovurderingshandlinger og tilknyttede aktiviteter findes enkelte punkter, hvor SASE og ISA differentierer sig fra hinanden. SASE og ISA er overensstemmende med hensyn til, at revisoren skal foretage risikovurderingshandlinger med den hensigt at identificere og vurdere risici for fejlinformation, jf. ISA 315.5.

En anden lighed mellem de to standarder er, hvilke risikovurderingshandlinger revisoren skal foretage sig. På dette punkt stemmer SASE 4.2 langt hen ad vejen også overens med ISA 315.6.

Udover risikovurderingshandlingerne skal revisoren bruge professionel skepsis, til at afdække eller vurdere:

- besvigelsesrisikoen i forbindelse med ledelsens mulighed for omgåelse af kontroller, samt omsætning - også selv om der ikke er identificeret indikatorer heraf. Dette svarer til ISA 240.8
- om virksomheden har indgået i aftaler, der kan resultere i ikke-indregnede forpligtelser. Dette kunne svare til dele af ISA 501.
- om transaktioner, begivenheder el.lign. kan give anledning til at regnskabsmæssige skøn bliver anerkendt eller beskrevet i regnskabet. Vurderes et regnskabsmæssigt skøn til at være væsentligt, skal revisoren afdække, hvilken metode og hvilke antagelser dette skøn bygger på. Dette kunne svare til dele af ISA 540 om regnskabsmæssige skøn.
- virksomhedens evne til at fortsætte driften ("going concern"). Dette kunne svare til ISA 570 om fortsat drift.
- risici i forbindelse med manglende overholdelse af love og reguleringer, som kan påvirke regnskabet. Dette kunne svare til ISA 250.

- virksomhedens nærtstående parter. Dette kunne svare til ISA 550 om nærtstående parter.

4.3 Forståelse af virksomheden og dens omgivelser

SASE tilskriver at revisoren skal identificere og vurdere risici for fejlinformation. Dette skal revisoren gøre ved at undersøge og forstå virksomhedens:

- eksterne faktorer, der påvirker virksomhedens mål og strategier
- drift, ejerforhold, struktur, investeringsplaner, finansiering, m.m.
- valg og anvendelse af regnskabspraksis, og vurdere om dette er passende for virksomheden

Dette er tilsvarende ISA 315.11 om virksomheden og dens omgivelser.

Derudover tilsiger SASE, at virksomhedens IT-systemer undersøges, hvis de har relevans for regnskabet. Dette svarer til ISA 315.18.

4.4 Identificering og vurdering af risiko for væsentlig fejlinformation

Revisoren skal, ifølge SASE, identificere risici for væsentlig fejlinformation på regnskabsniveau og på revisionsmålsniveau, med henblik på at skabe et grundlag for udformning og udførelse af yderligere revisionshandlinger. Dette stemmer overens med ISA 315.25.

Til dette formål skal revisor:

- identificere risici gennem hele processen for at opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser,
- vurdere de identificerede risici og overveje, om de mere gennemgribende vedrører regnskabet som helhed og muligvis påvirker mange revisionsmål,
- relatere de identificerede risici til, hvad der kan gå galt på revisionsmålsniveau, og
- overveje sandsynligheden for fejlinformation.

Dette svarer til ISA 315.26.

Denne SASE-standard dækker ligeledes over risici, der kræver særlig revisionsmæssig overvejelse. Dette er identisk med ISA 315.27-28.

Revisoren kan, ifølge SASE, genoverveje risikovurderingen. Dette er tilsvarende ISA 315.31.

4.5 Yderligere dokumentationskrav

Denne SASE-standard opstiller en række dokumentationskrav i forbindelse med risikovurdering, herunder:

- nøgleelementerne i den forståelse, der er opnået af hvert af de aspekter af virksomheden og dens omgivelser. Dette stemmer overens med ISA 315.32 pkt. b.

- navnene på de identificerede nærtstående parter og arten af relationerne til de nærtstående parter. Dette er tilsvarende ISA 550.28.
- de identificerede og vurderede risici for væsentlig fejlinformation på regnskabsniveau og på revisionsmålsniveau. Dette stemmer overens med ISA 315.32 pkt. c.
- de identificerede risici og tilknyttede kontroller, som revisorrrn har opnået en forståelse af. Dette er tilsvarende ISA 315.32 pkt. d.
- konstaterede tilfælde af manglende overholdelse eller mistanke om manglende overholdelse af love og øvrig regulering. Dette stemmer overens med ISA 250.30.

5. Revisorens reaktion på vurderede risici

5.1 Mål

Målet med denne standard er, at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende de vurderede risici for væsentlig fejlinformation ved at udforme og gennemføre passende reaktioner på disse risici. Dette ligestilles med ISA 330.3.

5.2 *Revisionshandlinger som reaktion på vurderede risici for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau*

SASE tilsiger her, at revisoren skal udforme og udføre yderligere revisionshandlinger, hvis art, tidsmæssige placering og omfang er baseret på og behandler de vurderede risici for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau. Derudover skal revisoren ved udformningen af de yderligere revisionshandlinger, der skal udføres, overveje årsagerne og sandsynligheden for væsentlig fejlinformation. Dette svarer til ISA 330.6-7.

Revisionshandlingerne, som denne SASE-standard fokuserer på, er test af kontroller og substanshandlinger. Med hensyn til test af kontroller, følger SASE ISA 330.10-11 samt, ISA 330.16-17. Hvad angår substanshandlinger følger SASE-standardens ISA 330.18 og svarer derudover til SA 330.20-23. SASE tilsiger yderligere, at revisoren skal overveje besvigelserisici, virksomhedens evne til fortsat drift, love og reguleringer, regnskabsmæssige skøn, samt nærtstående parter i designet af substanshandlingerne.

SASE-standardens nævner to substanshandlinger: substansanalytiske handlinger og test af detaljer (detailtest). SASE-standardens følger ISA 520.5 om substansanalytiske handlinger. Om test af detaljer svarer SASE til ISA 530.6-8 og ISA 505.7.

5.3 *Evaluering*

Inden for evaluering fremhæves vurdering af fejlinformationer konstateret under revisionen og vurdering af tilstrækkeligheden og hensigtsmæssigheden af revisionsbeviset.

Om vurdering af fejlinformationer konstateret under revisionen, følger SASE ISA 450.5, 8-9, 11-12.

Om det oparbejdede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet, læner SASE sig op af ISA 330.25-27.

5.4 Yderligere dokumentationskrav

Af yderligere dokumentationskrav svarer SASE til ISA 330.28-30.

6. Konklusion og rapportering

6.1 Mål

Målet med denne del af revisionen er, ifølge SASE, at evaluere på de indsamlede revisionsbeviser, identificerede fejlinformationer, samt virksomhedens anvendelse af det finansielle rapporterings-framework.

Dette kan man argumentere for stemmer overens med ISA 700.6 og ISA 700.10.

6.2 Efterfølgende begivenheder

Om efterfølgende begivenheder svarer SASE 6.2 til ISA 560.6 og ISA 560.14.

6.3 Analytiske handlinger, der hjælper ved udformningen af en overordnet konklusion

Denne SASE-standard tilsiger, at revisoren skal udforme og udføre analytiske handlinger tæt på revisionens afslutning, der hjælper revisoren ved udformningen af en overordnet konklusion om, hvorvidt regnskabet er konsistent med revisors forståelse af virksomheden. Dette er identisk med ISA 520.6.

6.4 Skriftlige udtalelser

Ifølge denne SASE-standard skal revisoren overveje, om der er behov for skriftlige udtalelser, til at bekræfte visse forhold, eller supportere andet revisionsbevis. Dette stemmer til dels overens med bestemmelserne i ISA 580.9-13, samt det tilhørende forklarende materiale.

6.5 Udformning af en konklusion på regnskabet

Denne SASE-standard tilsiger, at revisoren skal udforme en konklusion om, hvorvidt regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Dette ligestilles med ISA 700.10. Derudover tilsiger denne SASE-standard, at til udformningen af denne konklusion skal revisoren konkludere, om revisoren har opnået høj grad af sikkerhed for, om regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Hertil bestemmes det hvad denne konklusion skal tage højde for. Dette er tilsvarende ISA 700.11-15.

6.6 Konklusionens form

Om konklusionens form tilsiger SASE, at revisoren skal udtrykke en konklusion uden modifikationer, når revisoren konkluderer, at regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme.

Dette ligestilles med ISA 700.16.

Derudover pointerer SASE, at revisoren skal modificere sin konklusion, hvis revisoren på grundlag af det opnåede revisionsbevis konkluderer, at regnskabet som helhed indeholder væsentlig fejlinformation, eller der ikke er mulighed for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Dette er tilsvarende ISA 700.17. Flere punkter der cementerer, hvorledes revisoren skal forholde sig, når revisor udtrykker en modificeret konklusion, er ligeledes angivet. Disse ligestilles med bestemmelserne i ISA 705.

6.7 Revisors rapport

Denne SASE-standard beskriver de formelle krav til, hvad rapporten skal indeholde, herunder hvilken virksomhed der erklæres for, perioden der erklæres for, underskrift, dato for underskrift, osv. Her er der ikke umiddelbart noget, der afviger fra ISA.

[2.5.3 Sammenfatning](#)

Sammenfattende kan man sige, at SASE i høj grad læner sig meget op af ISA. Dette er illustreret nedenfor. På illustrationen er samtlige ISA-standarder nævnt. Disse er kategoriseret efter hvilken serie de hører under. De standarder der er markeret med fed, er standarder SASE har taget inspiration fra. De standarder der ikke er markeret med fed, er standarder SASE umiddelbart ikke har draget inspiration fra, eller som SASE ikke omfatter.

ISA 200-299 – Generelle principper og ansvar	ISA 300-499 – Vurdering af risici og risikovurderingshandlinger	ISA 500-599 – Revisionsbevis
ISA 200 – Overordnede mål og revisionens gennemførsel ISA 210 – Aftaler om revisionens vilkår ISA 220 – Kvalitetsstyring ved revision af regnskaber ISA 230 – Revisionsdokumentation ISA 240 – Revisors ansvar vedr. besvigelser ISA 250 – Overvejelser vedr. love og øvrig regulering ISA 260 – Kommunikation med den øverste ledelse ISA 265 – Kommunikation om mangler i intern kontrol til den øverste ledelse og den daglige ledelse	ISA 300 – Planlægning af revision ISA 315 – Identifikation og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation igennem forståelse af virksomheden og dens omgivelser ISA 320 – Væsentlighed ved planlægning og udførelse af en revision ISA 330 – Revisors reaktion på vurderede risici ISA 402 – Revisionsmæssige overvejelser vedr. en virksomhed, der anvender serviceleverandør ISA 450 – Vurdering af fejlinformationer konstateret under revisionen	ISA 500 – Revisionsbevis ISA 501 – Specifikke overvejelser for udvalgte områder ISA 505 – Eksterne bekræftelser ISA 510 – Førstegangsrevisionsopgaver - primobalancer ISA 520 – Analytiske handlinger ISA 530 – Revision ved brug af stikprøver ISA 540 – Revision af regnskabsmæssige skøn, herunder regnskabsmæssige skøn over dagsværdi, og tilknyttede oplysninger ISA 550 – Nærtstående parter ISA 560 – Efterfølgende begivenheder ISA 570 – Fortsat drift (Going concern) ISA 580 – Skriftlige udtalelser

Kilde: egen tilvirkning, Bilag 6

ISA 600-699 – Anvendelse af andres arbejde	ISA 700-799 – Konklusion og rapportering	ISA 800-899 – Specialiserede områder
ISA 600 – Særlige overvejelser - revision af koncernregnskaber ISA 610 – Anvendelse af interne revisors arbejde ISA 620 – Anvendelse af en revisorudpeget eksperts arbejde	ISA 700 – Udformning af en konklusion og afgivelse af erklæring om et regnskab ISA 701 – Kommunikation af centrale forhold ved revisionen i den uafhængige revisors erklæring ISA 705 – Modifikationer til konklusionen ISA 706 – Fremhævelse af forhold i regnskabet ISA 710 – Sammenlignelige oplysninger ISA 720 – Revisors ansvar i forbindelse med Andre Oplysninger	ISA 800 – Særlige overvejelser - revision af regnskaber udarbejdet i overensstemmelse med begrebsrammer med særligt formål ISA 805 – Særlige overvejelser - revision af bestanddele af et regnskab samt specifikke elementer, konti eller poster, der indgår i et regnskab ISA 810 – Opgaver vedr. afgivelse af erklæring om regnskabssammendrag

Kilde: egen tilvirkning, Bilag 6

I diagrammet ovenfor er samtlige ISA-standarder nævnt. Disse er kategoriseret efter hvilken serie de hører under. De standarder, der er markeret med fed, er standarder, SASE har taget inspiration fra. De standarder, der ikke er markeret med fed, er standarder, SASE umiddelbart ikke har draget inspiration fra, eller som SASE ikke omfatter. Ud af de 37 ISA-standarder har SASE taget inspiration fra de 25 af dem. I de fleste tilfælde er det enkelte linjer de har til fælles – i nogle få tilfælde er det hele standarder eller omformuleringer af standarder.

Der er ikke umiddelbart nogle væsentlige afvigelser fra ISA. Dog er der fortsat forskel mellem de to sæt standarder. De to sæt standarder afviger fra hinanden i den forstand, at SASE ikke indeholder nær så mange standarder, som ISA. Dette er at forvente, eftersom netop dette er hensigten med SASE, ifølge NRF (NRF, 2015, s. 2). Herigennem kan man altså konkludere, at de vigtigste ISA-standarder for SMV, ifølge NRF, er dem, som SASE er opbygget efter.

En anden forskel mellem de to sæt standarder er omfanget af standarderne. SASE læner sig på mange måder op ad adskillige ISA-regler, dog er SASE-standarderne, sammenlignet med ISA, meget kortfattede og ikke særligt detaljeret.

2.5 IAASB Less Complex Entities

IAASB har i deres diskussionspapir fra 2019, "Audits of Less Complex Entities: Exploring Possible Options to Address the Challenges in Applying the ISAs", udsendt en forespørgsel om medlemslandenes holdning, og hjælp til en fremtidig plan om ændringer af ISA-standarderne. De beretter om et internationalt behov for ændring af revision, hvor der er bred enighed om, at forandring er nødvendig. IAASB præsenterer mulige løsninger, som f.eks. et nyt regelsæt eller en ajourføring af eksisterende standarder.

2.5.1 Diskussionspapir

Der er tale om en opdatering og mulighed for kommentering til alle interessenter af IAASB (IAASB, 2019a). Det er et slags åbent brev, hvor IAASB deler deres tanker og ønsker for fremtiden, mere specifikt vedrørende "Less Complex Entities" (herefter refereret til som LCE). Det er tiltænkt som en opfordring til interessenterne, hvor de kan give deres mening og erfaringer til kende i forhold til det voksende problem med hensyn til små og mellemstore virksomheder og brugen af ISA-standarderne (IAASB, 2019a, s. 2-4).

IAASB gør det klart, at målet for fremtiden ikke er at underminere allerede eksisterende regelsæt i form af de nuværende ISA-standarder, men derimod snarere at lave en form for regelsæt, der kan hjælpe ved revisionen af simple og mindre komplekse virksomheder (IAASB, 2019a, s. 3). IAASB erkender i forlængelse heraf, at der er et problem med LCE-segmentet. Men samtidig ønsker de ikke at opdele virksomheder efter størrelse – altså det som vi kender som små og mellemstore virksomheder i Danmark – men derimod efter kompleksitet. Heraf begrebet "Less Complex Entities" (IAASB, 2019a, s. 3-4).

2.5.2 LCE-segmentet

IAASB opstiller en række kvalitative karakteristika ved virksomheder i LCE-segmentet:

- a) Der er en koncentreret ejerkreds og ledelse bestående af få eller et enkelt individ, enten en reel person eller et anden selskab, og
  - b) En eller flere af følgende:
    - Ukomplicerede transaktioner
    - Simple bogføring
    - Få forretningsprodukter/forretningsgange
    - Få interne kontroller
    - Få lag af ledelsen med et bredt ansvarsområde
    - Få ansatte, hvor de har et bredt ansvarsområde
- (IAASB, 2019a, s. 4).

Ovenstående liste, som IAASB-opstiller, er ikke udtømmende, men blot vejledende.

IAASB oplister efter deres definition af LCE en række problematikker, som standarder generelt ikke har indflydelse på (IAASB, 2019a, s. 10-12).

Den første problematik, som standarderne ikke kan løse, er hvornår der skal laves revision. Det vil i praksis ofte være en fast grænse, der afgør, om der er krav om revision eller om en lavere erklæring af sikkerhed kan anvendes. Grænsen er nationalt bestemt og IAASB har ikke indflydelse på denne (IAASB, 2019a, s. 10-12).

IAASB nævner et andet problem om kvalificeret personale. Det at finde uddannet personale er ligeså uden for standarderne og IAASBs indflydelse. De giver guidelines til, hvordan en opgave skal udføres og hvilke regler der skal overholdes, men ikke en guide til, hvordan der fås kvalificeret personale eller hvordan de nødvendige kvalifikationer til at anvende deres standarder opnås (IAASB, 2019a, s. 10-12).

Slutteligt er det ikke IAASB der bestemmer, hvad en revision skal koste og de kan kun referere til at "Code of Ethics" overholdes (IAASB, 2019a, s. 10-12).

Det er IAASBs mål, at deres standarder skal øge tilliden til ISA-standarderne blandt LCE-segmentet, så virksomhederne bedre forstår, hvorfor der laves revision. Det er ikke IAASBs fokus at undersøge den direkte værdi af en audit for LCE-segmentet, selvom nye standarder eller ændringer i standarder muligvis vil øge værdien af en revision for LCE-segmentet (IAASB, 2019a, s. 10-12).

2.5.3 IAASBs syn på problematikkerne ved de nuværende ISA'ere

IAASB (2019a) opstiller en række kritikpunkter af de nuværende ISA-standarder. Det er deres overbevisning af standarderne er lange, men nødvendige. De er nødvendigt lange for at de kan skaleres til større virksomheder (IAASB, 2019a, s. 12-13).

De pointerer herefter at sproget i standarderne, samt den rækkefølge standarderne er udgivet i, kan være problematisk. I takt med at revisionerne bliver mere komplekse bliver standarderne også mere komplekse, og de kan derfor blive sværere at tolke. Hertil er opdelingen af standarder foretaget i en lineære proces. Revision i praksis er en iterative proces, og den lineære rækkefølge fungerer derfor ikke ved udførsel af revision (IAASB, 2019a, s. 12-13).

IAASB mener at de ovenstående kritikpunkter fører til, at der i højere grad laves compliance for at følge standarderne, end der anvendes professionel skepsis. Revision er således i større grad blevet en compliance opgave, end det oprindeligt var tiltænkt (IAASB, 2019a, s. 12-13). Hertil er der mange krav om dokumentation, som ikke er beskrevet fyldestgørende, hvilket leder til overdokumentation, som igen forstærker at revision kan virke, som en compliance opgave (IAASB, 2019a, s. 12-13). Ifølge Mautz og Sharaf (1961) følger konsekvenser for revisionen, hvis denne hviler på compliance af standarderne fremfor revisors professionelle

skepsis. Hviler revisionen på compliance kan det i sidste ende have negative konsekvenser for revisionskvaliteten. Compliance af standarder strider imod Mautz og Sharafs retningslinjer for revisionsstandards. Dette kan man læse mere om i denne afhandlings afsnit 2.1.1.2.

IAASB pointerer, at deres interessenter har konkrete problemstillinger ved enkelte standarder. ISA 540 har problemer med, at der er skøn og handlinger, der er unødvendige for LCE. Ændringer i ISA 315 har øget kompleksiteten unødigt for LCE – specielt i forhold til virksomhedens interne kontroller. Den sidste standard de nævner specifikt er ISA 240, hvor kritikken fra interessenterne er, at revision i forbindelse med svindel er blevet for stor en compliance opgave (IAASB, 2019a, s. 12-13).

2.5.4 IAASBs forslag til en løsning

Det er IAASBs opgave at tage højde for alle, der anvender ISA-standarderne. De har således alle interessenter for øje og ikke kun LCE-segmentet. Det er med til at øge kompleksiteten i ISA-standarderne, at de skal bruges bredt, og de har derfor et behov for at indsamle mere viden inden de træffer en beslutning om, hvad der skal gøres endeligt (IAASB, 2019a, s. 14). De opstiller tre mulige scenarier, som de ser som en potentiel løsning:

- Ajourføre de nuværende ISA-standarder.
- Lave separate ISA-standarder til LCE-segmentet.
- Lave guides til brugen af nuværende standarder for LCE-segmentet.

2.5.4.1 Ajourføring af ISA'erne

Den første mulighed som IAASB ser, er at lave en gennemgang og opdatering af ISA-standarderne, hvor det i særdeleshed bliver tydeliggjort, hvad der forventes af en revision for LCE-segmentet. Hertil vil der være fokus på at forbedre sproget, så det bliver tydeligere og mere præcist. De vil ligeså lave eksempler på simple, såvel som komplekse situationer. Det vil gøres enten ved at ajourføre alle ISA-standarder på en gang, eller tage enkelte udvalgte områder først. (IAASB, 2019a, s. 15).

Det er interessant at bemærke at IAASB nævner "Building Blocks Approach", som en mulig model for skalering i en ajourføring af standarderne. Det er den samme model, som FSR i deres høringsvar til ajourføring af ISA315 har beskrevet som en mulig løsning (FSR - Danske Revisorer, 2018a).

2.5.4.2 Separat ISA-standarder

En anden løsning til problemet som IAASB præsenterer, er at lave et separat regelsæt for LCE-segmentet. Der er altså tale om en række nye ISA-standarder, hvor målet fortsat er at opnå høj grad af sikkerhed på erklæringerne, men ved en mindre omfattende proces end de nuværende standarder. Hertil skal der overholdes de almindelige compliance regler, ISQC 1, relevante etiske krav. Det er målet at et nyt regelsæt kan give revisoren lov til at anvende

sin professionelle dømmekraft og skepsis i højere grad, end det er tilfældet i dag ((IAASB, 2019a, s. 16-17).

IAASB er ikke afklaret med, hvordan det kan gøres i praksis, men de kommer med et enkelt forslag om at standarderne kan udformes af en tredje part, hvor de basere de nye LCE ISA-standarder på de nuværende standarder (IAASB, 2019a, s. 16-17).

2.5.4.3 Vejledninger

Det sidste forslag er noget, som IAASB allerede har gjort. De foreslår, at der kan laves guides til anvendelsen af standarderne. Til trods for at de allerede har lavet guides, erkender de, at behovet for guides kan være ændret og de derfor i samarbejde med IFAC evt. skal lave nye guides. Det vil i forlængelse heraf være guides om specifikke områder med henblik på LCE-segmentets anvendelse heraf ((IAASB, 2019a, s. 17).

Slutteligt åbner de for muligheden om at afholde undervisning i form af webinars, når der udgives nye standarder, så der gives en form for guidelines til anvendelse og forståelse af nye ISA-standarder (IAASB, 2019a, s. 17).

2.6 Brugere af regnskabsklasse B årsrapporter

2.6.1 Introduktion

Dette afsnit har til formål at afdække brugen af årsrapporter af SMV, og den betydning forskellige brugere af årsrapporten lægger heri. Dette er et vigtigt element at belyse, idet det kan afklare, hvilke interessenter der generelt bruger regnskaber, og sammenkoble dette til afhandlingens valgte teorier. Som David Flint (1988) antyder, er revision et socialt fænomen i den forstand, at den ikke har nogen værdi eller mening uden dets praktiske anvendelse (Flint, 1988, s. 14). Den praktiske anvendelse er både til gavn for det offentlige og det private (Flint, 1988, s. 15). Dette belyses yderligere i denne afhandlings afsnit 2.1.2.

Med henblik på at afdække betydningen af de udarbejdede årsrapporter for brugerne, gøres der brug af en analyserapport udarbejdet af DAMVAD for Erhvervsstyrelsen. Denne rapport blev udarbejdet i 2014. Således er hensigten med dette afsnit at afdække, hvem der bruger årsrapporten, samt hvilken betydning årsrapporten har for disse brugere. DAMVAD-analysen er i overvejende grad baseret på en spørgeskemaundersøgelse. I forbindelse med inddragelsen af DAMVAD-analysen, skal det nævnes, at DAMVAD-analysen inddrager både mikrovirksomheder, små virksomheder, samt mellemstore virksomheder. Dette belyses igen senere i afsnittet.

2.6.2 Brugergrupperne af årsrapporter

DAMVAD-analysen inkluderer 10 brugere af årsrapporten: analytikere, journalister, banker, kreditinstitutioner, kreditvurderings- eller kreditoplysningsbureauer, kunder eller samarbejdspartnere, leverandører, offentlige myndigheder, private investorer, og professionelle investorer. Disse 10 brugere er grupperet i 5 overordnede brugergrupper med den hensigt at gøre analysen og analysens resultater mere overskuelige. Disse 5 overordnede brugergrupper lyder således: analytikere, kreditinstitutioner, samarbejdspartnere, myndigheder, og investorer. Grupperingen af de 10 brugere af årsrapporten er illustreret i modellen nedenfor.

<u>Brugere af årsrapporten</u>	<u>Procent (antal)</u>		<u>Overordnet brugergruppe</u>	<u>Procent (antal)</u>
Analytikere	83 % (44)	→	Analytikere	6,6 % (53)
Journalister	17 % (9)			
Banker	83,2 % (74)	→	Kreditinstitutioner	11 % (89)
Kreditinstitutioner	5,6 % (5)			
Kreditvurderings- eller kreditoplysningsbureauer	11,2 % (10)	→	Samarbejdspartnere	48,8 % (393)
Kunder eller samarbejdspartnere	78,1 % (307)			
Leverandører	21,9 % (86)	→	Myndigheder	5,2 % (42)
Offentlige myndigheder	100 % (42)			
Private investorer	65 % (149)	→	Investorer	28,4 % (229)
Professionelle investorer	35 % (80)			

Kilde: Damvad (2014), bilag 7

Tabellen viser yderligere antallet af respondenter i DAMVAD-analysen, samt hvilken brugergruppe disse respondenter er kategoriseret som. Derudover vises vægtningen af brugerne i de forskellige overordnede brugergrupper. Yderligere er respondentstørrelsen af de overordnede brugergrupper angivet i procent, samt antal. Slutteligt er de overordnede brugergrupper farvekodet. Disse farvekoder går igen, igennem dette afsnit i andre illustrationer.

Som tidligere nævnt omfatter DAMVAD-analysen både mikrovirksomheder, små virksomheder og store virksomheder. Hertil er det interessant at se på, hvilke regnskabsklasser de enkelte brugergrupper hovedsageligt benytter sig af.

I tabellen nedenfor fremgår det tydeligt, at analytikere oftest benytter sig af årsrapporter fra de mellemstore virksomheder. Kreditinstitutioner og samarbejdspartnere gør oftest brug af årsrapporter fra små virksomheder. Myndigheder benytter sig hovedsageligt af små og mellemstore virksomheders årsrapporter. Investorer gør oftest brug af årsrapporter fra små virksomheder. Den grønne farvekode viser den største andel for hver brugergruppe, den blå farvekode viser den næststørste andel, den gule farvekode viser den mindste andel.

Brugergruppe	Mikro-virksomheder	Små virksomheder	Mellemstore virksomheder
Analytikere	14,9 %	34,0 %	51,1 %
Kreditinstitutioner	36,5 %	44,7 %	18,8 %
Samarbejdspartnere	26,3 %	53,8 %	19,9 %
Myndigheder	23,1 %	38,5 %	38,5 %
Investorer	26,7 %	41,7 %	31,6 %

Kilde: Damvad (2014), bilag 8

Sammenholder vi data fra ovenstående tabel med en tabel over antallet af benyttede årsrapporter på årligt plan, kan man få et bedre billede af, hvilken brugergruppe der gør mest brug af årsrapporter. Tabellen nedenfor viser netop, hvor mange årsrapporter de forskellige brugergrupper gør brug af på årligt plan. Den blå og grønne farvekode i denne tabel er tilsvarende den ovenstående tabel, imens den røde farve angiver den mindste andel for hver brugergruppe og den gule farve angiver den næstmindste andel.

Brugergruppe	Antal benyttede årsrapporter årligt			
	< 10	11 – 50	51 – 100	> 100
Analytikere	45,3 %	26,4 %	15,1 %	13,2 %
Kreditinstitutioner	19,1 %	31,5 %	20,2 %	29,2 %
Samarbejdspartnere	52,2 %	35,6 %	8,4 %	3,8 %
Myndigheder	81,0 %	16,7 %	2,4 %	0,0 %
Investorer	45,0 %	38,4 %	10,0 %	6,6 %

Kilde: Damvad (2014), bilag 9

For alle brugergrupper, med undtagelse af kreditinstitutioner, gælder det, at de oftest benytter sig af færre end 10 årsrapporter årligt. For disse brugergrupper er der generelt en trend, der peger på, at jo højere interval benyttede årsrapporter årligt, des lavere procentvis respondenter. Afstikkeren i denne tabel er kreditinstitutioner. Respondenter fra kreditinstitutioner anvender væsentligt flere årsrapporter end de øvrige brugergrupper. Her benytter godt en tredjedel af respondenterne sig af 11 – 50 årsrapporter årligt. 29,2 % af respondenter af kreditinstitutioner angiver, at de benytter sig af over 100 årsrapporter årligt. Sammenligner man med den brugergruppe, der har den næsthøjeste værdi i samme svarinterval, finder man her analytikere med 13,2 %. For respondenter af kreditinstitutioner gælder det, at 20,2 % gør brug af 51 – 100 årsrapporter årligt. Det er de færreste – bare 19,9 % – af respondenter af kreditinstitutioner, der gør brug af mindre end 10 årsrapporter på årlig basis.

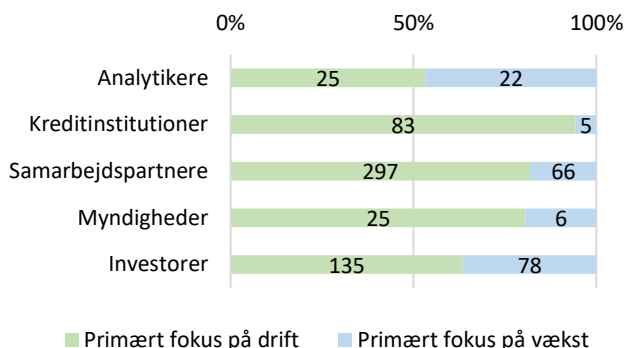
Sammenfattende kan man sige, at brugerne af årsrapporter kan sammendrages til 5 overordnede brugergrupper: analytikere, kreditinstitutioner, samarbejdspartnere af den pågældende virksomhed, myndighederne, og investorer. Det kan yderligere konkluderes, at det ud fra disse brugergrupper er overvejende kreditinstitutioner, der er de største brugere af årsrapporter. Hertil er det dog vigtigt at pointere, at antallet af respondenter i DAMVAD-analysens brugergrupper ikke er repræsentativ for hele befolkningen. F.eks. hører 5,2 % af respondenterne til brugergruppen myndigheder. Dette betyder ikke at 5,2 % af årsrapporternes brugere er personer, der anvender årsrapporter på vegne af myndigheder.

2.6.3 Årsrapportens betydning for årsrapportens brugere

I dette afsnit afdækkes, hvilken betydning årsrapporternes brugere tillægger årsrapporter i deres arbejde med disse. Først belyses hvilket fokus brugergrupperne har i inddragelsen af årsrapporter i deres foretagende. Derefter illustreres det hvilken betydning brugergrupperne tillægger årsrapporter sammenlignet med andre informationskilder.

Som tidligere beskrevet starter afsnittet ud med at belyse, hvilket fokus brugergrupperne har i deres anvendelse af årsrapporter. Figuren herunder viser tydeligt, at samtlige brugergrupper, på nær analytikere, har et primært fokus på drift, når de anvender

årsrapporter. Af de adspurgte analytikere svarer 53 %, altså godt halvdelen, at de ligeledes har et primært fokus på drift. Af respondenter fra brugergruppen kreditinstitutioner svarer 94 %, at de har et primært fokus på drift.

Kilde: Damvad (2014), bilag 10

DAMVAD-analysen undersøger spørgsmålene:

- hvem benytter sig af årsrapporten,
- hvor meget gør brugerne af årsrapporten brug af årsrapporter, og
- hvilken værdi bidrager årsrapporten med.

Spørgsmålet om, hvem der benytter sig af årsrapporten, er besvaret i afsnittet ovenfor. Nedenfor vil brugen af årsrapporter, samt betydningen af årsrapporter, for de forskellige brugergrupper, undersøges. Måden hvorpå DAMVAD-analysen har undersøgt dette, er som tidligere beskrevet gennem en spørgeskemaundersøgelse. Heri er respondenterne blevet bedt om at vurdere, på en skala fra 1 – 5, hvor ofte de anvender de forskellige informationskilder, samt hvor høj en værdi de forskellige informationskilder har for dem og/eller deres arbejde.

Nedenfor er en tabel udarbejdet. Denne tabel illustrerer gennemsnittet for brugergruppernes svar på netop disse spørgsmål. Spørgsmålene er besvaret for adskillige informationskilder. Derudover viser sidste kolonne i tabellen for hver brugergruppe gennemsnitsværdien for alle respondenter. Brugergrupperne er opdelt i farvekoder.

	Analytikere			Kreditinstitutioner			Samarbejdspartnere		
	Brug	Værdi	Betydning	Brug	Værdi	Betydning	Brug	Værdi	Betydning
Årsrapporten	3,91	3,96	7,87	4,48	4,48	8,96	3,61	3,89	7,50
Personlig kontakt til ledelsen	3,13	3,61	6,74	3,83	4,24	8,07	3,66	3,12	6,78
Virksomhedens hjemmeside	3,83	2,78	6,61	3,68	3,93	7,61	2,82	3,76	6,58
Budgetter og investeringskalkuler	2,91	3,29	6,20	3,50	3,07	6,57	2,29	2,95	5,24
Databaser	2,65	2,77	5,42	2,61	2,79	5,40	2,58	2,52	5,10
Andre informationskilder	2,14	2,05	4,19	2,32	2,27	4,59	2,06	3,01	5,07

Kilde: Damvad., bilag 11

	Myndigheder			Investorer			Alle respondenter		
	Brug	Værdi	Betydning	Brug	Værdi	Betydning	Brug	Værdi	Betydning
Årsrapporten	3,47	3,93	7,40	3,99	3,97	7,96	3,84	3,99	7,83
Personlig kontakt til ledelsen	3,14	4,15	7,29	3,29	4,06	7,35	3,10	3,91	7,01
Virksomhedens hjemmeside	2,93	3,46	6,39	3,88	3,14	7,02	3,68	3,10	6,78
Budgetter og investeringskalkuler	2,80	3,23	6,03	3,13	3,58	6,71	2,63	3,34	5,97
Databaser	2,93	3,07	6,00	2,67	2,89	5,56	2,46	2,91	5,37
Andre informationskilder	2,00	2,31	4,31	2,68	2,54	5,22	2,54	2,47	5,01

Kilde: Damvad, bilag 12

I spørgsmålet om, hvor ofte respondenterne gør brug af de enkelte informationskilder, er i skalaen defineret således:

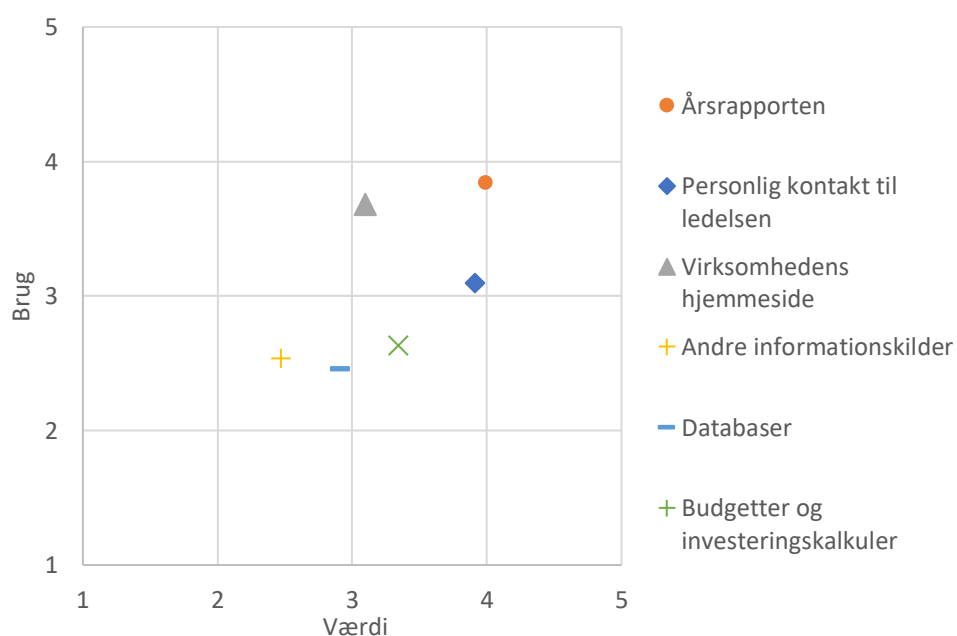
- 1 = aldrig eller meget sjældent
- 2 = sjældent
- 3 = jævnligt
- 4 = ofte
- 5 = meget ofte

I spørgsmålet om, hvilken værdi respondenterne vurderer de enkelte informationskilder i at have, er skalaen defineret således:

- 1 = meget lav værdi
- 2 = lav værdi
- 3 = middel
- 4 = høj værdi
- 5 = meget høj værdi

Kolonnerne kaldet "Betydning" er en summering af kolonnerne "Brug" og "Værdi" og er altså en måde, hvorpå man kan se den samlede betydning af de forskellige informationskilder. Betydningen kan dermed være alle værdier mellem 2 – 10. Vægtningen mellem brugen og værdien er således den samme. Denne vurdering af forholdet mellem brug og værdi kan siges at være en subjektiv vurdering foretaget af DAMVAD.

Tabellen viser, at det totalt set for samtlige brugergrupper gælder, at årsrapporten har den største betydning – altså den højeste sum af "Brug" og "Værdi". For myndigheder og investorer er personlig kontakt til ledelsen mere værdifuldt end årsrapporten, dog er denne informationskilde ikke så anvendt som årsrapporten, hvorfor årsrapportens betydning er større end personlig kontakt til ledelsen. Kreditinstitutioner er den brugergruppe, for hvem årsrapporten har den største betydning. DAMVAD-analysen, der også har gjort brug af kvalitative interviews, påpeger, at kreditinstitutioner lægger stor vægt på årsrapporternes systematisering og sammenligneligheden af virksomhedens oplysninger på tværs af brancher. Her er "Betydning" regnet til at være 8,96, hvoraf 10 er den højest mulige værdi. For alle respondenter gælder det ligeledes, at årsrapporten har den største betydning. Yderligere er det ligeledes årsrapporten, der bliver anvendt mest, og som har den største værdi. Dette er illustreret nedenfor.

Kilde: DAMVAD (2014), bilag 13

2.6.4 Sammenfatning

Sammenfattende kan man sige, at brugerne af årsrapporter kan sammendrages til 5 overordnede brugergrupper: analytikere, kreditinstitutioner, samarbejdspartnere af den pågældende virksomhed, myndighederne, og investorer. Det kan yderligere konkluderes, at det ud fra disse brugergrupper, er kreditinstitutioner der er de største brugere af årsrapporter.

Derudover kan det siges, at årsrapporten i overvejende grad bliver anvendt med et fokus på drift. Dette gør sig dog ikke gældende for brugergruppen analytikere. Her er der omtrent det samme fokus på drift og vækst. Årsrapporten har den største betydning af de undersøgte informationskilder. Dette gælder for samtlige brugergrupper. Den brugergruppe hvor årsrapporten har den største betydning, er kreditinstitutioner.

2.7 Revisionspligt og konsekvenser for fravalg af revision

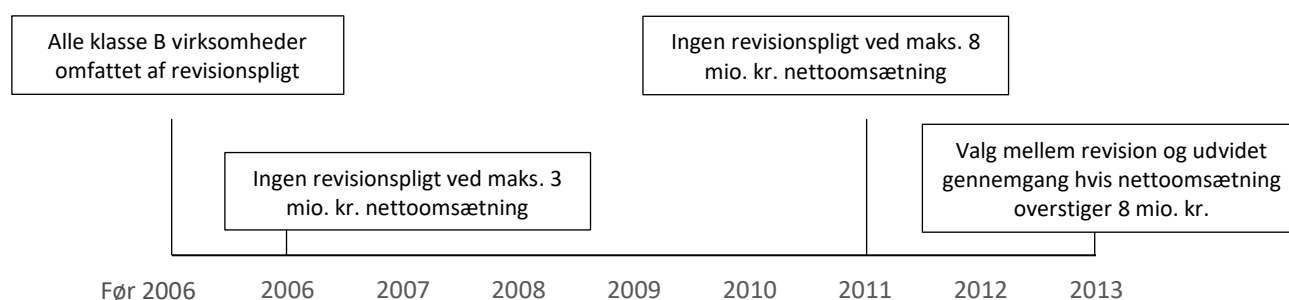
2.7.1 Introduktion

Dette afsnit har til formål at belyse de tendenser, der er i samfundet, hvor flere og flere virksomheder helt fravælger revisorbistand (FSR – danske revisorer, 2020, s. 1). FSR – danske revisorer mener, at denne tendens er behæftet med en stigende mængde mistede oplysninger, samt potentielle anmærkninger som er ”gået tabt”, som følge af fravalg af revision. Dette vil ligeledes blive afdækket her.

2.7.2 Baggrund for fald af virksomheder der gør brug af revisorbistand

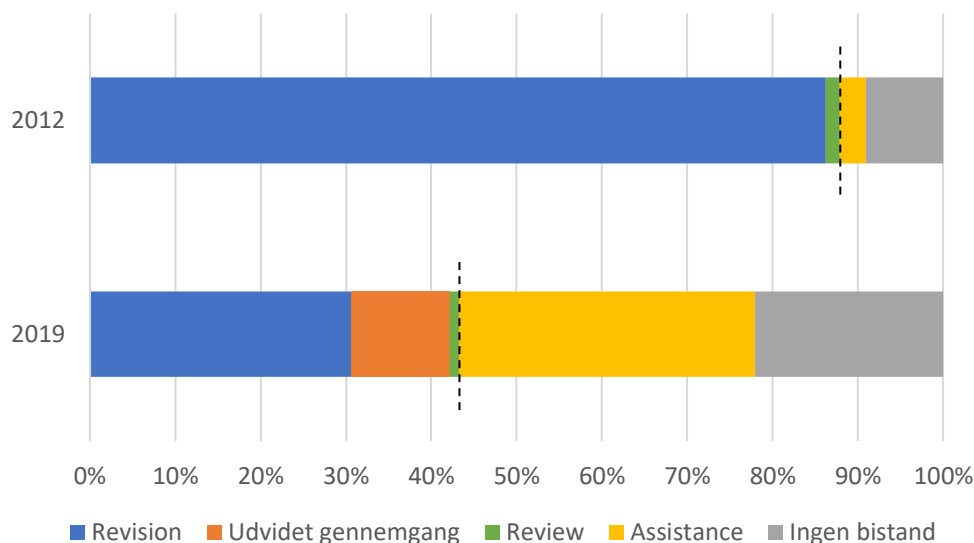
Der er de seneste 15 år sket adskillige ændringer i forbindelse med revisionspligt for klasse-B virksomheder. Før 2006 var alle regnskabsklasse B virksomheder omfattet af revisionspligt. Ved lov nr. 245 af 27. marts 2006 blev reglerne ændret, så regnskabsklasse B virksomheder med nettoomsætning på maksimalt 3 mio. kr. har mulighed for at fravælge revision. Øvrige regnskabsklasse B virksomheder er stadig omfattet af revisionspligt. I 2011 bliver der lempet på nettoomsætningsgrænsen, så regnskabsklasse B virksomheder med nettoomsætning på maksimalt 8 mio. kr. har mulighed for at fravælge revision. Dette sker ved lov nr. 720 af 25 juni 2010. Det gælder fortsat, at øvrige regnskabsklasse B virksomheder er omfattet af revisionspligt. I 2013 bliver reglerne igen ændret ved lov nr. 1232 af 18. december 2012. Fremover gælder det, at alle regnskabsklasse B virksomheder med nettoomsætning over 8 mio. kr. har mulighed for at vælge mellem udvidet gennemgang og revision.

Disse ændringer er ligeledes illustreret nedenfor.

Kilde: FSR – danske revisorer (2020, s. 2), bilag 14

Man ser altså adskillige store revisionspligtige lempelser, der ikke tidligere er set, siden årsregnskabslovens ratificering i 1983. Disse lempelser er sket henover en forholdsvis lille årrække. Virksomhedernes mulige fravalg af revision betyder, som forventet, at andelen af virksomheder, der bliver revideret, er faldende. Dette er illustreret nedenfor.

Kilde: FSR – danske revisorer (2020, s. 2), bilag 15.

Diagrammet viser andelen af erklæringer for 2012 og 2019. Rammerne for de forskellige erklæringstyper er beskrevet i 2.3. De stiplede linjer indikerer andelen af erklæringer med begrænset- og høj grad af sikkerhed. Fra 2012 til 2019 er andelen af virksomheder med revision faldet drastisk, fra 86 % til 31 %. Dette fald er en direkte konsekvens af de tidligere beskrevne lempelser af revisionspligt. Grunden til, at revision ikke er 100 % i 2012 er de tidligere beskrevne lempelser på revisionspligt i 2006 og 2011. Som forventet er andelen af udvidet gennemgang i 2012, ikke eksisterende, idet udvidet gennemgang fik sin fremkomst i 2013, som tidligere beskrevet. I 2019 lå andelen af virksomheder med erklæring i form af udvidet gennemgang på 11 %. Det kan antages, at en del af faldet af revision skyldes udvidet gennemgangs stigning. Andelen af virksomheder, der gør brug af review, er stort set uændret. Assistanceerklæringer er, ligesom revision, en erklæringstype, der har haft en kraftig udvikling. Der har her været en stigning i andel af assistanceerklæringer fra 3 % til 35 %. Denne stigning kan muligvis være på baggrund af, at nogle af de virksomheder der har fravalgt erklæringer med sikkerhed, har valgt assistanceerklæring til hjælp i forbindelse med opstilling af regnskabet. Dette valg kan sandsynligvis begrundes med, at assistanceerklæringer er billigere end udvidet gennemgang og revision. Andelen af virksomheder uden revisorbistand er ligeledes steget. Her er en stigning fra 9 % i 2012 til 22 % i 2019. Denne stigning skyldes lempelserne i revisionspligt fra 2006 og 2011.

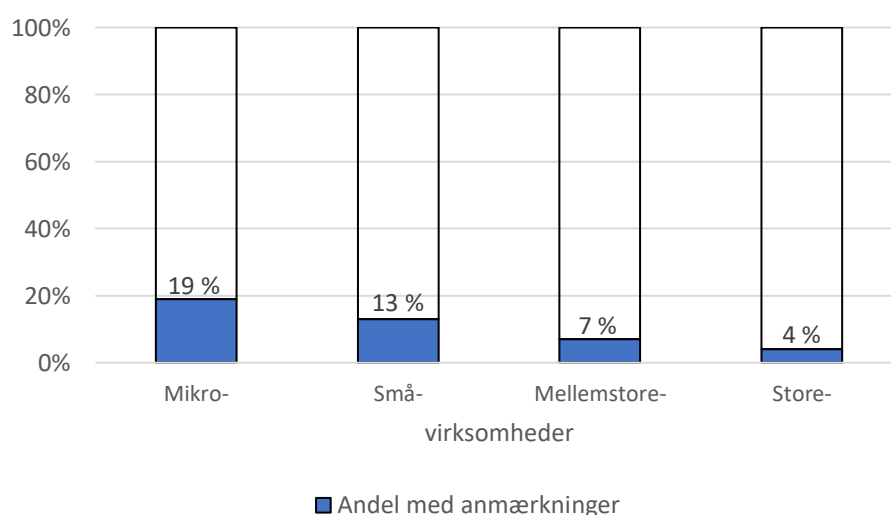
Det kan dermed konkluderes, at andelen af virksomheder med erklæring med begrænset- eller høj grad af sikkerhed er faldet fra 88 % i 2012 til 43 % i 2019 – tilsvarende er antallet af virksomheder uden erklæring med sikkerhed steget fra 25.793 i 2012 til 167.552 i 2019 – svarende til en stigning på 650 %. Disse forhold er behæftet med konsekvenser. Konsekvenserne for dette vil blive belyst i følgende afsnit.

2.7.3 Konsekvenserne af fald af virksomheder, der gør brug af revisorbistand

Som tidligere beskrevet har der været adskillige revisionspligtige lempelser på en forholdsvis lille årrække. Disse revisionspligtige lempelser medfører alt andet lige en række konsekvenser. Disse konsekvenser vil blive belyst her. Som David Flint antyder, benytter virksomheder og deres omverden i høj grad den information, som revisoren afgiver, til at foretage forretningsmæssige beslutninger, kreditgivning m.m. Hertil hører hele det skattemæssige aspekt, samt andre krav det offentlige og ansatte kan have mod virksomhederne, hvor revisorens involvering også er afgørende (Flint, 1988, s. 27-28).

Revisoren kan, som bekendt, under revision, udvidet gennemgang eller review af regnskab give en anmærkning til indholdet af en revisionskundes regnskab. Dette kan f.eks. skyldes usikkerhed om "Going Concern". Anmærkninger som disse er pr. definition i høj grad af interesse for offentligheden og regnskabsbrugerne. Fra 2012 til 2019 er antallet af anmærkninger faldet fra 33.248 til 8.076 – et fald på 76 %. Et fald i anmærkninger er alt andet lige positivt for samfundet, da det kan være en indikation på, at virksomhederne holder sig inde for samfundets love og regler. Men det gør sig dog ikke gældende i dette tilfælde, idet faldet i anmærkninger skyldes færre erklæringer med sikkerhed. Altså gælder det, at som antallet af erklæringer med sikkerhed er faldet, er antallet af anmærkninger ligeledes faldet. I denne forbindelse er et fald i anmærkninger dog ikke positivt. Tværtimod, er dette en negativ konsekvens af lempelsen af revisionspligt.

Figuren nedenfor viser andelen af virksomheder med anmærkninger efter virksomhedens størrelse.

Kilde: FSR – danske revisorer (2020, s. 4), bilag 16

Af figuren ovenfor fremgår det, at der er en tendens til, at jo mindre en virksomhed er, des større er risikoen for, at regnskabet er med anmærkninger. Altså er der tale om

virksomheder, der typisk ikke er underlagt revisionspligt, selv samme virksomheder som typisk er præget af anmærkninger, hvilket efterfølgende bliver belyst.

FSR – danske revisorer har i netop denne forbindelse beregnet et estimat på, hvor mange anmærkninger der, på baggrund af fravalg af erklæringer med sikkerhed, ikke bliver registreret. Dette estimat vurderes til at dække over et mørketal på 10.000 – 30.000 anmærkninger (FSR – danske revisorer, 2020, s. 5). Disse anmærkninger er pr. definition vigtige for regnskabsbrugerne, og derfor er det netop regnskabsbrugerne, disse tabte anmærkninger, har konsekvenser for.

En anden konsekvens af lempelse af revisionspligt og derigennem fravalg af revision er, at ulovlige kapitalejerlån i højere grad er problematiske at afdække. Ulovlige kapitalejerlån, er når en virksomhed yder et lån til f.eks. ejeren af virksomheden, uden at overholde selskabslovens § 210-215 om kapitalejerlån. Erhvervsstyrelsens erfaring er dog, at kapitalejerlån i danske kapitalselskaber i langt de fleste tilfælde ikke opfylder de opstillede krav i selskabsloven (Erhvervsstyrelsen, 2020b). Erhvervsstyrelsen vil som udgangspunkt indlede kontrol af disse lån, hvis det er angivet i virksomhedens årsrapport, at virksomheden har bistået med kapitalejerlån. Bliver virksomheden ikke revideret kan virksomheden afstå fra at oplyse om disse lån i årsrapporten, og dermed kan virksomheden undgå Erhvervsstyrelsens kontrol af lånet. Det ulovlige kapitalejerlån vil således ikke blive opdaget.

Højere risiko for skattesnyd og tab af skatteindtægter er ligeledes en konsekvens af lempelser af revisionspligt. FSR – danske revisorer anslår at samfundet på årlig basis lider et tab på 1,5 milliarder kr. i skatteprovenu, udelukkende på baggrund af lempelserne af revisionspligten (FSR – danske revisorer, 2018b).

2.8 Teoriafsnittets delkonklusioner

Det er i gennemgangen af de teoretiske værker blevet afdækket, at revision er en kompleks proces. Flint argumenterer for at revision er en proces, der er til for at skabe ansvarlighed i samfundet, og for at kontrollere at virksomhedernes regnskaber er korrekte. Revisor har et ansvar overfor samfundet i form af at sikre at virksomhedernes oplysninger i regnskaberne er korrekte. Flints postulat er, at revisionen skal være til større gavn for regnskabsbrugerne, end hvad den monetære udgift revisionen koster.

Dalberg-Larsen og Kristiansen argumenterer for, at der er tre overordnede lovgivningsformer: statsregulering, markedsregulering og selvregulering. Revisionsbranchen er primært reguleret af statsregulering i form af love, og selvregulering i form af standarder udstedt af IAASB.

Revisorbranchen har i dag flere forskellige erklæringer med forskellige grader af sikkerhed, som kan afgives på regnskaber. Revision giver den højeste grad af sikkerhed, og er den mest

omfattende erklæring, der kan afgives. Der har tidligere forekommet adskillelige lempelser på revisionspligt for regnskabsklasse B virksomheder. Disse lempelser omfatter: ingen revisionspligt for regnskabsklasse B virksomheder med nettoomsætning under 8 mio. kr., samt valg mellem revision og udvidet gennemgang for regnskabsklasse B virksomheder med nettoomsætning over 8 mio. kr. På baggrund af lempelserne til revisionspligt forekommer der en stigende tendens til fravalg af revision.

Mautz og Sharaf argumenterer for, at revisionen består af fem dele: bevis, fornøden omhu, fair repræsentation, uafhængighed og etiske retningslinjer. Det er gennem revisors erfaringer, uddannelse og professionelle skepsis, at de er i stand til at udføre deres arbejde.

SASE og IAASBs diskussionspapir kritiserer ISA-standarderne for ikke at lægge vægt på revisors professionelle skepsis, som Mautz og Sharaf argumenterer for er vigtigt for revisionen. I modsætning til dette giver de nuværende ISA-standarder anledning til compliance af ISA-standarderne, fremfor revisors professionelle skepsis. På baggrund af dette ønsker både IAASB og SASE forandring til de nuværende revisionsstandarder.

På baggrund af DAMVAD-rapporten kan det konkluderes, at kreditinstitutionerne er de største regnskabsbrugere. Derudover kan det konkluderes at årsrapporten er den informationskilde med størst betydning, på tværs af regnskabsbrugerne.

3. Analyse

Analysen i denne afhandling vil omhandle en "Del 1", der indeholder en analyse af det nuværende marked, hvor aktuelle årsrapporter bliver analyseret via nøgletal, for at undersøge om der er forskel på de virksomheder der har en revisorerklæring og dem der ikke har.

Efter dataanalysen vil der foreligge en "Del 2", der indeholder en analyse af alternativer til de nuværende ISA standarder.

3.1 Analyse del 1 - Dataanalyse

Som grundlag for dataanalysen indhentes der regnskabstal samt andre væsentlige informationer - såsom tilknyttet revisor, CVR-nummer m.m. - om alle aktive danske virksomheder. Dataet stammer fra en database kaldet Orbis. Orbis er en virksomhedsdatabase af Bureau Van Dijk med over 300 millioner virksomheder fra hele verden – inklusiv Danmark. (Copenhagen Business School, u.å). Vores datasøgning resulterer i et dataudtræk på 958.606 virksomheder, både diverse virksomhedsformer og enkeltmandsvirksomheder.

3.1.1 Diskussion om brugen af data og nøgletal

Det vil almindeligvis for nøgletal i en regnskabsmæssige sammenhæng, og særligt likviditetsbaserede nøgletal, samt andre gældsafhængige nøgletal, være bedst at anvende markedsbaserede værdier, der hvor det er muligt, fremfor regnskabsmæssige værdier (Petersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, s. 218-220) Det vil være næsten umuligt at anskaffe markedsbaserede værdier til denne analyse, grundet den store volumen og mangfoldigheden af virksomhederne. Størrelsen af virksomhederne, samt de tilgængelige data er ligeså en forhindring i forhold til at anvende markedsbaserede data. Det må derfor grundet en tidsmæssig og på anden vis fysisk begrænsning være de regnskabsmæssige talværdier, der finder anvendelse i vores analyse.

Det er ligeledes værd at pointere, at der ofte ved nøgletal laves analyser over en længere periode for at observere en trend eller udvikling i tallene. Vores dataanalyse er ikke en traditionel regnskabsanalyse, da vores formål er at finde en sammenhæng mellem regnskaber og revisorerens rolle fremfor en udvikling i nøgletal. Der er således ikke fokus på udviklingen af nøgletallene over tid i denne afhandling.

Vores analyse har ikke anvendt benchmarks. Det vil være næsten umuligt at finde passende benchmarks grundet mangfoldigheden af virksomheder på tværs af industrier og størrelser. Der kan i en eller anden forstand argumenteres for, at der i analysen tværtimod opstår en form for benchmark for hele markedet – men det kan være problematisk at anvende i andre analyser end vores specifikke afhandling.

Slutteligt skal der knyttes en kommentar til selve regnskabstallene, som anvendes i analyse. Nøgletals beregninger forsøges så vidt muligt at laves på baggrund af en form for reformulering af balance og resultatopgørelse. Dette vurderes ikke at være muligt, da der er tale om et meget stort antal af virksomheder, med hertil begrænsede regnskabsoplysninger. Derfor nøjes vi i analysen med de rapporterede regnskabstal.

3.1.2 Nøgletal

Vi har i det følgende valgt at anvende de engelske betegnelser for nøgletallene. Vi vil i analysen foruden simple statistik og matematik anvende og analysere på følgende nøgletal:

NIBD, der dækker over "Net Interest Bearing Debt". Hvor NIBD er forskellen på den rentebærende gæld og kontanter og lignende. NIBD er udregnet som følgende:

$$NIBD = Net\ Interest\ Bearing\ Debt - CCE$$

Hvor

- "Interest bearing debt" er lån, og
- "CCE" er "Cash and cash equivalents".

(Petersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, S. 675)

3.1.2.1 Solvens ratioer

Solvens ratio bruges til at vurdere, hvorvidt og i hvilken grad at en virksomhed er solvent. Der vil blive brugt flere forskellige ratioer, som alle vil sige noget om en virksomheds solvens situation. Det vurderes at disse nøgletal er vigtige med henblik på antagelsen om, at bankerne er de vigtigste regnskabsbrugere for klasse B virksomhederne.

Debt ratio:

Debt ratio viser, hvor stor en procentdel af virksomhedens aktiver, der er finansieret af passiver. Debt ratio er udregnet ved følgende formel:

$$Debt\ ratio = \frac{Total\ liabilities}{Total\ Assets}$$

Financial leverage:

Financial leverage viser, hvor stor egenkapitalen er i forhold til passiverne – altså hvor mange gange større virksomhedens gæld er i forhold til egen kapital. Formlen ser således ud:

$$Financial\ leverage = \frac{Total\ liabilities}{Equity}$$

(Petersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, S. 217)

Equity ratio:

Equity ratio viser, hvor stor en andel af en virksomheds aktiver der stammer fra Egenkapitalen og formelen ser således ud:

$$Equity\ ratio = \frac{Equity}{Total\ assets}$$

(Petersen, Plenborg, & Kinserdal, 2017, S. 217)

3.1.3 Databearbejdelse og analyse

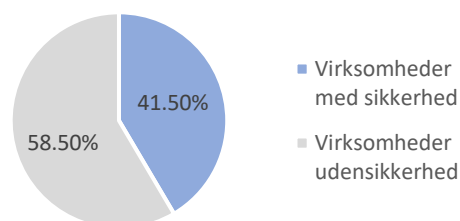
3.1.3.1 Overordnet sortering og fjernelse af forskellige virksomheder

Vores data bliver, som tidligere nævnt trukket ud af Orbis og efterfølgende sorteret, så enkeltmandsvirksomheder sorteres fra. Vi er i denne analyse udelukkende interesseret i de forskellige virksomhedsformer som, f.eks. A/S, ApS, IVS m.m.

Det oprindelige dataudtræk består i 958.606 virksomheder. Datagrundlaget reducerer vi til 301.385 virksomheder ved at fjerne alle enkeltmandsvirksomhederne. Som tidligere nævnt frasorteres også alle virksomheder, hvor det seneste regnskabsår ikke er år 2019 eller 2020. Efter denne frasortering står vi med et mere retvisende billede, og det resulterede i, at der nu er 296.883 virksomheder tilbage. Nedenfor ses en fordeling af virksomhederne på, hvorvidt de har en revisorerklæring med sikkerhed eller ej.

	Antal	Procentvis
Virksomheder med sikkerhed	123.219	41,5 %
Virksomheder uden sikkerhed	173.664	58,5 %
I alt	296.883	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 17

Kilde: egen tilvirkning, bilag 17

Der er således:

- 41,5% af virksomhederne i dataudtrækket, som har en erklæring med sikkerhed, og der er
- 56,5% af virksomhederne, der ikke har en erklæring med sikkerhed tilknyttet til deres seneste årsrapport.

Det er værd at pointere, at der i kategorien "virksomheder uden sikkerhed" også er tale om assistanceerklæringer, hvilket vil blive diskuteret til sidst i dataanalysen.

Klasse B

Denne afhandling fokuserer primært på klasse B virksomhederne, hvorfor vi vurderer, at det er relevant at foretage endnu en sortering i datagrundlaget. Vi foretager derfor endnu en frasortering, der nu efterlader os med et datagrundlag kun bestående af klasse B virksomheder. Kravene for at være en virksomhed af klasse B er, som det også tidligere er nævnt i afsnit 2.4.2 om "udvidet gennemgang", at på balancetidspunktet i af hinanden to efterfølgende år ikke overstiger to af følgende tre krav:

- "-Balancesum på 44 millioner kroner
  - Nettoomsætning på 89 millioner kroner
  - Et gennemsnit på 50 heltidsbeskæftiget i regnskabsåret"
- (Erhvervsstyrelsen, 2021)

Orbis har derudover selv inddelt alle virksomhederne efter størrelse. Denne inddeling har vi valgt at udnytte til at frasortere yderligere. Foruden de ovenstående krav for en klasse B virksomhed har vi valgt at fjerne Orbis' egen inddeling af "Very large companies" (her er tale om virksomheder, som f.eks. Nordic Transportation Group, Ørsted EL A/S, Spar Nord Fonden, Codan Fosikring A/S, et cetera.). "Large companies" er ligeså fjernet (virksomheder som TV3 sport A/S, Tesla Motors Denmark ApS, Danske licens spil A/S, Husqvarna Danmark A/S). Dette har vi gjort for at give et mere retvisende billede af den gruppering af virksomheder, som forsøges beskrevet og analyseret.

Den ovenfor udførte frasortering resulterer i et resultat på i alt 286.890 virksomheder, som opfylder kravene for regnskabsklasse B. Af dem har 113.424 virksomheder - svarende til 39,54 % - en erklæring med sikkerhed tilknyttet til deres årsrapport. Det betyder at 173.466 virksomheder - svarende til 60,64 % - ikke har en erklæring med sikkerhed.

	Antal	Procentvis
Virksomheder med sikkerhed	113.424	39,5 %
Virksomheder uden sikkerhed	173.466	60,5 %
I alt	286.890	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 18

Virksomheder med en erklæring med sikkerhed, herefter referet til som virksomheder med sikkerhed, har i gennemsnit 15.983.000 kr. i aktiver. Virksomhederne med sikkerhed har i gennemsnit forpligtelser på 7.522.000 kr. Det svarer til en "debt ratio" på 47,06%.

Virksomheder uden en erklæring med sikkerhed, herefter referet til som virksomheder uden sikkerhed, har i gennemsnit 2.623.000 kr. i aktiver, mens der er forpligtelser for 1.187.000 kr.. Det svarer til en "debt ratio" på 45,25%.

Skala '000 DKK	Gns. aktiver	Gns. passiver	Debt ratio	Gns. Egenkapital	Equity ratio	Financial leverage
Virksomheder med sikkerhed	15.983	7.522	47,06 %	8.461	52,94 %	0,89
Virksomheder uden sikkerhed	2.623	1.187	45,25 %	1.436	54,75 %	0,83

Kilde: egen tilvirkning, bilag 19.

De to kategorier har en lignende "debt ratio", hvilket isoleret set kan tale for, at virksomheder uden sikkerhed burde have en revisorerklæring med sikkerhed. Det er dog en hård konklusion at drage baseret på ét sammenlignligt nøgletal. Det er desuden vigtigt at pointere, at der bag nøgletallet er tale om en kæmpe difference i den gennemsnitlige værdi for både aktiver og forpligtelser. Der er tale om over seks gange så store beløb i både aktiver og forpligtelser for virksomheder med sikkerhed. Der må ligge en klar formodning om, at dette er en væsentlig faktor for, hvorledes der er sikkerhed eller ej.

Det gælder for virksomheder med sikkerhed, at der i gennemsnit er 8.461.000 kr. i egenkapital. For virksomheder uden sikkerhed er der i gennemsnit 1.436.000 kr. i egenkapital. Her er igen næsten seks gange så stor forskel på de to grupperingers egenkapital. "Equity ratio" for de to grupper er henholdsvis 52,94% og 54,75%, hvilket er relativt ens. "Financial leverage" er 0,89 for virksomheder med sikkerhed og 0,83 for virksomheder uden sikkerhed, hvilket også er relativt ens.

Overordnet set viser analysen af de to grupper har nogenlunde samme mængde af aktiver, som stammer fra egenkapitalen, da deres "equity ratio" er relativt ens. De har lignende gearing i forhold til en næsten ens "financial leverage". Den væsentligste forskel på de to grupperinger er således de beløbsmæssige størrelser på de forskellige regnskabsmæssige værdier bag nøgletallene.

Vi ved fra afsnit 2.8 "Revisorpligt og konsekvenser for fravalg af revision" i denne afhandling, at der er flere negative konsekvenser ved ikke at have en revisor involveret i sin regnskabsaflæggelse. Den ovenstående sammenligning af nøgletal tegner udmiddelbart et billede af de to grupper, som værende relativt ens. Det tolker vi derfor, som en indikation af, at flere virksomheder uden sikkerhed bør have en erklæring med sikkerhed. Men grundet de væsentlige mindre beløb hos virksomhederne uden sikkerhed (cirka seks gange mindre), kan der argumenteres for, at revisor måske ikke er nødvendig i forhold til regnskabsbrugernes ønsker.

Hvis den primære regnskabsbruger er en bank og "financial leverage" er under 1 (altså at virksomheden kan dække sine forpligtelser med deres egenkapital), så kan det være banken ikke er urolig for deres udlån. I forlængelse heraf er det ligeså relevant at pointere, at aktiverne i gennemsnit er større end forpligtelserne, hvilket igen kan være en beroligende

faktor for banker og andre interessenter. Dette forudsætter dog at årsrapporten er korrekt og ikke indeholder væsentlige fejl.

3.1.3.2 Klasse B med lån

Med vores antagelse om at bankerne er klasse B's vigtigste regnskabsbruger – bakket op af Damvad rapporten i afsnit 2.7 "Brugen af årsrapporter for SMV" - er der foretaget en filtrering på virksomheder, hvis gæld er større end 0. Det er vores klare antagelse at virksomheder med bankgæld har et større behov for at have en revisor tilknyttet sin virksomhed – og i forlængelse heraf, jo større gælden er des større er behovet for en revisor og en erklæring med sikkerhed.

Alle virksomheder uden lån i deres regnskab bliver herefter sorteret, hvilket resulterer i at der nu er 65.190 virksomheder tilbage. Dem inddeler vi herefter i virksomheder med en revisorerklæring med sikkerhed og virksomheder uden revisorerklæring med sikkerhed – ligesom i den tidligere analyse i afsnit 3.1.4.1, som indeholdt samtlige klasse B virksomheder.

	Antal virksomheder	Procentvis
Virksomheder med sikkerhed	37.704	58,7 %
Virksomheder uden sikkerhed	26.486	41,3 %
I alt	64.190	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 20

Forholdet mellem virksomheder med sikkerhed og virksomheder uden sikkerhed er ændret markant i forhold til analysen i afsnit 3.1.4.1.

Virksomheder med sikkerhed består af 37.704 ud af de 64.190 virksomheder, hvilket svarer til cirka 59%.

Virksomhederne uden sikkerhed består af 26.486 ud af de 64.190 virksomheder, hvilket svarer til cirka 41%.

Virksomheder af regnskabsklasse B med gæld, samt en erklæring med sikkerhed, er nu den største kategori, og er steget med lige over 19% i forhold til analysen i 3.1.4.1, som indeholder samtlige klasse B virksomheder.

Det er altså en indikation, der bekræfter vores antagelse om, at virksomheder med gæld har større brug for en revisor og en erklæring med sikkerhed. Vi vil derfor beregne nøgletal for at kunne sammenligne de to kategorier. Hertil vil vi sammenholde analysen i afsnit 3.1.4.1 med den kommende analyse.

3.1.3.3 Lån Nøgletal

Den totale gæld og en gennemsnitlige gæld findes for de to grupperinger.

Skala '000 DKK	Antal	Gæld i alt	Gns. gæld
Virksomheder med sikkerhed	37.704	164.622.719	4.366
Virksomheder uden sikkerhed	26.486	16.852.851	636

Kilde: egen tilvirkning, bilag 21

Det gælder for de klasse B virksomheder, der har en erklæring med sikkerhed, at de har en gennemsnitlig gæld på 4.320.000 kr. Virksomheder i klasse B uden erklæring med sikkerhed har i gennemsnit 636.000 kr. i gæld. Det er igen relevant at pointere, at der er tale om en væsentlig forskel i størrelsen på den gennemsnitlige gæld, som de to grupperinger har. Virksomheder i klasse B med en erklæring med sikkerhed har i gennemsnit over seks gange så stor en gæld, som virksomheder uden sikkerhed.

Vi fortsætter analysen ved at udregne og se på nøgletallene og egenkapitalen.

Skala '000	Gns. aktiver	Gns. passiver	Debt ratio	Gns. Egenkapital	Equity ratio	Financial leverage
Virksomheder med sikkerhed	48.906	26.595	54,38 %	22.310	45,62 %	1,19
Virksomheder uden sikkerhed	5.919	4.007	67,69 %	1.913	32,31 %	2,09

Kilde: egen tilvirkning, bilag 22

Virksomheder med sikkerhed har i gennemsnit 48.906.000 kr. i aktiver og forpligtelser på 26.595.000 kr., hvilket svarer til en "debt ratio" på 54,38%.

Det gælder for virksomhederne med gæld og med sikkerhed, at de har en gennemsnitlig egenkapital på 22.310.000 kr., en "equity ratio" på 45,62% og en "financial leverage" på 1,19.

For virksomheder uden sikkerhed gælder det, at de i gennemsnit har aktiver for 5.919.000 kr. og forpligtelser for 4.007.000 kr., svarende til en "debt ratio" på 67,69%.

Virksomheder med gæld og uden sikkerhed har desuden i gennemsnit en egenkapital på 1.913.000 kr., en "equity ratio" på 32,31% og en "financial leverage" på 2,09.

Vi vil nu sammenholde de to kategorier af klasse B virksomheder med lån.

En sammenligning af de to kategorier viser, at der igen er en væsentlig forskel i størrelsen af de gennemsnitlige aktiver, forpligtelser og egenkapital. Virksomheder med sikkerhed har markant større regnskabsposter i alle tre kategorier. Det er forventeligt, at virksomheder med sikkerhed har de største regnskabsposter. Det er en konsekvens af, dels at kravene til at virksomheder af en vis størrelse skal have en revisorerklæring, og dels fordi det er logisk at større virksomheder har behov for større sikkerhed.

Hvis der sammenlignes på nøgletal er det interessant, at "debt ratio" er markant større - hele 13,3% - for virksomheder uden sikkerhed. Det, at de har en større del af deres aktiver finansieret af deres forpligtelser, er som udgangspunkt en klar indikation af et behov for mere sikkerhed på regnskaberne. En større "debt ratio" og som konsekvens deraf en mindre "equity ratio", vil vi som udgangspunkt tolke som en svaghed. Der er derfor tale om en indikation på, at flere virksomheder uden sikkerhed bør have det.

I forhold til finansiel gearing er det interessant at se, at virksomheder uden sikkerhed har en gearing på 2,09 - altså 0,9 højere end virksomheder med sikkerhed. Den finansielle gearing er ikke i sig selv problematisk, men en bank som interessant kan i særdeleshed have behov for at få bekræftet aktivers værdi som følge af en sådan gearing.

Selvom virksomhederne uden sikkerhed i gennemsnit har ringere nøgletal, hvilket er en indikation af et større behov for sikkerhedsstilling af revisor, da må størrelserne på regnskabsposterne overvejes. Der er i gennemsnit 22.588.000 kr. (26.595.000 – 4.007.000) mere i forpligtelser for virksomheder med sikkerhed, og det er klart at behovet for sikkerhed stiger som følge af større regnskabsposter. Spørgsmålet er så, hvor grænsen for behovet for større sikkerhed ligger. Det kan vi ikke svare på her i analysen, da det nærmere er et politisk spørgsmål, end noget andet.

Analysen af klasse B virksomheder med gæld, har bekræftet vores antagelser om, at virksomheder med gæld har større behov for en revisorerklæring med sikkerhed end virksomheder uden gæld. Virksomhederne med gæld, har logisk nok en markant forskel på størrelsen af deres gennemsnitlige regnskabsposter, men til vores overraskelse har virksomheder uden sikkerhed i gennemsnit ringere "solvens ratioer". Dette taler i virkeligheden for at flere virksomheder uden sikkerhed, bør have sikkerhed.

3.1.3.4 Hvor stor en del udgør lån i forhold til de passiverne

Det vil være interessant at se på hvor stor en del af passiverne der udgør lån i virksomhederne, da vi har en antagelse om at virksomheder med sikkerhed har en større procentuel andel af deres forpligtelser som lån.

Skala '000 DKK	Gns. Gæld i alt	Gns. anden finansiering	Passiver	Procent lån i forhold til total passiver
Virksomheder med sikkerhed	4.366	22.229	26.595	16,42 %
Virksomheder uden sikkerhed	636	3.370	4.007	15,88 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 23

Det gælder for virksomheder med en erklæring med sikkerhed, at deres gæld i form af lån udgør 16,42% af de samlede passiver. For virksomheder uden en erklæring med sikkerhed, er der tale om 15,88%. De to procentuelle forhold er relativt ens – vores antagelse om, at virksomheder med sikkerhed har en større andel af deres forpligtelser som lån, er altså **ikke** som vi forventede.

Vi ser derimod endnu et beregnet tal, der viser at de to kategorier er relativt ens. Der er en difference på 0,54%, hvilket er markant lavere end vores forventning. De relativt ens taler igen for flere erklæringer med sikkerhed til kategorien af virksomheder uden sikkerhed.

Der er, som det tidligere er analyseret, også en væsentlig forskel på de to kategoriers gennemsnitlige gæld. Virksomheder med sikkerhed har en markant større gennemsnitlig gæld. Hvorom alt er det en interessant observation, at gælden udgør næsten den samme andel af de samlede forpligtelser for de to kategorier.

Det at virksomheder med sikkerhed har større gennemsnitlige lån end virksomhederne uden sikkerhed, bekræfter den anden del af vores antagelse om, at jo større gæld, des større behov for højere grad af sikkerhed på regnskabet. Men det må imidlertid vurderes, hvorvidt det alene er afgørende for graden af sikkerhed. Det mener vi ikke, det er, men det er umiddelbart en faktor, der bidrager til nødvendigheden, af om der kræves en erklæring med sikkerhed eller ej.

I forlængelse af det ovenstående omkring lån, vil det være interessant at se på NIBD.

Skala '000 DKK	Gns. gæld i form af lån	CCE (likvide beholdninger)	NIBD
Virksomheder med sikkerhed	4.366	1.613	2.753
Virksomheder uden sikkerhed	636	241	395

Kilde: egen tilvirkning, bilag 24

For både den gennemsnitlige gæld i form af lån og de gennemsnitlige likvide beholdninger, er der tale om markant større regnskabsposter for virksomheder med sikkerhed. Forholdet er cirka syv gange større for både gæld og likvide beholdninger - hhv. 6,86 for gæld og 6,69 for CCE. NIBD for virksomheder med sikkerhed er på 2.753.000 kr., mens den for virksomheder uden sikkerhed er på 395.000 kr. NIBD er altså lige så lige omkring syv (6,97) gange større.

NIBD vil være interessant for bankerne, som vi allerede har været lidt inde på, fordi det blandt andet viser, hvor hurtigt virksomhederne kan være i stand til at betale af på deres gæld. Det, at der er tale om et størrelsesforhold på lige omkring syv, er en fortsat indikation på, at regnskabstallene er ens for de to grupperinger, hvis man tager højde for

størrelsesforskellen. Det, er i dette tilfælde en svag indikation af, at virksomhederne uden sikkerhed bør have det.

3.1.3.5 Sammenligning af klasse B med lån med hele klasse B

I det næste afsnit vil vi sammenligne de to analyser foretaget i afsnit 3.1.3.1 om alle klasse B virksomheder med analysen foretaget i afsnit 3.1.3.2 om klasse B virksomheder med lån i deres årsrapporter.

Udvikling af tal i forhold til samlet population af klasse B:

Følgende figur indeholder nøgletal for den samlede population af klasse B virksomheder:

Skala '000 DKK	Gns. aktiver	Gns. passiver	Debt ratio	Gns. Egenkapital	Equity ratio	Financial leverage
Virksomheder med sikkerhed	15.983	7.522	47,06 %	8.461	52,94 %	0,89
Virksomheder uden sikkerhed	2.623	1.187	45,25 %	1.436	54,75 %	0,83

Kilde: egen tilvirkning, bilag 19

Følgende figur viser fordeling af alle klasse B virksomheder:

	Antal	Procentvis
Virksomheder med sikkerhed	113.424	39,5 %
Virksomheder uden sikkerhed	173.466	60,5 %
I alt	286.890	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 18

Følgende figur indeholder nøgletal for alle klasse B virksomheder med lån:

Skala '000 DKK	Gns. aktiver	Gns. passiver	Debt ratio	Gns. Egenkapital	Equity ratio	Financial leverage
Virksomheder med sikkerhed	48.906	26.595	54,38 %	22.310	45,26 %	1,19
Virksomheder uden sikkerhed	5.919	4.007	67,69 %	1.913	32,31 %	2,09

Kilde: egen tilvirkning, bilag 22

Følgende figur viser fordeling af alle klasse B virksomheder med lån:

	Antal virksomheder	Procentvis
Virksomheder med sikkerhed	37.704	58,7 %
Virksomheder uden sikkerhed	26.486	41,3 %
I alt	64.190	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 20

Det gælder for klasse B virksomhederne med lån, at deres nøgletal og gennemsnitlige regnskabsposter har ændret sig som forventet sammenlignet med alle klasse B virksomhederne. Virksomhederne med lån har generelt større aktiver, passiver og egenkapital end den samlede population. Lån må i majoriteten af tilfældene forventes anvendt til at øge virksomhedens værdi, f.eks. ved køb af aktiver, hvilket resulterer i større aktiver, større gæld og slutteligt større passiver.

Nøgletallene er generelt ringere for virksomhederne med lån. Det skyldes at optagelsen af lån påvirker alle de ovenstående nøgletal, hvorfor "debt ratio" stiger, "equity ratio" falder og "financial leverage" stiger. De relativt ringere nøgletal, samt det faktum at den samlede mængde af virksomheder med sikkerhed er steget, bekræfter vores tese om, at virksomheder med lån har større brug for en erklæring med sikkerhed fra revisoren.

3.1.3.6 Konklusion på den overordnede dataanalyse

For begge analyser, både den i afsnit 3.1.3.1 og 3.1.3.2, danner der sig et mønster af, at virksomheder med en revisorerklæring med sikkerhed i gennemsnit har større aktivposter, passiver, lån osv.

Nøgletallene i analyse 3.1.3.1 er for de to kategorier "erklæringer med sikkerhed" og "erklæringer uden sikkerhed", relativt ens. Den markante forskel i denne analyse er størrelsen af regnskabsposterne. Der er i analysen indikationer på, i form af ens nøgletal for de to kategorier, at virksomhederne der ikke har en erklæring med sikkerhed, bør få det.

Nøgletallene i analyse 3.1.3.2 er for de to kategorier "erklæringer med sikkerhed" og "erklæringer uden sikkerhed" ikke ens. Der er generelt ringere nøgletal for kategorien "erklæringer uden sikkerhed". Dette er en stærk indikation af, at flere virksomheder i klasse B med lån i deres regnskaber, bør få en erklæring med sikkerhed.

Generelt er der en stigning i antallet af virksomheder, der har en erklæring med sikkerhed, når der er oplyst gæld i årsrapporterne. Dette bekræfter vores tese om, at gæld i virksomheder betyder et større behov for en erklæring med sikkerhed.

Generelt set er det vores opfattelse, at flere klasse B virksomheder bør have en erklæring med sikkerhed. Og som minimum er det vores klare opfattelse, at flere klasse B virksomheder med gæld, bør få lavet erklæringer med sikkerhed.

Det skal alligevel nævnes at et argument for, at der ikke er flere virksomheder med gæld, er at virksomhederne uden en erklæring med sikkerhed i gennemsnit har betydeligt lavere regnskabsposter. Vi mener dog ikke, at dette alene er nok til at ændre vores vurdering af at flere klasse B regnskaber bør have en erklæring med sikkerhed.

3.1.4 Dataanalyse på erklæringer uden sikkerhed

Som tidligere beskrevet, har vi i datagrundlaget fundet en væsentlig mangel. Manglen opstår i form af en manglende opdeling af erklæringer på regnskaberne. I forhold til vores opdeling af de to kategorier - "virksomheder med sikkerhed" og "virksomheder uden sikkerhed", da vil der i forhold til kategorien "virksomheder med sikkerhed" ikke være et problem. Det er muligt at se hvorvidt, der er sikkerhed på regnskaberne i datagrundlaget, dog ikke hvilken erklæring/grad af sikkerhed.

Det store problem opstår i den anden kategori om erklæringer i forhold til "virksomheder uden sikkerhed". ISRS4410 og assistanceerklæringer er, på trods af den manglende sikkerhed fra revisor, stadig at foretrækker fremfor ingen erklæring. Der opstår derfor en klar problematik med denne kategori. Ideelt set ville erklæringer uden sikkerhed være opdelt i to underkategorier – ingen erklæring og assistanceerklæring. Det ville være interessant at se, hvor mange af virksomhederne uden en erklæring med sikkerhed, der har en assistanceerklæring.

På trods af den manglende direkte markering på, hvorvidt der er assistance- eller ingen erklæring, er der en indikation. Den er dog, som tidligere beskrevet, usikker. Det er denne population, med markering af assistance, vi på de kommende sider vil undersøge nærmere. Vi vil forsøge at finde den andel af virksomheder, der har en assistanceerklæring i kategorien "virksomheder uden sikkerhed".

Som følge af den store mængde af data, bliver det grundet et tidsmæssige perspektiv umuligt at undersøge hele datagrundlaget/populationen. Vi vil derfor via en simpel tilfældig udvælgelse undersøge en stikprøve af populationen, for på baggrund af denne at kunne udtale os om hele populationen. Det må først fastlægges, hvor stor en del af populationen som skal undersøges.

Rent statistisk er der flere måder på, hvorpå stikprøvestørrelser kan bestemmes. Vi har valgt at gøre brug af Yamanes' (fra: Israel, 2012, s. 3) formel:

$$n = \frac{N}{1 + (N(e)^2)}$$

Hvor:

"n" er vores stikprøvestørrelse,

"N" er den samlede population, og

"e" er vores præcision.

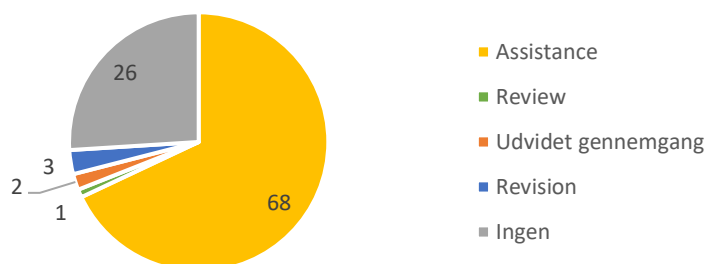
N er i dette tilfælde 48.578, hvilket er antallet af virksomheder af den samlede population med en markering på, at der er afgivet en assistanceerklæring. Med en præcision på 0,1 og med et konfidensinterval på 95% og en sandsynlighed på 0,5 bliver det:

$$99,80 = \frac{48.578}{1 + (48.578(0,1^2))}$$

Der skal altså foretages 99,8 – det vil sige 100 - stikprøver.

De 100 stikprøver bliver foretaget på baggrund af en simpel tilfældig udvælgelse af populationen N. I Excel foretages der en tilfældig generering af 100 tal mellem 1 og 48.578. De 100 tilfældigt udvalgte regnskaber eftertjekkes manuelt og resultatet er som følgende:

Stikprøve - erklæring i regnskaber

Kilde: egen tilvirkning bilag 25

Kilde: egen tilvirkning bilag 25

Ud af de 100 regnskaber, er der 26, der ikke har nogen revisorerklæring – hverken med eller uden sikkerhed. De resterende 74 regnskaber har en revisorerklæring, hvoraf de 68 er en assistance erklæring og derved en erklæring uden sikkerhed.

Baseret på vores stikprøve, kan vi derfor for populationen N, bestående af 48.578 virksomheder, konkludere at markeringen på, om der er en assistance erklæring kun til dels er korrekt. I 68% af tilfældene er det korrekt, at der er tale om en erklæring uden sikkerhed i form af en assistanceerklæring. I 26% af tilfældene er markeringen ikke korrekt, og der er

tale om et regnskab uden en revisorerklæring og derved ingen sikkerhed. I de sidste 6% af tilfældene, er markeringen stadig ikke korrekt, men der er tale om erklæringer med sikkerhed. Disse er således: 3 regnskaber med revision, 2 med udvidet gennemgang og 1 med review.

Der opstår altså et problem i forhold til at markeringen ikke kan benyttes, som vi havde håbet. Den åbenlyse problematik består i, at der i vores datagrundlag er en fejl på 6% i vores kategorisering af "virksomheder uden sikkerhed". Ideelt set skulle de seks procent af virksomhederne der er placeret forkert flyttes, men som tidligere nævnt, vil det være umuligt at gennemgå alle 48.578 regnskaber, hvorfor det er en fejl vi er nødsaget til at acceptere. Det betyder, at der er 2.915 regnskaber, som er forkert placeret i kategorien "virksomheder uden sikkerhed".

Den anden problematik består i, at vi baseret på stikprøven, har en indikator der kun er 68% korrekt. Det betyder alt andet lige, at der ud af de 48.578 regnskaber er 33.033 regnskaber, som er korrekt markeret med en assistanceerklæring og ingen sikkerhed. Der er dog 12.630 regnskaber, som er uden en assistanceerklæring, men korrekt placeret i kategorien "virksomheder uden sikkerhed".

Nedenstående tabel opsummerer fordelingen af den samlede population på baggrund af stikprøvens testresultater:

Samlet population på baggrund af stikprøve	Antal regnskaber	Procentuel fordeling
Regnskaber med assistance	33.033	68 %
Regnskaber uden erklæring	12.630	26 %
Regnskaber med sikkerhed	2.915	6 %
Sum	48.578	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 26

3.1.4.1 Delkonklusion på erklæringer uden sikkerhed

Det tilgængelige datagrundlag fra Orbis er ikke perfekt eller ideelt. Det primære problem opstår i, at vi ikke har en mere pålidelig måde at opgøre assistanceerklæringer fra regnskaber uden en revisorerklæring på. Vi mener dog ikke, at vores datagrundlag og derved konklusion i afsnit 3.1.4 er ubrugelig, tværtimod. Det er stadig vores overbevisning, at analysen og dens konklusioner har en relevans og kan anvendes i diskussionen om brugen af revisor og dennes erklæringer. Det er med andre ord ikke vores opfattelse at datagrundlaget er komprimeret eller på anden måde decideret ukorrekt i dets helhed. Vi vil alligevel forsøge at analysere på kategorien "virksomheder uden sikkerhed" i det følgende afsnit.

3.1.4.2 Sammenligning af ingen sikkerhed - assistance og ingen erklæring

Vi vil fortælle en analyse af kategorien "virksomheder uden sikker". Vi holder os til udelukkende at undersøge virksomheder med lån, da vi mener, at det er her, hvor regnskabsbrugerne i største grad ønsker en revisorerklæring.

Som tidligere, er der 26.486 virksomheder med lån i kategorien "virksomheder uden sikkerhed". Denne kategori opdeles i to kategorier – "Med assistanceerklæring" og "ingen erklæring", hvilket den følgende tabel viser:

	Antal virksomheder	Procentvis
Med assistanceerklæring	9.536	36,0 %
Ingen erklæring	16.950	64,0 %
I alt	26.486	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 27

"Med assistance erklæring" består af 9.536 virksomheder. Dette er virksomheder, der i vores datagrundlag har en markering på assistance, og hvor vi fra stikprøven i afsnit 3.1.5 er kommet frem, til at 68% af disse rent faktisk indeholder en assistanceerklæring. Den anden gruppering "ingen erklæring" indeholder de resterende 16.950 virksomheder.

Den følgende tabel viser fordelingen på den samlede gæld og gennemsnitlige gæld:

Skala '000 DKK	Antal	Gæld i alt	Gns. gæld
Med assistanceerklæring	9.536	6.037.595	633
Ingen erklæring	16.950	10.815.255	638

Kilde: egen tilvirkning, bilag 28

Vi har herefter foretaget en identisk analyse på nøgletal, som tidligere i afhandlingen. Den gennemsnitlige gæld for virksomheder med assistance er 633.000 kr. og for virksomheder med ingen erklæring er den 638.000 kr. De to underkategorier har altså en lignende gennemsnitlig gæld.

I forlængelse af gælden ses der på nøgletallene "debt ratio", "equity ratio" og "financial leverage":

Skala '000 DKK	Gns. aktiver	Gns. passiver	Debt ratio	Gns. Equity	Equity ratio	Financial leverage
Med assistanceerklæring	6.742	4.243	62,93 %	2.499	37,07 %	1,70
Ingen erklæring	5.456	3.874	71,00 %	1.582	29,00 %	2,45

Kilde: egen tilvirkning, bilag 29

De to underkategorier har i første omgang lignende gennemsnitlige aktiver og forpligtelser. Det er værd at pointere, at regnskaberne med assistanceerklæring har en smule højere

gennemsnitlige aktiver og forpligtelser. "Debt ratio" er hhv. 62,93% for virksomheder med assistanceerklæring og 71% for virksomheder uden en erklæring. Det gælder altså for virksomheder med ingen erklæring, at deres aktiver er finansieret af forpligtelser i større grad end det er tilfældet for virksomheder med en assistanceerklæring. Den ringere "debt ratio" for kategorien "ingen erklæring" er en indikation af, at flere virksomheder bør have en erklæring.

I forhold til egenkapitalen, da ser vi en væsentlig forskel i de to underkategoriers størrelser. Den gennemsnitlige egenkapital for virksomheder med assistanceerklæringer er 2.499.000 kr., mens den for ingen erklæring er en egenkapital på 1.582.000 kr. Det resulterer i en "equity ratio" på henholdsvis 37,07% og 29,00%. Således stammer cirka 37% af virksomhedernes aktiver fra egenkapitalen for virksomheder med en assistanceerklæring og 29% for virksomheder uden en erklæring. Den ringere "equity ratio" for kategorien "ingen erklæring" er en indikation af, at flere virksomheder bør have en erklæring.

"Financial leverage" er for de to underkategorier også forskellige. "Financial leverage" er 1,7 for virksomheder med en assistanceerklæring – altså er virksomhedens forpligtelser 1,7 gange større end egenkapitalen. For virksomheder med ingen erklæring er "financial leverage" 2,45 og derved er virksomhedens forpligtelser 2,45 gange større end egenkapitalen. "Financial leverage" er et nøgletal, der er svært at konkludere på alene – og der er mange forskellige brancher inkluderet i den samlede population på de 26.486 virksomheder. Alligevel vil den væsentligt større "financial leverage" være en indikation af, at virksomhederne uden en erklæring, som minimum, bør få en assistanceerklæring.

Den første del af analysen viser at de to grupper har næsten identiske regnskabsposter. Virksomheder "med assistanceerklæringerne" har en smule større regnskabsposter, men har også bedre beregnede nøgletal. De ringere nøgletal hos virksomheder med "ingen erklæring" taler for, at der bør være flere virksomheder med en erklæring – og som minimum en assistanceerklæring. I den sidste del af analysen vil vi se på NIBD og lånenes størrelse i forhold til passiverne.

I forhold til NIBD, da har virksomheder med "ingen erklæring" i gennemsnit det største nøgletal. For virksomheder med ingen erklæring er der i gennemsnit 480.000 kr. i NIBD, mens der for virksomheder med en assistanceerklæring er 353.000 kr. i NIBD. Den følgende tabel viser de relevante nøgletal:

Skala ´000 DKK	Gns. Gæld i form af lån	CCE (likvide beholdninger)	NIBD
Med assistanceerklæring	633	280	353
Ingen erklæring	638	219	480

Kilde: egen tilvirkning, bilag 30

Lånenes størrelse i forhold til passiverne er 16,47% for "ingen erklæring" og for "med assistanceerklæring" 14,92%. Der er tale om to relativt ens nøgletal, dog er det en smule større for virksomhederne med "ingen erklæring", hvilket det fremgår af følgende tabe:.

Skala '000 DKK	Gns. Gæld i alt	Gns. anden finansiering	Passiver	Procent gæld i forhold til passiver
Med assistanceerklæring	633	3.610	4.243	14,92 %
Ingen erklæring	638	3.236	3.874	16,47 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 31

Som tidligere nævnt er NIBD og den procentuelle størrelse af lånene noget, der er interessant for bankerne. Det lignende NIDB nøgletal samt den relative ens procentuelle størrelse, er en indikation af, at flere virksomheder med "ingen erklæring", som minimum bør have en assistanceerklæring.

3.1.4.3 Delkonklusion på analyse af virksomheder uden sikkerhed

Den ovenfor udførte analyse af kategorien "virksomheder uden sikkerhed" har vist, at de to underkategorier "med assistanceerklæring" og "ingen erklæring" har lignende nøgletal og lignende regnskabsposter rent størrelsesmæssigt. De relativt ens nøgletal og regnskabsposter betyder, at assistanceerklæringen som udgangspunkt også må være nødvendig for virksomhederne med "ingen erklæring. Det er derfor vores overbevisning at flere virksomheder uden en erklæring fra en revisor, som minimum bør have en assistanceerklæring.

3.2 Analyse Del 2 - Alternativer til de nuværende ISA-standarder

Vores dataanalyse efterlader os med et øjebliksbillede af klasse B virksomhederne i Danmark. Det er et billede, som overordnet indikerer, at der er mange virksomheder uden en erklæring med sikkerhed. For markedet som helhed er der 58,5 % af virksomheder, som ikke har en erklæring med sikkerhed, mens det for klasse B virksomhederne er 60,46%, der ikke har en erklæring med sikkerhed.

Virksomheder i klasse B segmentet med lån i deres regnskaber har i højere grad erklæringer med sikkerhed, hvoraf det kun er 41,26% af disse, der ikke har en erklæring med sikkerhed. Nøgletallene på for alle de sammenlignede grupper i analysen er relativt ens, hvorfor vi afsnit 3.1.5.3 konkluderede, at der er behov for flere erklæringer med sikkerhed eller som minimum flere assistanceerklæringer.

Eksterne rapporter

Vi har fra vores teoriafsnit – afsnit 2 i denne afhandling – inkluderet eksterne rapporter. Vi ved fra rapporten "Vigtige risikooplysninger går tabt" (Danske Revisorer FSR, 2020), at der er flere fejl ved regnskaber, der er afgivet uden en revisors involvering. Som udgangspunkt er en assistanceerklæring derfor klart at foretrække, fremfor ingen erklæring fra en revisor – på trods af den manglende sikkerhed.

Særlig oplysningen om, at der er flere fejl ved regnskaber uden en revisors involvering, finder vi vigtig. Vores data viser, at der er 173.664 (bilag 17) regnskaber uden en erklæring med sikkerhed, heraf er der en indikation af at 48.578 (bilag 26) af har en assistanceerklæring. Der er altså 124.888 regnskaber uden en erklæring overhovedet. Det er en enorm potentiel fejlkilde, og ideelt set ser vi gerne, at den bliver reduceret så, flere regnskaber som minimum får en assistanceerklæring, men gerne en erklæring af højere grad af sikkerhed.

Forudsætningen for vores dataanalyse er pointerne fra Damvad (2014) om, at de primære brugere af regnskaberne er banker og kreditinstitutter for de mindre virksomheder. Hvorom alt ved vi fra teorien af Mautz og Sharaf (1961), samt Flint (1988), at jo større grad af sikkerhed, des bedre. Derfor vil det for hele markedet være en fordel at få hævet den generelle grad af sikkerhed, som en revisor afgiver erklæringer med. Markedet har allerede til dels startet at stille krav til revisors involvering i aflæggelsen af årsrapporten. Et markedsregulerende eksempel kan ses hos Jyske Bank og direktør Anders Dam.

Jyske Bank og deres direktør Anders Dam udmeldte i 2019, at de ikke længere ønsker at have kunder uden en revisortilknytning (Brahm & Høberg, 2019). Der er altså en tydelig reaktion fra markedet på ønsket om større sikkerhed hos bankens kunder. Vi vurderer, at flere banker og kreditinstitutioner på sigt vil stille lignende krav til deres erhvervskunder.

Foruden Jyske Bank har vi også IAASBs diskussionspapir (2019), som er en direkte efterspørgsel til markedet om information og input til problemet om revision af små virksomheder. Det er altså et kendt problem, at der er et ønske om, at gøre noget ved de små virksomheders erklæringer fra branchen. Selvom det lader til at være i det tidlige

stadie, er IAASBs fokus på problemet vigtigt for, at der kan ske en ændring. De er trods alt den primære standardsætter, hvorfor deres ord vejer tungt i revisionsbranchen nationalt såvel som internationalt. Hertil gælder også, at FSR ønsker ændringer, hvilket kan ses i deres høringssvar på ajourføring af ISA 315 (Danske revisorer FSR, 2018a).

Det er værd at pointere, at der for det for klasse B segment, vi undersøger, ofte er tale om simple regnskaber. Komplekse regnskabsposter som dagsværdier og regnskabsmæssige skøn, er sjældent en del af klasse B virksomhedernes regnskaber. Det er derfor vores opfattelse, at der kan anvendes mindre komplekse standarder i de situationer, hvor små virksomheder ikke har sådanne notorisk kendte problematiske regnskabsposter.

Med tanke på de ovenstående afsnit, er det vores opfattelse, at målet for samfundet må være at opnå så høj grad af sikkerhed, på så mange regnskaber, som det er muligt. Vi vil derfor præsentere en række alternativer til den nuværende situation. Disse alternativer er tænkt som en løsning på den problemformulering vi har opsat. Vi ønsker at finde et alternativ til ISA-revision, der kan være med til at forbedre den situation, vi har fundet i vores dataanalyse. Formålet med en løsning er dels at øge andelen af virksomheder med revisorerklæringer med sikkerhed, og dels at få så mange virksomheder som muligt til at få en revisorerklæring. Vi vil efterfølgende evaluere alternativer i en evalueringsmatrix og slutteligt komme med en konkret og endelig anbefaling.

3.2.1 Præsentation af evalueringsmatrix

For at komme med en konkret anbefaling til løsningen af både problemstillingen om revision af små virksomheder, samt problematikken der er undersøgt i analysen, vil vi anvende et redskab vi kalder "evalueringsmatrixen". Der er tale om en vægtet matrix med forskellige parametre, som vi nærmere beskriver i de følgende afsnit.

Matrixen resulterer i en samlet pointkarakter for at give et bud på den bedste mulige løsning. For hvert parameter i matrixen bliver alternativerne vurderet på en skala fra 1 til 10, hvor 1 er den dårligst karakter, 5 er neutralt og 10 er den bedste karakter. Baseret på karakteren for hvert parameter ganges vægtningen af parameteret på, og sluttelige summeres der op for alle parametre og deres respektive pointkarakter.

Matrixen er en måde, hvorpå vi forsøger at rangere vores alternativer. Det bliver lettere at danne sig et overblik over styrker såvel som svagheder ved alternativerne ved hjælp af matrixen. På den måde bliver det lettere at få et overblik over hvad hvert alternativ kan bidrage med, hvilket alternativ, vi vurderer, er bedst, og samtidig giver det os en sammenlignelig måde, hvorpå vi kan vurdere vidt forskellige løsningsforslag. Det bliver ved hjælp af matrixen lettere at finde frem til en endelig anbefaling for, hvordan problemstillingen i afhandlingen skal løses.

3.2.2 Beskrivelse af parametre til matrix

Som analyse del 1 konkluderer, er der umiddelbart et behov for ændring af den nuværende situation. Som David Flint antyder, skal revisionen være til større gavn for regnskabsbrugerne, end hvad den monetære udgift for revisionen koster. På baggrund af dette introduceres en række alternativer til den nuværende situation. Evalueringsmatrixen

tager udgangspunkt i de kommende beskrevne alternativer. Disse alternativer skal måles og sammenlignes ud fra en række parametre. De omtalte parametre er implementering, grad af sikkerhed, påvirkning på markedet, påvirkning på revisoren, samt påvirkning på revisionskunderne. Dette afsnit har til formål at beskrive, hvilke parametre vi ser relevant at måle og sammenligne de identificerede alternativer på. Derudover afdækkes det, hvad disse parametre helt konkret omfatter.

3.2.2.1 Parameter 1: Implementering

”Implementering” er det første parameter. Implementering er i denne forbindelse en overvejelse af flere aspekter. Et aspekt af dette parameter er rent lovgivningsmæssigt. Kræver et givent alternativ en række lovændringer før alternativet kan blive en realitet, får alternativet en lavere bedømmelse. Ved alternativer der introducerer nyt eller ændret standardsæt, vil dette ligeledes blive taget i betragtning.

Et andet aspekt af dette parameter er det tidsmæssige perspektiv. Vil et givent alternativ først kunne blive en realitet mange år ud i fremtiden, trækker dette ned i bedømmelsen af dette parameter – omvendt trækker der op i bedømmelsen af dette parameter, hvis implementeringen af alternativet ikke er tidskrævende.

Ved bedømmelsen af dette parameter er udførlighed eller gennemførlighed ligeledes et aspekt. Udførlighed eller gennemførlighed skal her forstås som muligheden eller chancen for, at et givent alternativ kan implementeres. Fælles for alle alternativerne er, at de alle teoretisk set kan opnås. Det der bedømmes ud fra her er, om alternativet kan udføres i praksis. Et eksempel på dette er, som det også diskuteres senere i kapitlet, at hvis SASE implementeres, har det den indvirkning, at man i Danmark opererer med et standardsæt, som andre lande ikke opererer med. En konsekvens af dette kan være, at udenlandske virksomheder er tilbageholdne fra at indgå samarbejder med danske virksomheder, der revideres efter SASE. Dette er en risiko, idet virksomheder fra udenlandske lande på baggrund af manglende kendskab til SASE, sandsynligvis kan fravælge at indgå samarbejde. Det er aspekter som disse, der ligeledes bedømmes på ud fra dette parameter.

3.2.2.2 Parameter 2: Grad af sikkerhed

Det andet parameter er ”graden af sikkerhed” og her bliver alternativerne bedømt ud fra to aspekter. Første aspekt omhandler graden af sikkerhed et alternativ medfører. Et eksempel på dette er byggeklodsmodellen. Hensigten med denne er, at revisoren skal kunne afgive en erklæring med høj grad af sikkerhed – på lige fod med fuld revision. Dermed bedømmes graden af sikkerhed højt i dette aspekt. Dette aspekt bedømmes dog kun ud fra de alternativer, der introducerer en ny form for erklæring – altså dømmes alternativet, der har med revisorpligt at gøre, lavt i denne kategori, idet der ikke introduceres en ny erklæringsform.

Det andet aspekt af dette parameter er den "gennemsnitlige grad af sikkerhed" på tværs af virksomhederne i SMV-segmentet. Et eksempel på dette er alternativet om revisorpligt. Revisorpligt introducerer som nævnt ikke en ny erklæringsform, dog bliver en revisor – og dermed en revisorerklæring – lovpligtigt for de pågældende virksomheder. Her vil den "gennemsnitlige grad af sikkerhed" stige, idet de virksomheder der tidligere havde fravalgt revisorerklæringer, får tilknyttet en revisor. I dette eksempel vil bedømmelsen af dette aspekt vurderes til en høj karakter.

3.2.2.3 Parameter 3: Påvirkning på markedet

Det tredje parameter er et givent alternativs "påvirkning på markedet". Bedømmelsen af dette parameter hviler på to aspekter. Det første aspekt er, hvilken påvirkning et givent alternativ har på andelen af virksomheder, der vælger en revisorerklæring. Giver alternativet anledning til at flere virksomheder vælger en revisorerklæring, uafhængigt af sikkerhed, stiger bedømmelsen af parameteret ud fra dette aspekt. Dette aspekt læner sig i høj grad op ad det sidste aspekt i parameteret om grad af sikkerheden - dog er disse aspekter alligevel forskellige, idet aspektet af dette parameter ikke tager hensyn til grad af sikkerhed.

Det andet aspekt af dette parameter er, hvorledes et givent alternativ påvirker andelen af virksomheder, der vælger en revisorerklæring med høj sikkerhed. Giver alternativet anledning til, at flere virksomheder vælger en revisorerklæring med høj sikkerhed, stiger bedømmelsen af dette parameter.

3.2.2.4 Parameter 4: Påvirkning på revisor

Fjerde parameter omhandler hvorledes alternativerne "påvirker revisor". Dette parameter vurderes ud fra følgende to aspekter: "arbejdsbyrde" og "uddannelse". Første aspekt om arbejdsbyrde vurderes navnlig ud fra, hvorledes revisorens arbejdsbyrde påvirkes af et givent alternativ. Er revisorens arbejdsbyrde stor, som resultat af implementeringen af et alternativ, falder bedømmelsen af dette parameter. Ud fra dette aspekt vurderes ligeledes kompleksiteten af revisorens arbejde, så hvis kompleksiteten af revisorens arbejde stiger som følge af implementeringen af et alternativ, falder bedømmelsen af dette parameter.

Det andet aspekt, dette parameter vurderes ud fra, er uddannelsen en revisor skal igennem, for at kunne afgive revisorerklæringer. Stiger kompleksiteten af uddannelsen, revisoren skal igennem for at kunne afgive revisorerklæringer, falder bedømmelsen af dette parameter.

3.2.2.5 Parameter 5: Påvirkning på revisionskunde

Femte parameter, evalueringsmatrixen udarbejdes ud fra, er "påvirkningen på revisionskunderne". De præsenterede alternativer til revision har selvsagt en række konsekvenser eller følgevirkninger – herunder også for revisionskunderne. Derfor skal dette ligeledes være noget, alternativerne bliver bedømt på. Dette parameter vurderes ud fra to

aspekter – ”pris” og ”byrde for revisionskunderne”. Det første aspekt, om prisen for revisionskunderne, vurderes ud fra den forventede prisændring, den gennemsnitlige virksomhed kan forvente, ved implementeringen af de enkelte alternativer. Er den forventede prisændring stigende, som resultat af implementeringen af et givent alternativ, falder bedømmelsen af parameteret. Dette kan være problematisk at vurdere, idet alternativerne blot er hypotetiske. Dog kan man forvente, at prisen for en erklæringsopgave i høj grad hænger sammen med kompleksiteten og arbejdsbyrden som følge af erklæringsopgaven.

Det andet aspekt, dette parameter vurderes ud fra, er arbejdsbyrden for revisionskunden ved regnskabsaflægning af et givent alternativ. Ved regnskabsaflæggelsen skal revisionskunden overdrage dokumenter m.m. til revisoren. Dette kan være en byrde for mindre virksomheder, der muligvis ikke besidder kundskaberne til denne overdragelse. Således bedømmes dette parameter lavt, hvis arbejdsbyrden stiger for revisionskunderne.

Den nedenstående tabel er resultatet af vores vurdering af de forskellige alternativer. Vores matrix ser således ud:

	Alternativ 1: Hold A&B	Alternativ 2: Byggeklodsmodel	Alternativ 3: Separat regelsæt
Implementering	7,00	6,00	4,00
Grad af sikkerhed	4,33	6,67	6,67
- Grad af sikkerhed (ved ny standard)	1	10	10
- Gennemsnitlig grad af sikkerhed	5	6	6
Betydning for markedet	4,14	5,29	5,29
- Antal revisorerklæringer	5	4	4
- Andel med høj grad af sikkerhed	3	7	7
Betydning for revisoren	6,67	8,00	6,67
- Arbejdsbyrde	6	9	7
- Uddannelse	8	6	6
Betydning for kunde	6,00	8,00	7,00
- Pris	7	8	7
- Byrde	5	8	7
Samlet bedømmelse	5,05	6,45	5,95

Kilde: egen tilvirkning, bilag 33

	Alternativ 4: SASE	Alternativ 5: Revisorpligt	Alternativ 6: Nuværende lovgivning/ISA
Implementering	7,00	9,00	10,00
Grad af sikkerhed	6,33	8,50	4,33
- Grad af sikkerhed (ved ny standard)	8	1	1
- Gennemsnitlig grad af sikkerhed	6	20	5
Betydning for markedet	5,29	7,43	2,57
- Antal revisorerklæringer	4	10	3
- Andel med høj grad af sikkerhed	7	4	2
Betydning for revisoren	7,00	4,33	5,00
- Arbejdsbyrde	7	4	5
- Uddannelse	7	5	5
Betydning for kunde	7,00	4,00	5,00
- Pris	7	4	5
- Byrde	7	4	5
Samlet bedømmelse	6,20	7,10	4,45

Kilde: egen tilvirkning, bilag 33

Vi vil på de følgende sider komme med begrundelser og overvejelser omkring alternativerne og parametrene, de bliver bedømt på.

3.2.3 Vurdering af parametrenes vægtning

De identificerede alternativer bliver, som tidligere beskrevet, bedømt ud fra nogle parametre. Vi mener, at samtlige af disse parametre har betydning for afdækningen af, hvilket alternativ der er mest fordelagtigt – dog er nogle af parametrene mere vigtige end andre, i bedømmelsen af hvor fordelagtigt et alternativ er. På baggrund af dette angives en vægtning for hvert parameter – altså en angivelse af, hvor vigtige de enkelte parametre er i beslutningsgrundlaget.

Måden, hvorpå vi gør dette, er gennem procentlig angivelse af, hvor meget de enkelte parametre betyder i forhold til at afdække, hvilke alternativer der er mest fordelagtige. Summen af disse procentlige angivelser for de enkelte parametre skal således være 100 %. Nogle af parametrene er opbygget efter flere aspekter. Disse aspekter er som tidligere listet under hvert af de pågældende parametre. Derudover er vægtningen af hvert aspekt indenfor hvert parameter angivet.

Vægtningen af både parametrene og aspekterne af parametrene ser således ud:

Parameter	Vægtning
Implementering	10 %
Grad af sikkerhed	30 %
– Hvor høj grad af sikkerhed alternativet medfører/tilbyder	– 5 %
– Gennemsnitlig grad af sikkerhed	– 25 %
Påvirkning på markedet	35%
– Andelen af erklæringer	– 20 %
– Andelen af erklæringer med høj sikkerhed	– 15 %
Påvirkning på revisor	15%
– Arbejdsbyrde	– 10 %
– Uddannelse	– 5 %
Påvirkning på revisionskunde	10 %
– Pris	– 5 %
– Byrde	– 5 %
I alt	100 %

Kilde: egen tilvirkning, bilag 34

Tabellen viser, at påvirkning på markedet har den største betydning for bedømmelsen af alternativerne. Dette parameter vægter således, idet vi vurderer, at dette betyder mest, rent samfundsmæssigt.

Næsteften betyder graden af sikkerhed mest. Dette vurderer vi, idet graden af sikkerhed navnlig er det revisorer tilbyder. Grad af sikkerhed kan siges at være produktet revisorerne leverer.

Påvirkning på revisor vurderer vi vægter 15 % af bedømmelsen af alternativerne. Dette vurderer vi på baggrund af, at det er revisorerne, der udfører revisioner – og givetvis alternativerne hertil.

De to parametre vi har vurderet der betyder mindst i bedømmelsen af alternativer, er implementering og påvirkning på revisionskunde. Implementering vægter 10 % på baggrund af, at implementering kun er midlertidigt i den forstand, at når et alternativ først er implementeret, har alternativet givet effekt.

Påvirkning på revisionskunde vægter 10 % idet vi vurderer, at dette forhold ikke påvirker bedømmelsen så meget som de øvrige parametre.

I de kommende afsnit vil vi gennemgå mulige løsninger med udgangspunkt i de tidligere beskrevne parametre. I samtlige afsnit vil det gøre sig gældende, at når vi referer til de problematikker, som vi har præsenteret i denne afhandling, så refererer vi overordnet til problematikkerne om:

- De nuværende ISA-standarder er for omfattende og komplekse til revision, og
- For mange virksomheder fravælger en revisorerklæring på deres årsrapport.

3.2.3.1 Alternativ 1: Hold A og hold B

Vores første alternativ til den nuværende situation vil bestå af en løsning, som udspringer i det tidligere danske system med registrerede og autoriserede revisorer. En form for genindførsel af to revisor uddannelser - den nuværende uddannelse og autorisation, samt en form for underkategori, hvor man skal igennem en ny uddannelse, der er mindre krævende, men som giver mulighed for at blive en "underskrivende revisor" for små virksomheder.

Idéen er, at lette byrden for de nuværende praktiserende revisorer ved at tilføje en ekstra gruppe af underskrivende revisorer. Det vil kunne betyde, at der er flere til at tage hånd om klasse B segmentets regnskaber, så flere får en revisorerklæring til deres årsrapporter. Samtidig vil det betyde, at de nuværende revisorer kan fokusere på at lave regnskaber af højere grad af sikkerhed og på den måde øge kvaliteten af regnskaber i erhvervslivet.

Implementering

Alternativet med en ny gruppe af revisorer, som vi vil kalde for "hold B" i mangel af bedre, vil være relativt nemt at implementere. Det vil kræve en lovændring udstedt af politikerne i Danmark, og vil derfor kun være gyldigt her i landet. Det har ikke nogen umiddelbar international konsekvens, og der skal derfor ikke umiddelbart tages særlige hensyn til internationale love eller standarder. Det er altså en løsningsform, hvor problematikkerne fra analysen og problemstillingen i denne afhandling forsøges løst ved en statsregulering. Selvom reguleringen rent juridisk vil være en relativt nem proces, opstår der udfordringer i forhold til selve indholdet af alternativet. Der skal oprettes en ny uddannelse, det skal besluttes, hvilke regnskaber den nye type af revisorer skal kunne underskrive, og hertil skal det besluttes, hvordan den nye type af revisorer skal fungere i praksis.

Grad af sikkerhed

Dette alternativ forsøger sig ikke med en ny form for erklæring, der kan være med til at forbedre problemstillingen om revision for klasse B virksomhederne. I stedet ligger dette alternativs fokus på at løse problematikken omkring, hvor mange virksomheder der har en revisor tilknyttet til deres årsrapportsaflæggelse. Lovændringen vil, hvis den har den ønskede effekt, betyde, at der vil komme flere muligheder for små virksomheder i forhold til aflæggelsen af årsrapporter. Det er dog vores vurdering, at der ikke vil ske en markant ændring i forhold, til hvor mange virksomheder der aflægger deres årsrapport med en erklæring. Alternativet ændrer nemlig ikke kravene for aflæggelse af årsrapporter.

Påvirkning for markedet

De eksisterende revisorer – her kaldet ”hold A” - og den nye type af revisorer – ”hold B” - vil på sigt kunne være med til at løse problematikkerne præsenteret i denne afhandling - men kun i begrænset omfang. Den nye type af revisorer vil måske hjælpe på at øge mængden af klasse B virksomheder med en erklæring fra revisor i form af assistanceerklæringer og måske review erklæringer.

Det vil være svært for os at komme med et konkret forslag til hvilke erklæringer den nye type af revisorer kan få beføjelser til at kunne afgive. Det er dog som udgangspunkt ikke vores vurdering, at det er muligt at give de nye revisorer mulighed for kunne underskrive på mere end assistanceerklæringer og review – altså ingen højere grad af sikkerhed end lav. Idéen er at lave en uddannelse, der kan supplere cand.merc.aud., men ikke erstatte den.

Det er blandt andet også derfor, at problematikken omkring et alternativ til revision ikke løses med dette alternativ. Det vil måske tværtimod have en diametralt modstridende effekt. De nye revisorer bringer flere muligheder for at fravælge revision, hvilket vi ved er en reel tendens fra rapporten ”Vigtige risikoplysninger går tabt” (Danske Revisorer FSR, 2020).

Påvirkning på revisor

Dette alternativ, der øger den samlede population af revisorer, vil forhåbentlig lette arbejdsbyrden for revisorerne i Danmark, da der vil være flere til at afgive erklæringer. Samtidig vil det være ideelt, hvis niveauet af erklæringerne kan hæves, så der begås færre fejl. Det vil måske blive muligt, fordi der i større grad er mulighed for at specialisere sig i den type erklæring, de forskellige revisorer primært beskæftiger sig med.

Påvirkning på revisionskunde

Baseret på udbuds- og efterspørgsels teori vil en evt. nyoprettet kategori af revisorer medføre, at prisen på erklæringer for klasse B virksomhederne falder. I praksis er det ikke altid så simpelt, men det er alligevel vores vurdering, at der som følge af dette alternativ vil ske et fald i prisen på nogle typer af revisorerklæringer. Som vi ser det, bliver der ikke ændret på den arbejdsbyrde, der kræves af virksomhederne i forbindelse med en aflæggelse af årsrapporter. Dette alternativ gør hverken processen af årsrapporter lettere eller sværere.

Sammenfatning og afsluttende kommentarer

Det at oprette en form for ”anden rangs revisorer” i form af et ”hold B” kan som udgangspunkt virke som en god idé. Det kan være en hjælp til de eksisterende revisorer, og samtidig kan ”hold B” gøre en erklæring med - ingen til lav grad af sikkerhed - billigere. Men det er vores vurdering, at der er negative implikationer ved sådan en løsning. Den største af disse vil være at der kan opstå en splid i revisionsbranchen, hvor det bliver A-holdet mod B-holdet, hvilket i sig selv skaber implikationer. Det bør altid være mere attraktivt som kunde – omend ubevidst - at have en erklæring fra revisor med den store uddannelse - cand.merc.aud. - fremfor en revisor af ”hold B”.

Hertil skal det ligeså overvejes, hvorvidt dette system historisk har fungeret. Det vi foreslår her, er reelt en afart af det tidligere system, vi havde i dansk erhvervsliv med registrerede og autoriserede revisorer. Det var et system, vi som samfund gik væk fra, fordi det ikke fungerede optimalt. Og med det i tankerne, samt den potentielle splid i branchen, er det

derfor vores opfattelse, at dette ikke er den bedste løsning på problematikkerne i denne afhandling. Vi vurderer faktisk, at det er en af de dårligste løsninger.

3.2.3.2 Alternativ 2: Byggeklodsmodel

Vi har i vores teori afsnit præsenteret tre forslag fra IAASB til, hvordan de ser en løsning kan se ud på problematikken om revision for "Less Complex Entities". Vi har valgt at præsentere to af dem som alternativer til den nuværende situation. Vi vil komme med vores egen vurdering af forslagene, samt en præsentation af vores tolkning på løsningerne. Vi præsenterer "byggeklodsmodellen" i form af ajourføring af standarder som et alternativ, og hertil vil vi se på muligheden for at skabe et nyt separat regelsæt, som et alternativ til den nuværende situation.

Vi har valgt ikke at se på den sidste mulighed, som IAASB selv foreslår – at lave vejledninger til de nuværende standarder. Det har vi valgt ikke at gøre, grundet at det som udgangspunkt er forsøgt, og vi mener, at der ved de nuværende standarder, er problemer som kræver nytænkning eller reevaluering af de eksisterende standarder fremfor vejledninger.

Byggeklodsmodellen er en idé, som vi først er blevet bekendt med i form af FSRs udmeldinger (Danske revisorer FSR, 2018a). Byggeklodsmodellen er ikke en færdig løsning, men snare en idé. Vi vil derfor beskrive grundtanken om byggeklodsmodellen, og komme med vores egen vurdering og løsning på, hvordan byggeklodsmodellen kan anvendes til at løse problematikkerne præsenteret i denne afhandling.

Som udgangspunkt er byggeklodsmodellen tænkt som en løsning i forbindelse med en ajourføring af de nuværende ISA-standarder. På den måde kan der laves standarder, der gælder for alle virksomheder, der aflægger deres årsrapport efter ISA-standarderne. Der er fortsat tale om revision og derved en erklæring med høj sikkerhed. Nedenstående figur viser, hvor den nye revision placeres i forhold til de eksisterende erklæringer.

Kilde: Egen tilvirkning, bilag 35.

Idéen om byggeklodsmodellen er vist i nedenstående figur. Som udgangspunkt glæder de basale regler for alle virksomheder. Ovenpå den simple revision kommer således de udvidede regler om komplicerede og større regnskabsposter. På den måde sikres at alle reglerne for en revision, som vi kender den efter de nuværende standarder, bliver gældende for større virksomheder. Det kan opstilles som en slags byggeklodser - heraf navnet på modellen. Så det basale, som er gældende for alle revisionsopgaver, danner fundamentet og herefter kan der bygges ovenpå efter behov, som nedenstående figur viser. De nedenstående klodser er eksempler på revisionsområder/opgaver og ikke et konkret færdig forslag:

Kilde: Egen tilvirkning, bilag 36.

Ved at ajourføre reglerne efter den omtalte byggeklodsmode sikres det, at flere små og mindre komplekse virksomheder kan tilvælge revision af deres årsrapporter, og ultimativt hæve graden af sikkerhed, der opnås for regnskaberne.

Implementering

En ajourføring af standarderne er ikke en let proces. Det vil tage mange år at gennemføre en ajourføring af alle standarder. Det er notorisk kendt, at det tager lang tid at ajourføre, hvilket man kan se på processen bag nogle af de allerede ajourførte standarder – f.eks. ISA 315 (IAASB, 2019b). Der ligger et stort arbejde i at opdatere, godkende og oversætte standarder, hvorfor en omfattende ajourføring af hele ISA-regelsættet vil være en langsommelig, samt ressourcekrævende proces.

På et internationalt plan kan der opstå problemer i forhold til, hvor grænsen går fra, hvornår en virksomhed kan nøjes med at anvende den basale revision, og til hvornår den fulde revision er nødvendig. Dette kan dog løses ved at lade IFRS' medlemsnationer sætte deres egne grænser for kravene til hver kategori.

En fordel ved byggeklodsmodellen er, at det vil være relativt let at sammenligne og analysere regnskaber på tværs af landegrænser, grundet det ensformige revisionsregelsæt - som vi også kender det i dag ved anvendelsen af de nuværende ISA-standarder. Det vil ligeså være en klar fordel, at det fortsat er IFAC og IAASB, der opsætter nye standard, da de allerede er en anerkendt selvregulerende "lovgiver".

Det er desuden vigtigt, at standarderne bliver ajourført i overensstemmelse med den gennemgåede teori i afsnit 2.2. Hertil vil det klart være at foretrække, hvis fokus i standarderne kan blive at revisor kan anvende sin professionelle dømmekraft, fremfor en compliance opgave. Ifølge Mautz og Sharaf (1961) følger konsekvenser for revisionen, hvis denne hviler på compliance af standarderne fremfor revisors professionelle skepsis. Hviler revisionen på compliance kan det i sidste ende have negative konsekvenser for revisionskvaliteten. Det kan argumenteres at IAASB forsøger at bevæge sig væk fra compliance af ISA-standarderne, på baggrund af disse forhold. Compliance af standarder strider imod Mautz og Sharafs retningslinjer for revisionsstandarder. Dette kan man læse mere om i afsnit 2.1.1.2.

Grad af sikkerhed

Der er med den nye revision tale om erklæring med høj grad af sikkerhed. Det vil betyde at der kommer flere muligheder for revisor og små virksomheder for, hvordan de kan afgive erklæringer. Det er desuden vores vurdering, at der som udgangspunkt kommer en øget sikkerhed i aflæggelsen af årsrapporter generelt, hvis flere vælger at gøre brug af denne nye lempeligere revision.

Påvirkning på markedet

Implementeringen af en ny revisionsstandard med lempeligere krav, vil vi mene medfører en større procentuel aflæggelse af årsrapporter med en revisionserklæring. Der er vores klare opfattelse at flere virksomheder vil vælge at få en revisionserklæring, hvis revisionen er billigere og lettere at udføre, samt samtidig giver den samme sikkerhed, som den nuværende revision giver.

Det, som byggeklodsmodellen ikke nødvendigvis ændrer på, er hvorledes virksomheder, der i dag ikke har en erklæring fra en revisor, vælger at få en erklæring. Den nye standard og model vil primært være rettet mod virksomheder, der i forvejen har en revisorerklæring. Det er ikke til at vide om markedet vil reagere ved at kræve en større grad af revisorerklæringer, hvis denne løsning bliver aktuel, men det vurderer vi som værende sandsynligt.

Påvirkning på revisor

Byggeklodsmodellen vil utvivlsomt lette på revisorers arbejdsbyrde. Hele pointen med at lave en ny revisionsstandard er at gøre udførslen af en revision lettere for alle involverede parter, men særligt for revisor. Det vil være afgørende, at en ajourføring sikrer netop dette. I forhold til uddannelse vil det give revisorer en mulighed for at specialisere sig i den nye revisionsstandard, hvilket vi som udgangspunkt ser som en positiv effekt.

Påvirkning på revisionskunde

Vi har allerede hentydet til det i de ovenstående afsnit, men en ny og lempeligere revision efter byggekloidsprincippet vil betyde, at en revision bliver billigere. Det er en stor gevinst for de små virksomheder, at de kan få en erklæring med høj grad af sikkerhed til en billigere pris. Samtidig vurderes det, at der for klasse B virksomhederne vil ske et fald i den arbejdsbyrde, som de skal levere ved en revisionserklæring grundet de lempeligere krav.

Sammenfatning og afsluttende kommentar

Samlet set er det vores vurdering, at byggeklodsmodellen og en ajourføring af standarder kan medvirke til, at flere Klasse B virksomheder vælger revision, når de skal aflægge deres årsrapporter. Ajourføringen er ikke en let proces, men når den er gennemført, vil den være en stor gevinst for virksomheder, revisorer og markedet generelt. Det er vores vurdering, at dette er et af de bedste alternativer til at løse problematikkerne præsenteret i denne afhandling.

3.2.3.3 Alternativ 3: Separat regelsæt

Det separate regelsæt er det tredje alternativ, som vi ønsker at præsentere, som en løsning på problematikkerne omkring de nuværende revisionsstandarder, og mængden af virksomheder der ikke har en erklæring fra en revisor. Denne løsning er en langsigtet løsning, og er nok et af de alternativer med de længste udsigter. Det er dog en løsning, der kan tilpasses, så den er skræddersyet efter branchens ønsker.

Det er en løsning, hvor der skabes et helt nyt regelsæt i form af flere standarder, der specifik er tiltænkt til problemet om revision af små virksomheder. Det er umiddelbart en ideel løsning, da der er fuld frihed og mulighed til at lave reglerne efter behov. Vi synes derfor, at det er en fair antagelse, at revisionsproblematikkerne kan løses efter den ønskede effekt med dette alternativ – hvis det nye regelsæt laves korrekt.

Implementering

Det at lave en et nyt regelsæt bestående af flere standarder, der skal fungere som en ny standardramme for en ny type af revision, er ikke en proces, der kan gøres hverken nemt eller hurtigt. Det er en kompliceret, langsommelig og udfordrende proces. Der er mange interessenter, der skal høres, der er mange konsekvenser der skal undersøges, og skal anvendes mange ressourcer. Slutteligt skal det hele godkendes og oversættes, der skal måske undervises i de nye standarder, og det skal afprøves i praksis, for at se om standarderne virker efter den ønskede intention. Det er altså ikke en løsning, der vil træde i kraft hurtigt. IAASB skal bruge tid og ressourcer, før de kan komme med et kvalificeret udkast til et nyt regelsæt for revision af klasse B virksomhederne.

Der opstår desuden en anden problematik ved definitionen af, hvornår det nye regelsæt kan anvendes. På internationalt plan er der vidt forskellige opfattelser af små og mindre komplekse virksomheder. Vi ser det derfor nødvendigt, at reglerne laves så medlemslandene selv kan inkorporere grænserne for, hvornår den nye revision kan anvendes.

Det skal det sikres, at de ny standarderne overholder de teoretiske tanker om, hvad en revision er. Disse er gennemgået i afsnit 2.2 i denne afhandling. Ligesom med byggeklodsmodellen, vil det være afgørende at revisors dømmekraft bliver en afgørende faktor i anvendelsen af de nye standarder.

Grad af sikkerhed

Ligesom med byggeklodsmodellen vil det nye regelsæt medføre en ny standard af høj grad af sikkerhed i form af en revisionserklæring. Der er altså tale om den højeste grad af

sikkerhed, som en revisor kan afgive. Det nye regelsæt vil primært løse problematikken omkring et alternativ til de nuværende regler om revision for SMV. Det er dog vores opfattelse, at der som en generel konsekvens vil ske en stigning af graden af sikkerhed på regnskaber, hvis implementeringen er succesfuld, og flere virksomheder vælger denne erklæringsform.

Påvirkning på markedet

Det er den klare intention med løsningsforslaget at få flere virksomheder til at vælge revision, og vi tror også at det vil være muligt at indfri intentionen. Det er dog værd at nævne, at dette alternativ primært retter sig mod virksomheder, der allerede har en erklæring med sikkerhed. Ligesom med byggeklodsmodellen, er det tvivlsomt om flere virksomheder, der ikke i forvejen har en erklæring med sikkerhed, vil vælge at få en erklæring. Men det er vores formodning, at antallet af erklæringer vil påvirkes i en svagt positiv retning.

Påvirkning på revisor

Det nye regelsæt vil betyde, at revisor får en lettere arbejdsbyrde, når der skal udføres en revision for de små virksomheder, men samtidig kommer der endnu et regelsæt at holde styr på. Det må formodes at et nyt regelsæt vil medføre nye standarder til de allerede mange eksisterende standarder og love. I forhold til revisors uddannelse, vil de nye regler medføre, at revisor kan specialisere sig i de nye standarder og den nye revision, hvilket vi ser som en positiv følgevirkning af tiltaget.

Påvirkning på kunde

Den nye og lempeligere revision vil for kunderne betyde, at prisen på en revision vil falde. Det er vores vurdering at prisen i lignende stil med byggeklodsmodellen vil falde, omend en smule mindre grundet, at vi som udgangspunkt tror, at det nye regelsæt vil være en smule mere kompliceret end byggekloDSLøsningen. Vi tror derfor, at både revisor og kunden får en større arbejdsbyrde end det er tilfældet ved byggeklodsmodellen.

Sammenfatning og afsluttende kommentar

Vi synes, at alternativet om at skabe et nyt regelsæt har et stort potentiale, da det kan skræddersys efter behov. Problemet med denne model er, at der kommer endnu et regelsæt revisor skal følge. Det er desuden ikke en løsning, der vil være færdig og klar til brug foreløbig.

Et alternativ til at skabe et nyt regelsæt, vil være at anvende et regelsæt som allerede eksisterer. SASE har sine fordele og ulemper, men sammenlignet med et nyt regelsæt, kan SASE anvendes som et alternativ for at spare tid og penge. Vi vil derfor præsentere "SASE – Nordiske Standard" som et alternativ i det efterfølgende afsnit.

3.2.3.4 Alternativ 4: SASE

Et andet muligt alternativ til den nuværende situation er SASE. SASE er, som tidligere beskrevet, et sæt standarder udarbejdet af NRF med SMV-segmentet for øje.

Implementering

Man kan argumentere for, at implementeringen af SASE muligvis ville kræve ændringer i den nuværende lovgivning – herunder kan nævnes revisorloven. Som tidligere beskrevet er det alment accepteret, at ”god revisorskik” er en efterlevelse af ISA-standarderne, som revisorlovens § 16 ratificerer. Det kan herigennem tænkes at implementeringen af SASE muligvis vil give anledning til ændring af revisorlovens § 16. Omvendt kan man ligeledes argumentere for, at implementeringen af SASE bliver, på lige fod med ISA-standarderne, anset for at efterleve ”god revisorskik”. Det faktum, at SASE læner sig så meget op ad ISA-standarderne, som den gør, taler ligeledes for, at en lovændring ikke er nødvendig. Man kan hertil argumentere for, at fordi de to standardsæt er så sammenlignelige, er udtrykket ”god revisorskik” ligeledes afspejlet i SASE-standarderne.

En anden ændring, i forbindelse med implementeringen af SASE, er en form for ”løsrivelse” fra IFAC og ISA-standarderne, når det kommer til SMV-segmentet. Konsekvenserne af dette kan være problematisk at afdække. En konsekvens af dette kunne være, at udenlandske virksomheder er tilbageholdne fra at indgå samarbejder med danske virksomheder, der revideres efter SASE. Dette er en risiko idet virksomheder fra udenlandske lande, på baggrund af manglende kendskab til SASE, sandsynligvis fravælger at indgå i samarbejder. Dette trækker selvsagt ned i bedømmelsen af dette parameter.

Grad af sikkerhed

Graden af sikkerhed ved afgivelse af en erklæring efter SASE, kan diskuteres. NRF påstår at en erklæring efter SASE giver høj grad af sikkerhed – altså samme sikkerhedsgrad som fuld revision (NRF, 2015, s. 3). Et kritikpunkt af SASE, fremhævet af IAASB, er at SASE er for simpel og for kort til at den, på egen hånd, kan være fyldestgørende nok til de fleste revisionsopgaver. IAASB pointerer, at SASE højst sandsynligt kun er relevant for små, simple virksomheder, og udelukkende kan benyttes som vejledende for øvrige SMV-segmentet (IAASB, 2015, s. 1). I forbindelse med at brugen af SASE i højere grad afhænger af revisors professionelle skepsis, fremhæver IAASB som et andet kritikpunkt. Hertil pointeres det, at hvis revisionen bliver foretaget af en knap så erfaren revisor, vil brugen af SASE have konsekvenser for revisionskvaliteten (IAASB, 2015, s. 2). Omvendt argumenterer NRF for, at revisionskvaliteten – og dermed i høj grad også graden af sikkerhed – øges ved lempelserne af revisionsstandarderne i SASE i forhold til ISA. Hertil argumenterer NRF, at lempelserne af standarderne motiverer revisorerne mere, og dermed øges revisionskvaliteten. Dette er selvsagt problematisk at måle. Ser man helt konkret på, hvor de to standarder afviger fra hinanden, kan man få et bedre billede af, hvor lempelserne i SASE ligger. Hertil skal det nævnes, at de ISA-standarder, der anses afspejlet i SASE, kun er afspejlet i varierende grad.

Altså er nogle ISA-standarder kategoriseret som afspejlet i SASE, idet funktionen eller ideen bag en ISA-standard også afspejles i SASE. For andre ISA-standarder, der anses som afspejlet i SASE, gælder det, at kun enkelte punkter i standarden kan sammenlignes med SASE. De ISA-standarder, SASE på ingen måde inkluderer, er;

ISA 265 – Kommunikation om mangler i intern kontrol til den øverste ledelse og den daglige ledelse,

ISA 402 – Revisionsmæssige overvejelser vedr. en virksomhed, der anvender serviceleverandør,

ISA 510 – Førstegangsrevisionsopgaver – primobalancer,

ISA 600 – Særlige overvejelser - revision af koncernregnskaber,

ISA 701 – Kommunikation af centrale forhold ved revisionen i den uafhængige revisors erklæring,

ISA 710 – Sammenlignelige oplysninger,

ISA 720 – Revisors ansvar i forbindelse med Andre Oplysninger, samt

Hele serie 800 om specialiserede områder.

I følgende afsnit afdækkes mulige baggrunde for, hvorfor disse ISA-standarder – eller funktionen/ideen bag dem – ikke er inkluderet eller afspejlet i SASE.

ISA 265, om kommunikation om mangler i intern kontrol til den øverste ledelse og den daglige ledelse, er sandsynligvis ikke medtaget, idet det muligvis er fåtallet af de helt små regnskabsklasse B virksomheder, der egentlig har intern kontrol implementeret i virksomheden.

ISA 402, om revisionsmæssige overvejelser vedrørende en virksomhed, der anvender serviceleverandør, er ligeledes ikke repræsenteret i SASE. Baggrunden for dette kan være problematisk at gennemskue, især taget i betragtning af, at der sandsynligvis er mange virksomheder i SMV-segmentet, der afhjælpes af serviceleverandører inden for økonomistyringen og/eller regnskab af disse virksomheder.

ISA 510 omhandler førstegangsrevisioner. Heri skal revisoren, som led i personens første revision af en virksomhed, læse fratrådte revisors erklæring igennem, med henblik på at opnå relevant information og oplysninger. Det kan tænkes at ræsonnementet bag, at denne ISA-standard ikke er afspejlet i SASE, er at på baggrund af virksomhedens størrelse og kompleksitet vil sådanne oplysninger og informationer alligevel blive afdækket, hvis de relevante informationer og oplysninger fra tidligere regnskabsaflægning stadig gør sig gældende.

ISA 600, om særlige overvejelser ved revision af koncernregnskaber, er ikke afspejlet i SASE idet koncerner ikke bør aflægge regnskab efter SASE, jf. Årsregnskabsloven § 133, stk. 1 ("BEK nr. 1468", 2017).

ISA 701, om kommunikation af centrale forhold ved revisionen i den uafhængige revisors erklæring, gør sig ikke gældende i SASE, idet denne ISA-standard kun vedrører børsnoterede virksomheder, jf. ISA 701.5.

ISA 720, om revisors ansvar i forbindelse med Andre Oplysninger, er ligeledes ikke afspejlet i SASE. Dette kan muligvis være på baggrund af, at andre oplysninger typisk ikke er relevante i forbindelse med små og mindre komplekse virksomheder.

Hele ISA serie 800 om specialiserede områder er ikke medtaget i SASE. Dette er muligvis på grund af, at specialiserede områder typisk ikke er relevant for små og mindre komplekse virksomheder.

Sammenfattende kan man dermed sige, at nogle af ISA-standarderne, der ikke er inkluderet eller afspejlet i SASE, giver mening, taget regnskabssegmentet i betragtning. Hertil kan nævnes ISA 265, ISA 600, ISA 701, samt hele serie 800. Disse er ikke inkluderet eller afspejlet i SASE på baggrund af, at de helt naturligt ikke giver mening for små og mindre komplekse virksomheder. De resterende på listen, dvs. ISA 402, ISA 510 og 720, kan man argumentere for ikke kan afskrives direkte på baggrund af, at en virksomhed skulle være lille og mindre kompleks. Indvirkningen af at disse standarder ikke afspejles i SASE kan diskuteres. F.eks. i forhold til ISA 401, kan man argumentere for, at dette kan have nogle konsekvenser for graden af sikkerhed. Man kan dermed argumentere for, at revisionskvaliteten og graden af sikkerhed i denne forstand er lavere end ved fuld revision, dog vurderes det ikke at graden af sikkerhed er markant lavere, idet mange andre ISA-standarder afspejles i SASE.

Påvirkning på markedet

Idet kompleksiteten af erklæringsopgaven mindskes ved implementering af SASE, kan man forvente et prisfald ved brug af SASE i forhold til fuld revision. Man kan på baggrund af dette forvente, at flere virksomheder vælger at få gennemført denne erklæring. Altså har dette en positiv effekt på bedømmelsen af SASE's påvirkning på markedet.

Påvirkning på revisor

En kritik af ISA-standarderne, som NRF fremhæver, er at revision af små virksomheder i høj grad består af compliance med ISA-standarderne, fremfor opnåelse af relevant revisionsbevis (NRF, 2015, s. 1). Dette, mener NRF, omgås ved brugen af SASE, da dette standardsæt i højere grad lægger vægt på revisorens professionelle skepsis og erfaring i sin udvælgelse af revisionsmæssigt fokus. Ifølge NRF er denne compliance med ISA-standarderne uhensigtsmæssig og demotiverende for de revisorer, der er underlagt dem. Ifølge Mautz og Sharaf (1961) følger konsekvenser for revisionen, hvis denne hviler på compliance af standarderne fremfor revisors professionelle skepsis. Hviler revisionen på compliance kan det i sidste ende have negative konsekvenser for revisionskvaliteten. Compliance af standarder strider imod Mautz og Sharafs retningslinjer for

revisionsstandards. Dette kan man læse mere om i afsnit 2.1.1.2. I denne forbindelse fremhæver NRF, at en fordel med SASE er, at revisionskvaliteten øges, når netop motivationen for revisorens arbejde øges (NRF, 2015, s. 2). En anden fordel, pointeret af NRF, ved brugen af SASE er at denne lempelse af standarder, revisoren er underlagt, øger revisorens professionelle skepsis og herigennem øger revisionskvaliteten yderligere (NRF, 2015, s. 2). På baggrund af dette, vurderes arbejdsbyrden for revisoren til at være mindre end fuld revision.

Implementeringen af SASE kræver derudover andre ændringer. Hertil kan nævnes uddannelse. Ændringerne heri er knap så omfattende idet SASE læner sig så meget op ad ISA-standarderne.

På baggrund af dette vurderes det, at SASE har en positiv effekt i forhold til påvirkningen på revisoren.

Påvirkning på revisionskunde

Et andet forhold ved en mulig implementering af SASE, kan siges at være prisen ved denne form for revision. Det er selvsagt problematisk at undersøge, dog kan man alt andet lige forvente en lavere pris ved en revision efter SASE, idet kompleksiteten og revisorens timer brugt på revisionen mindskes. Dette vil muligvis få antallet af virksomheder, der ikke har revisorbistand til at falde. Altså kan man muligvis forvente, at flere virksomheder vælger revision på baggrund af lavere pris. Hertil skal det dog nævnes, at det muligvis ikke er en markant stigning, idet der i forvejen findes alternativer til fuld revision med sikkerhed, såsom review og udvidet gennemgang.

Idet SASE er mindre komplekst end fuld revision, må arbejdsbyrden for revisionskunderne alt andet lige falde.

På baggrund af dette vurderes påvirkningen på revisionskunden, som følge af implementering af SASE, til at være positiv.

I forbindelse med ovenstående kan det diskuteres, om revisionspligt for regnskabsklasse B virksomheder kan genindføres på baggrund af implementeringen af SASE. På baggrund af en mindre kompleks og tidskrævende revision, samt en umiddelbart lavere pris for revision, kan man argumentere for at revisionspligt kan genindføres. Dette afhænger dog af hvor tidskrævende og hvor dyr revisionen i sidste ende er.

3.2.3.5 Alternativ 5: Revisorpligt med nuværende standarder

Charlotte Jepsen, administrerende direktør for FSR – danske revisorer, opfordrer til at rulle revisionspligten helt eller delvist tilbage (FSR – danske revisorer, 2020b). Et alternativ til den nuværende situation kan være revisorpligt. Her er det vigtig ikke at forveksle det med

revisionspligt. Revisorpligt vil i dette tilfælde betyde, at alle virksomheder skal have en revisor tilknyttet. Graden af sikkerhed for erklæringen skal som minimum bestå af en assistanceerklæring. Revisionspligt betyder, som tidligere beskrevet, pligt til at virksomheden får udarbejdet fuld revision.

Implementering

En sådan situation vil selvsagt kræve en lovændring. Denne lovændring vil sandsynligvis ske i Årsregnskabsloven. Dette vurderes ikke til at være særligt tidskrævende eller problematisk, hvorfor dette alternativ bedømmes højt ud fra dette parameter.

Grad af sikkerhed

Dette alternativ introducerer ikke nogen nye erklæringsformer og ændrer ikke de eksisterende erklæringsformers grader af sikkerhed. På baggrund af dette bedømmes dette alternativ lavt ved dette parameter.

Påvirkning på markedet

Det samlede antal erklæringer øges i dette scenarie. Man kan sandsynligvis forvente at se en stigning i assistanceerklæringer, idet det i dette scenarie er minimumskravet for virksomhederne. Det kan dog være problematisk at prognosticere, hvorvidt antallet af erklæringer med sikkerhed stiger eller ej. Det kan ligeledes være problematisk at forudse antallet af anmærkninger. Isoleret set vil antallet af anmærkninger ikke falde, på baggrund af dette scenarie. Antager man, at en andel af virksomhederne uden erklæring vælger en erklæring med sikkerhed, fremfor en uden sikkerhed, vil antallet af anmærkninger sandsynligvis stige. Desuden kan man argumentere for, at antallet af ikke-opdagede anmærkninger falder, som følge af implementeringen af revisorpligt.

På baggrund af dette bedømmes dette alternativ forholdsvis højt på dette parameter.

Påvirkning på revisor

Med hensyn til uddannelse af revisorer vil en sådan situation ikke ændre noget. Dette vurderes eftersom denne situation ikke introducerer nye eller anderledes former for revision eller standarder. Implementeringen af revisorpligt vurderes dermed til at kunne foregå forholdsvis uproblematisk.

Med hensyn til revisorens arbejdsbyrde kan man forvente at denne forværres væsentligt. Dette kan man forvente på baggrund af det antal virksomheder, der ikke tidligere har haft revisorbistand. I 2019 havde ca. 22 % af virksomheder i regnskabsklasse B fravalgt revisorbistand – dette svarer til omtrent 65.000 virksomheder. Ved implementering af revisorpligt kan man altså forvente en stigning i arbejdsbyrden for revisorer. På baggrund af dette bedømmes dette alternativ lavt for dette parameter.

Påvirkning på revisionskunde

En konsekvens for etableringen af revisorpligt er de bevæggrunde, der i sin tid dannede belæg for lempelsen af revisionspligt tilbage i 2006 og 2011. Intentionerne bag lempelserne har været at lette nogle byrder og omkostninger for virksomhederne. Disse byrder og

omkostninger genskabes ved etablering af revisorpligt, dog i et mindre omfang, idet der ved revisorpligt blot er krav om assistanceerklæring.

3.2.3.6 Alternativ 6: Bevar nuværende lovgivning/ISA

Den sidste opstillede mulighed for fremtiden er ikke et alternativ, men rettere en fortsættelse af den nuværende situation.

Implementering

I denne situation vil revisionsstandards- og lovmæssige ændringer ikke finde sted. Altså kræver det ikke noget at implementere. På baggrund af dette bedømmes denne situation højt på dette parameter.

Grad af sikkerhed

Dette alternativ introducerer ikke nogen nye erklæringsformer og ændrer ikke de eksisterende erklæringsformers grader af sikkerhed. På baggrund af dette bedømmes dette alternativ lavt ved dette parameter.

Påvirkning på markedet

Der sker ikke en ændring i den nuværende situation. Derfor vil der fortsat være mange revisoranmærkninger der ikke bliver afdækket. Konsekvensen af dette kan være fortsat stigning i ulovlige kapitalejerlån, uoprigtig eller falsk momsindberetning, skattesnyd, samt andre besvigelser. Dette kan derfor få økonomiske konsekvenser for samfundet og de leverandører og samarbejdspartnere de pågældende virksomheder drives med. Derudover kan det argumenteres, at tendensen om fravalg af revision fortsætter, således at andelen af virksomheder der fravælger revision, stiger.

Påvirkning på revisor

Arbejdsbyrden for revisor er, i forhold til de fleste andre alternativer, høj. Dette bunder i compliance af ISA-standarderne. På baggrund af dette bedømmes denne situation til at have en større arbejdsbyrde i forhold til de fleste andre alternativer.

Påvirkning på revisionskunder

Ved denne situation påvirkes prisen for revisionskunder ikke. Ligeledes påvirkes arbejdsbyrden for revisionskunder heller ikke.

3.2.4 Evalueringsmatrix

De ovenstående afsnit har resulteret i en matrix med en score til hvert alternativ. En udvidet tabel af matrixen kan ses i afsnit 3.2.3 i denne afhandling, hvor underkategorier og deres vægtning til parametrene fremgår. Den nedenstående tabel er en sammenfoldet udgave af matrixen, hvor det kun er de overordnede parametre, der fremgår. Der er tale om en

identisk score, men blot en lettere overskuelig matrix rent visuelt. Der er foretaget afrunding i denne matrix.

	Alternativ 1: Hold A&B	Alternativ 2: Byggeklodsmodel	Alternativ 3: Separat regelsæt
Implementering	7	6	4
Grad af sikkerhed	4	7	7
Betydning for markedet	4	5	5
Betydning for revisoren	7	8	7
Betydning for kunde	6	8	7
Samlet bedømmelse	5,05	6,45	5,95

Kilde: egen tilvirkning, bilag 33

	Alternativ 4: SASE	Alternativ 5: Revisorpligt	Alternativ 6: Nuværende lovgivning/ISA
Implementering	7	9	10
Grad af sikkerhed	6	9	4
Betydning for markedet	5	7	3
Betydning for revisoren	7	4	5
Betydning for kunde	7	4	5
Samlet bedømmelse	6,20	7,10	4,45

Kilde: egen tilvirkning, bilag 33

Evalueringsmatrixen resulterer i en samlet score på 7,1 for revisorpligt. Revisor "hold A og B" får 5,05, Byggeklodsmodellen får en samlet score på 6,45, mens det nye separate regelsæt får 5,95. SASE slutter med en score på 6,2 og endeligt har vi alternativet – at gøre ingenting, hvilket får en samlet score på 4,45.

Evalueringsmatrixen har rangeret alternativerne således:

1. Revisorpligt
2. Byggeklodsmodel
3. SASE
4. Ny standard
5. "Hold A og B"
6. Gør ingenting

Vi vil i vores diskussionen (afsnit 4.1) se på hver enkelt alternativ og deres score, og diskutere hvilke(n) af disse alternativer vi ser som den bedste mulighed for at kunne løse problemformuleringen, samt de observerede problemer i dataanalysen.

4. Afrunding

4.1 Diskussion

I dette afsnit diskuteres først resultaterne af evalueringsmatrixen. Herunder diskuteres mulige forhold for de forskellige alternativer, som ikke afdækkes af evalueringsmatrixen. Dernæst diskuteres og præsenteres det endelige løsningsforslag, på baggrund af teorien, analysen, evalueringsmatrixen, samt de forhold der ikke afdækkes af evalueringsmatrixen.

4.1.1 Diskussion af resultater af evalueringsmatrix

En evalueringsmatrix kan være et godt redskab til at sammenligne forskellige muligheder eller løsninger til givne problemstillinger. Dette er dog ikke ensbetydende med at en evalueringsmatrix kan omfatte og afdække alle forhold i en problemstilling. På baggrund af dette vil resultaterne af evalueringsmatrixen blive diskuteret i dette afsnit.

Som tidligere angivet er resultatet af evalueringsmatrixen således:

1. Revisorpligt
2. Byggeklodsmodel
3. SASE
4. Ny standard
5. "Hold A og B"
6. Gør ingenting

Evalueringsmatrixen viser et klart behov for forandring, idet fastholdelse af den nuværende lovgivning og de nuværende standarder, viser sig at være den mindst fordelagtige løsning, ifølge evalueringsmatrixen. Som analyse del 1 konkluderer, er der behov for en ændring af den nuværende situation. Som David Flint antyder, skal revisionen være til større gavn for regnskabsbrugerne, end hvad den monetære udgift for revisionen koster. Vi vurderer, modsat resultatet af evalueringsmatrixen, at en genetablering af "hold A og B" i praksis er mindre fordelagtig end fastholdelse af den nuværende lovgivning og standarder. Det at oprette et "hold B" af revisorer kan som udgangspunkt virke som en god idé. Det kan både være en hjælp til de eksisterende revisorer, og samtidig kan det gøre en erklæring med ingen til lav grad af sikkerhed billigere. Som Dalberg-Larsen og Kristiansen argumenterer for, bør gamle og allerede eksisterende regler undersøges, og bruges som inspiration for nye regler, da man med udgangspunkt i de gamle regler kan se om disse virkede hensigtsmæssigt. På baggrund af dette argument af Dalberg-Larsen og Kristiansen, vurderer vi ikke at "hold A og B" er en hensigtsmæssig fremgangsmåde. Det er vores vurdering at der kan være negative implikationer ved sådan en løsning. Den største af disse vil være, at der kan opstå en splid i revisionsbranchen, hvor der vil være et A- og et B-hold, hvilket i sig selv skaber implikationer. Det bør altid være mere attraktivt – om end ubevidst – at have en erklæring fra en revisor med den store uddannelse – Cand.merc.aud., fremfor en revisor af "hold B". Hertil skal det ligeså overvejes, hvorvidt dette system historisk har fungeret.

Det vi forslår her, er reelt en afart af det tidligere system dansk erhvervsliv havde, med registrerede og autoriserede revisorer. Det var et system vi gik væk fra, fordi det ikke fungerede optimalt. Og med det i tankerne, samt den potentielle splid i branchen, er det derfor vores opfattelse, at dette ikke er den bedste løsning på problematikkerne i denne afhandling. Vi vurderer faktisk, at dette er den dårligste løsning.

Hvad angår revisorpligt, som på mange måder er en afart af revisionspligt, kan det siges, at sådanne tiltag splitter vandende hos mange erhvervsorganisationer – herunder Dansk Industri og Dansk Erhverv (Dansk Industri, 2018) (Dansk Erhverv, 2018). Revisorpligt kan, som tidligere beskrevet, mindske både prisen og arbejdsbyrden for revisionskunderne. Dette er muligt, idet revisorpligt blot kræver revisorbistand. Noget der bla. taler for revisorpligt og imod revisionspligt er Erhvervsstyrelsens ”Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt” fra december 2018. Heri lyder udvalgte konklusioner;

- [Analysen viser], at der ikke er tydelige og konsistente forskelle i fejlniveauet, når der sammenlignes på tværs af anvendelsen af de forskellige revisor erklæringstyper på årsregnskabet. Dette indikerer, at det først og fremmest er revisors tilstedeværelse, der har betydning for de fejltyper, som undersøgelsen har mulighed for at inddrage. (Erhvervsstyrelsen 2018, s. 8)
- På det nuværende grundlag synes det afgørende for regelefterlevelsen i forhold til skat og moms således at være, om der er bistand fra en revisor snarere end revision af årsregnskabet. (Erhvervsstyrelsen 2018, s. 9)

Der er således meget der taler for en sådan løsning.

Efter revisorpligt rangerer tre alternativer til den nuværende situation, der alle har med standarder at gøre: byggeklodsmodellen, SASE og separat regelsæt. Her er vi ligeledes enige med evalueringsmatrixen med hensyn til rangeringen af de tre alternativer.

Byggeklodsmodellen anser vi som den mest favorabel på baggrund af flere faktorer.

Princippet med, at revisionen bliver mere omstændig alt efter kompleksiteten af virksomheden, gør at prisen og arbejdsbyrden i forbindelse med revisionen er mere passende for den enkelte revisionsopgave. Denne løsning er dermed god, da den både tager hånd om revisorerne og revisionskunderne, uden at det sker på bekostning af graden af sikkerhed.

Med hensyn til SASE og separat regelsæt, er den samlede bedømmelse på disse meget tæt. Forskellen på de to løsninger er i bund og grund, at SASE er færdigudviklet og kan implementeres på forholdsvis kort tid. Dette gælder ikke for separat regelsæt. Dette kan være en meget tidskrævende proces. Sikkerhedsmæssigt kan det siges, at SASE bedømmes lidt lavere end separat regelsæt af de nuværende standarder. Dette er vurderet på baggrund af den begrænsede mængde detaljer på en revisionsopgave. Ser man bort fra den tid, det muligvis tager at få implementeret det separate regelsæt, kan det diskuteres om denne bør rangeres før SASE. Dette vurderer vi på baggrund af, det muligvis kun er Danmark –

måske i fællesskab med resten af Norden – der implementerer dette standardsæt. Det kan have den indvirkning, at man i Danmark opererer med et standardsæt, som andre lande ikke opererer med. En konsekvens af dette kunne være, at udenlandske virksomheder er tilbageholdne fra at indgå i samarbejder med danske virksomheder der revideres efter SASE. Dette er en risiko, idet virksomheder fra udenlandske lande på baggrund af manglende kendskab til SASE, sandsynligvis fravælger at indgå samarbejde. Dette er selvsagt en faktor, der på det kraftigste taler imod dette alternativ.

På baggrund af disse overvejelser vurderer vi rangeringen af alternativerne bør være:

1. Revisorpligt
2. Byggeklodsmodel
3. Ny standard
4. SASE
5. Gør ingenting
6. "Hold A og B"

4.1.2 Det endelige løsningsforslag – delkonklusion

På baggrund af det forrige afsnit vil vi i dette afsnit diskutere og argumentere for vores endelige løsningsforslag på de analyserede problemer.

De to alternativer, vi ser som de mest fordelagtige for revision i fremtiden, er revisorpligt og byggeklodsmodellen. Det tyder på, at revisorpligt kan minimere antallet af fejl og anmærkninger. Idet omtrent 28 %, som er udledt af dataanalysen, af regnskabsklasse B virksomhederne ikke benytter sig af revisorbistand, giver revisorpligt altså mulighed for at føre kontrol og give overblik over en stor andel virksomheder, der ikke var megen kendskab til tidligere. Alt tyder på at revisorpligt er afgørende for regelefterlevelse i forhold til skat og moms. Dette er et vigtigt aspekt, idet FSR – danske revisorer anslår, at det danske samfund lider et årligt tab af skatteprovenu på omtrent 1,5 milliarder kr., på grund af lempelserne på revisionspligt i 2006 og 2011 (FSR – danske revisorer, 2018b). Man kan dermed, til en vis grad, forvente markant øget skatteprovenu ved implementering af revisionspligt (i forhold til de årene mellem revisionspligtlempelserne og frem til nu).

Dette alternativ løser ikke alene alle de identificerede problemstillinger. Revisionspligt løser ikke problemstillingen om den fulde revisions egnethed i forhold til SMV-segmentet. Her er der generel utilfredshed med fuld revision på baggrund af, at den er for omstændig i forhold til virksomhedernes størrelse og kompleksitet. Man kan argumentere, for at denne manglende kompatibilitet mellem fuld revision efter ISA-standarderne og SMV-segmentet, lægger til grund for det massive fravalg af fuld revision. Vi vurderer, på baggrund af indholdet af byggeklodsmodellen, at flere virksomheder vil vælge denne form for revision, og dermed øge graden af sikkerhed for mange virksomheder. Vi vurderer, til trods for Erhvervsministeriets konklusioner, at erklæring med høj grad af sikkerhed er at foretrække,

frem for erklæringer med begrænset sikkerhed – og i særdeleshed frem for assistanceerklæring uden sikkerhed. Som teoriafsnittet påpeger, er dette ligeledes i regnskabsbrugernes interesse, og særligt kreditinstitutionerne. På baggrund af dette ser vi det ligeledes fordelagtigt at implementere byggeklodsmodellen, hvis dette alternativ kan blive en realitet.

Vores løsningsforslag på problemerne er således implementering af både revisorpligt og byggeklodsmodellen. Dette anser vi som den mest fordelagtige løsning på baggrund af analysen af den nuværende situation.

Hvordan denne implementering kan ske i praksis, er selvsagt mere komplekst, idet implementeringen af de to alternativer sker på forskellige vis. Revisionspligt kan blive en realitet, men som tidligere nævnt kræver dette umiddelbart en lovændring af Årsregnskabsloven. En lovændring kan være en længere proces, og kommer i sidste ende an på tilstedeværelsen af et politisk flertal for lovændringen. Dermed afhænger implementeringen af dette alternativ af et politisk flertal for denne implementering. Derudover er tidsperspektivet for implementeringen være problematisk at forudsige.

Med hensyn til byggeklodsmodellen kan implementeringen af denne ligeledes diskuteres. Implementeringen af dette alternativ sker et helt andet sted end revisionspligt. Her er den danske regering uden megen magt. Processen for udarbejdningen og implementeringen sker, som tidligere beskrevet, i IAASB. Dermed er implementeringen af byggeklodsmodellen således ikke i den danske regerings kontrol. Tidsperspektivet for dette alternativ kan ligeledes være problematisk at forudsige. Det er generelt meget tidskrævende at udarbejde standarder og efterfølgende at få dem implementeret. En måde hvorpå IAASB's arbejde med byggeklodsmodellen kan influeres, er gennem FSR – danske revisorer's medlemskab i IFAC, idet IAASB er en underkomite af IFAC. Det kan diskuteres, hvor meget magt FSR – danske revisorer egentlig har på indflydelsen af udarbejdelsen af standarder, idet der er 179 andre medlemsorganisationer udover FSR – danske revisorer. FSR – danske revisorer står, som tidligere beskrevet, ikke alene med ønsket om ændring af standarderne. Resten af Norden, i form af NRF, Frankrig, Belgien, m.m. har ligeledes givet udtryk for et behov for andre standarder, der er mere kompatible med SMV-segmentet. Derudover er byggeklodsmodellen, som tidligere beskrevet, et løsningsforslag præsenteret af IAASB. Dermed må man antage, at dette alternativ er en reel mulighed for fremtiden inden for revision af SMV-segmentet.

På baggrund af dette er vores løsningsforslag således implementeringen af både revisorpligt og byggeklodsmodellen. Dette fører os passende videre til konklusionen på denne afhandling.

4.2 Konklusion

Afhandlingen er baseret på en præmis, om at de nuværende ISA-standarder ikke egner sig til revision af små virksomheder. Dette beretter både FSR, NRF og IAASB om. Disse organisationer ønsker alle et alternativ, som kan gøre revisionen af små virksomheder mindre ressourcekrævende og mindre kompliceret, uden at det har konsekvenser for den afgivne erklæring og dennes sikkerhed.

På baggrund af dataanalysens resultater, kan det konkluderes, at 58,5 % af de danske regnskabsklasse B virksomheder ikke har en erklæring med sikkerhed på deres årsrapport. Dataanalysens resultater viser yderligere, at virksomhederne uden en erklæring med sikkerhed har lignende nøgletal, som virksomhederne med en erklæring med sikkerhed. Det er i afhandlingen tolket som en indikation på, at flere virksomheder uden en erklæring med sikkerhed bør have det – og som minimum bør virksomhederne have en assistanceerklæring. Dette bakkes op af de eksterne rapporter, herunder Erhvervsstyrelsens (2018), der konkluderer, at virksomhederne uden en revisorerklæring statistisk set indeholder flere fejl. Fravalg af revision kan have konsekvenser, f.eks. kan ulovlige kapitalejerlån, decideret skattesnyd eller forkert skatteindberetning finde sted.

Ud fra det ovenstående er der i afhandlingen identificeret to problemstillinger i forbindelse med revision af regnskabsklasse B:

- De nuværende ISA-standarder er for omfattende og komplekse til revision, og
- For mange virksomheder fravælger en revisorerklæring på deres årsrapport

For at løse problematikkerne bliver der i afhandlingen diskuteret følgende alternativer til de nuværende ISA-standarder og lovgivninger:

- "Hold A og B"
- Byggeklodsmodel
- Separat regelsæt
- SASE
- Revisorpligt
- Gør ingenting

Ovenstående alternativer bliver i en evalueringsmatrix vurderet ud fra nogle parametre og aspekter. Evalueringsmatrixens resultater sammenholdt med en kvalitativ diskussion herom, resulterer i løsningsforslag på problematikkerne i opgaven. Afhandlingens løsningsforslag er at indføre revisorpligt for alle virksomheder i Danmark, og hertil at ajourføre ISA-standarderne efter "byggeklodsmodellen".

4.3 Perspektivering

I perspektiveringsafsnittet af denne afhandling vil der blive gennemgået og kommenteret på alternativer, som kunne være medtaget i afhandlingen, samt hvorfor de ikke er medtaget og i hvilken grad det ville have præget afhandlingen til et anderledes resultat, hvis de/det var inkluderet. Efterfølgende vil der perspektiveres til samfundet generelt, og hvordan fremtiden ser ud for revisionsbranchen, blive gennemgået og kommenteret.

4.3.1 Alternative vinkler

Vi har i denne afhandling valgt at fokusere på noget indledende teori, for at give en forståelse for revisorerklæringer og lovgivningsprocessen bag standarderne. Vi har inkluderet eksterne markedsrapporter, samt de aktuelle standarder for ISA revision og andre erklæringsstandarder, for at beskrive, hvordan branchen ser ud med de nuværende regler. Vi har hertil en dataanalyse af virksomhederne i regnskabsklasse B og en diskussion af alternativer til en løsning på problemstillingen i opgaven.

I afhandlingen kunne det have været interessant at undersøge nærmere, hvad et regnskab med en erklæring betyder i erhvervslivet, sammenlignet med et regnskab uden en erklæring. Her tænkes mere specifikt på de danske bankers holdning til revisors involvering i regnskabsaflæggelsen. Det er tidligere berørt i form af Anders Dam og Jyske Bank, men en mere dybdegående analyse der involverede flere banker kunne have været interessant. Det er dog vurderet ikke at være strengt nødvendigt for denne afhandling, hvorfor vi har valgt ikke at inkludere en sådan undersøgelse. Det ville mere være supplerende information, end det ville hjælpe markant på besvarelsen af problemstillingen.

Det ville i forlængelse af løsningsforslagene, vi har forslået i afsnit 3.2 have været interessant at indhente FSRs holdning og vurdering af de forskellige løsninger – specielt kunne det have været interessant at få en mere dybdegående samtale vedrørende deres vision for byggeklodsmodellen. Det ville have været oplagt at undersøge om de har en konkret plan for en udformning af et standardsæt med afsæt i byggeklodsmodellen. Hertil ville det have været interessant at høre deres tanker om implementeringen af byggeklodsmodellen. Samtidig ville det også have været interessant, at få deres vurdering af betydningen og følgevirkningerne af implementeringen af byggeklodsmodellen. Deres svar og tanker vedrørende dette ovenstående kunne have haft en stor indflydelse på den samlede score i evalueringsmatrixen.

I forhold til de forslåede alternativer i afsnit 3.2, ville det også have været interessant at undersøge, hvad alternativerne reelt ville betyde for revisors arbejde. Hvordan ville implementeringen af byggeklodsmodellen reelt påvirke byrden af revisors arbejde? Det er en næsten umulig undersøgelse at foretage, når der ikke findes et konkretiseret forslag til alle alternativerne, men det kunne have været undersøgt for SASE. En undersøgelse kunne have været foretaget med afsæt i brugen af SASE.

Et regnskab kunne udarbejdes efter reglerne i SASE, og så kunne det færdige regnskab sammenlignes med et regnskab aflagt efter de nuværende regler. Det ville kunne give en indikation på revisors arbejdsbyrde, samt betydningen af det færdige produkt. Det kunne have øget vores forståelse for anvendelsen af vores løsningsforslag, men samtidig ville fokus på afhandlingens konkrete problemstilling været flyttet væk fra forslag til test eller

efterprøvelse disse. Effekten af forslagene kan undersøges andet steds, f.eks. i en mere passende problemstilling i en afhandling.

Afhandlingen kunne have undersøgt politikernes/politiske partiers holdning til problemstillingen. Men mere relevant havde det måske været at undersøge det politiske i forhold til revisorpligten. I kraft af at det er det alternativ, som vi vurderer som det vigtigste og bedste forslag, kunne det have været interessant i større grad at undersøge implementeringsmulighederne omkring revisorpligt i Danmark. Afhandlingen ville dog ændre karakter, og vi er bange for at fokus ville være flyttet til det politiske element fremfor den reelle problemstilling om revision. Af den årsag har vi undladt at gå for meget i detaljer omkring den nuværende politiske situation og partiernes holdning hertil.

De to ting som vi vurderer ville have styrket denne afhandling, ville have været et bedre datagrundlag og et interview med Peter Gath. Et bedre datagrundlag ville have været med til at sikre en større reliabilitet af analysen.

Datagrundlaget i denne afhandling er ikke perfekt, og vi har haft mange diskussioner med hensyn til vores data. Af de muligheder som CBS stiller til rådighed, var Orbis og datagrundlaget herfra den bedste mulighed. I erkendelse af at det ville have været et bedre alternativ at indhente data fra Erhvervsstyrelsens hjemmeside, blev dette også forsøgt. Vi måtte dog hurtigt erkende, at vi ikke havde de fornødne programmeringsfærdigheder, der er krævet for at hente disse data selv. Vi forsøgte også at få et familiemedlem, som af profession er programmør, til at skrive til Erhvervsstyrelsens support funktion på vores vegne. Erhvervsstyrelsen (E-mail, 22 marts, 2021 – bilag 37) svarede, at de ikke kunne hjælpe med vores henvendelse.

Ideelt set ville afhandlingen have haft et bedre datagrundlag, men det er vores opfattelse, at der er anvendt de bedst tilgængelige data indenfor de mulige omstændigheder.

En samtale med Peter Gath kunne have bidraget med synspunkter fra en førende ekspert i SASE. Det ville have været interessant at undersøge Peter Gaths holdning til den nuværende situation og problemstillingerne, vi præsenterer. Hertil kunne det have været interessant at høre, hvad han mener, der bør gøres, og om han vurderer at vores forslag til en løsning er holdbare.

4.3.2 Betydning og relevans

Vi mener, at denne afhandling kommer frem til løsninger på problemstillingen i opgaven. Problematikken omkring et alternativ til en revision og problematikken omkring antallet af årsrapporter uden en erklæring, bliver ved vores løsningsforslag begge forsøgt løst. Afhandlingen undersøger nogle reelle og aktuelle problemstillinger og kommer med konkrete idéer til hvordan, der kan ske en positiv forandring i revisionsbranchen. Hvorom alt, så er der behov for, at afhandlingens alternativer skal undersøges nærmere før de iværksættes. Det er dog ikke denne afhandlings formål at komme med et konkret færdigt løsningsforslag til, hvordan de forslåede alternativer kan implementeres i praksis.

Afhandlingen skal derimod ses som en indledende undersøgelse til et/flere løsningsforslag. Afhandlingen skal forstås på to måder. Dels skal den forstås som en retfærdiggørelse og validering af problemstillingen i form af inddragelsen af dataanalysen og de eksterne

markedsrapporter. Afhandlingen skal også forstås som en invitation til at igangsætte konkrete tiltag for at løse problemstillingen, med udgangspunkt i evalueringsmatrixen og vores diskussion af alternativerne. Det er vores håb, at vi med denne afhandling kan være med til at sætte større fokus på behovet for en ny revisionserklæring. Derudover er det også vores ønske, at afhandlingen kan fungere som et opråb til, at der skal indføres revisorpligt for alle virksomheder.

4.3.3 Hvor er vi om 10 år?

Hvordan ser revisorbranchen ud om 10 år? Vil vores forslag være blevet til løsninger der har virket? Findes der overhovedet årsrapporter? Som Max Weber (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014) beskriver det, er det i samfundet naturligt, at der sker en ændring til en revision. En ny tænkemåde, præget af de nye teknologier vil muligvis snart opstå. Og som David Flint (1988) skriver, så er det branchens, lovgiverens og revisorerne pligt at opfylde de nye forventninger.

Teknologisk set er der en udvikling i gang, som gør det svært at forudsige præcis, hvordan revisionsbranchen ser ud om ti år. I takt med den øgede teknologiske udvikling, og i særdeleshed blockchainudviklingen, bliver det i større grad muligt at lave "reel tids" revision (Deloitte, 2017). Selvom det ikke fjerner behovet for revisorer og erklæringer på årsrapporter, kan det i hvert fald betyde en markant anderledes tilgang til, hvordan en revision udføres.

Den teknologiske udvikling vil formentlig ikke betyde, at revisorens gennemgang af regnskaber vil blive unødvendig, men arbejdsgangene og betydningen heraf vil bare blive ændret. Der vil formentlig stadig være behov for standarder og regler for hvordan en revision udføres, men standarderne må løbende tilpasses så de passer til den nye virkelighed. Potentielt bliver årsrapporten, som vi kender den, overflødig som følge af de nye muligheder (Deloitte, 2017). Der er formentlig tale om en fremtid, som først bliver aktuel om mange år, men i og for sig skal fremtiden tænkes med i beslutningen om ændringerne for den nuværende revisionssituation, som Gunter Teubner (fra: Dalberg-Larsen og Kristiansen 2014) pointerer.

4.3.3.1 Sveriges kontoplan

I Sverige har de en kontoplan kaldet BAS. BAS er en kontoplan, som kan benyttes af alle virksomheder og organisationer uanset størrelse og juridiske form ("Historik och utveckling", 2015). Den svenske kontoplan er designet således, at der kan ske en automatisering i forhold til præsentationen af resultatopgørelsen og balancen hos virksomhederne. I forlængelse heraf er der vejledninger i BAS kontoplanen, sådan at små virksomheder kan få vejledning i regnskab og økonomi ("Historik och utveckling", 2015).

Selvom BAS kontoplanen ikke er lovpligtig, anslås det at 95% af alle virksomheder i Sverige benytter sig af BAS (SRF Redovisning, 2021). En ensformig kontoplan har mange fordele og få ulemper. Blandt de mange positive ting er, at der er en større transparens og sammenlignelighed både for revisoren, men også for regnskabsbrugere. Der er også en fordel i, at man kan tilpasse vejledninger til revisor på en mere overskuelig og konkret måde.

Et negativt aspekt ved dette er, hvis det opfordrer de små virksomheder til ikke at anvende en revisor ved aflæggelsen af årsrapporten.

En BAS kontoplan, eller et lignende dansk alternativ, vil meget vel være en mulighed i Danmark. Succesen med den i Sverige, hvor den blev indført i 1976 ("Historik och utveckling", 2015), betyder at den formentlig vil kunne implementeres i Danmark, som rent samfundsmæssigt deler mange ligheder med Sverige. Det skal nævnes, at med den fremtalte teknologiske udvikling, kan det tænkes, at en ensartet kontoplan kan være med til at gøre sammenlignelighed af regnskaber let og uproblematisk.

4.3.3.2 Uddannelse

FSR udgav i 2020 deres årlige brancheanalyse. I denne er der blandt andet statistik over medarbejdere i branchen og godkendte revisorer. I brancherapporten står der:

Selv om revisorbranchens medarbejdere samlet set bliver relativt yngre, gør det samme sig ikke gældende for branchens godkendte revisorer. Samlet set er 52 pct. af medarbejderne i branchen over 40 år, men 90 pct. af de godkendte revisorer er over 40 år gamle, og der har været en stigende gennemsnitsalder blandt de godkendte revisorer igennem en årrække.
(Danske revisorer, 2021, side 8).

Generelt bliver medarbejderne i branchen altså yngre, hvilket umiddelbart betragtes som noget positivt. Det store problem for branchen opstår i, at der blandt de godkendte revisorer er over 90% som er over 40 år gamle, samtidig med at gennemsnitsalderen er stigende. Det er problematisk, da antallet af nyuddannede statsautoriserede revisorer er lav (Danske revisorer, 2021, side 8). På sigt vil det føre til, at antallet af godkendte revisorer ikke kan følge med efterspørgslen fra markedet.

Erhvervsstyrelsen er opmærksomme på problematikken beskrevet i FSRs brancheanalyse. De har således i 2020 fået svar på deres anmodning fra eksamensudvalget omkring konkrete ændringer til eksamensformen for statsautoriserede revisorer. Det er forhåbningen, at ændringerne vil medføre, at "flere består revisoreksamen på kortere tid – og med en lavere gennemsnitsalder" (Erhvervsstyrelsen, 2020a).

Det er vores håb, at Erhvervsstyrelsen og eksamensudvalget lykkes med deres forsøg på at få flere revisorer igennem og derved øger bestanddelen af yngre statsautoriserede revisorer. Det vil i yderste tilfælde have negative, og måske direkte ødelæggende konsekvenser, hvis det forsøgte tiltag ikke lykkes. Revisorbranchen har brug for en naturlig erstatning af afgangende revisorer, så der kan bibeholdes en form for balance i markedsefterspørgsel og udbydelse. Hvis ikke denne sikres, da vil det få betydelige konsekvenser for dansk erhvervsliv.

5. Litteraturliste

Bøger:

- Dalberg-Larsen, J., & Kristiansen, B. L. (2014). *Lovene og livet: En retssociologisk grundbog* (6. Udgave). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag
- Fedders, J., Steffensen, H., & Lassen, K. T. (2017). *Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS* (5. udgave). København: Karnov Group.
- Flint, D. (1988). *Philosophy and Principles of Auditing*. London: Macmillan Education.
- Juul, S. & Pedersen, K. P. (2012) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – en indføring*, (1. udgave). København: Hans Reitzels Forlag.
- Mautz, R. K., & Sharaf, H. A. (1961), *Philosophy of Auditing*. Evanston: American Accounting Association.
- Petersen, C., Plenborg, T., & Kinserdal, F. (2017). *Financial Statement Analysis: Valuation – Credit analysis – Performance Evaluation*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Samuelsen, M., Davidsen, C. M., Sudan, S., & Parker, H. (2019). *Revision i praksis* (2. udgave). København: Karnov Group.

Love og standarder:

- BEK nr. 1468 af 12/12/2017 – Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer. (2017). Lokaliseret d. 20 marts 2021 på:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1468>
- LBK nr. 25 af 08/01/21 – Bekendtgørelsen af lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder (revisorloven) (2021). Lokaliseret 02. februar 2021 på:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/25>
- ISA-standerne udstedt af IAASB.
- ISRE 2400
- ISRS 4410

Websider:

- Brahm, K., & Høberg, J. (2019). Lokaliseret 20. april 2021 på:
<https://finans.dk/finans2/ECE11221254/jyske-bank-afviser-kunder-uden-revisor/?ctxref=ext>
- Copenhagen Business School (u.å). *Orbis*. Lokaliseret: 15. februar 2021 på:
www.cbs.dk/bibliotek/databaser/orbis

- Dansk Erhverv (2018) *Revision er en gevinst og ikke en byrde for virksomhederne*. Lokaliseret d. 25. april 2021 på:
<https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/revision-er-en-gevinst-og-ikke-en-byrde/>
- Dansk Industri (2018) *DI: Redegørelse viser klare fordele af lempet revisionspligt*. Lokaliseret d. 25. april 2021 på:
<https://www.danskindustri.dk/om-di/kontakt-os/presse/arkiv/pressemeddelelser/2018/12/di-redegorelse-viser-klare-fordele-af-lempet-revisionspligt/>
- Deloitte (2017). *Blockchain og Automatisk Erhvervsrapportering: koncept og potentiale*. Lokaliseret den 1. maj 2021 på:
<https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/2019-02/Blockchain%20koncept%20og%20potentiale.pdf>
- Erhvervsministeriet (2021). *Regeringen vil udskyde fristen for virksomhedernes årsrapporter*. Lokaliseret den 08. maj 2021 på:
<https://em.dk/nyhedsarkiv/2021/april/regeringen-vil-udskyde-fristen-for-virksomhedernes-aarsrapporter/>
- Erhvervsstyrelsen (2018) *Undersøgelse af det fremadrettede behov for revisionspligt*. Lokaliseret d. 27. april på:
<https://em.dk/media/12215/undersogelse-af-det-fremadrettede-behov-for-revisionspligt.pdf>
- Erhvervsstyrelsen (2020a). *Forslag til ændring af revisoreksamen*. Lokaliseret 1. maj 2021 på:
<https://erhvervsstyrelsen.dk/forslag-til-aendring-af-revisoreksamen>
- Erhvervsstyrelsen (2020b) *Kapitalejerlån*. Lokaliseret 20. marts 2021 på:
<https://erhvervsstyrelsen.dk/kapitalejerlaan>
- Erhvervsstyrelsen (2021). *Krav til årsrapportens indhold*. Lokaliseret: 07. maj 2021 på:
<https://erhvervsstyrelsen.dk/krav-til-aarsrapportens-indhold>
- FSR Danske revisorer (2018a). *Response from FSR – Danske Revisorer (FSR – Danish Auditors) to the IAASB Consultation Paper on the Exposure Draft, ISA 315 (revised), Identifying and Assessing the risk of Material Misstatement*. Lokaliseret 02. februar 2021 på:
<https://www.fsr.dk/hoeringssvar-paa-isa-315-ajourfoert>
- FSR – danske revisorer (2018b) *Det koster skatteyderne mindst 1,5 mia. kr., at revisionspligten er blevet lempet*. Lokaliseret d. 26. april 2021 på:
<https://www.fsr.dk/det-koster-skatteyderne-mindst-1-5-mia-kr-at-revisionspligten-er-blevet-lempet>

-FSR – danske revisorer (2019) *Danmark får formandskabet i den Nordiske Revisorforening*. Lokaliseret d. 26. april 2021 på:

<https://www.fsr.dk/danmark-faar-formandskabet-i-den-nordiske-revisorforening>

-FSR Danske revisorer (2020a). *Vigtige Risikooplysninger går tabt: analyse af regnskaberne for 2019*. Lokaliseret 2. februar 2021 på:

https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Politik%20og%20analyser/Analyser/2020/FINAL_An%C3%A6rkningsanalyse%202020.pdf?fbclid=IwAR0MeXWSfXZoQz5tW3pcziA37h27WAbI9uIDthniMN68MTb2jmfwLC481zY

-FSR – danske revisorer (2020b) *Ny politisk sæson: Revisionspligt til debat*. Lokaliseret d. 26 april 2021 på:

<https://www.fsr.dk/ny-politisk-saeson-revisionspligt-til-debat>

-FSR Danske revisorer (2021). *Brancheanalyse 2020*. Lokaliseret 1. maj 2021 på:

<https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Politik%20og%20analyser/Analyser/2020/Brancheanalyse%202020.pdf>

- FSR Danske revisorer (u.å). *Revisors erklæringer – Hvad er forskellen*. Lokaliseret: 03. februar 2021 på:

<https://www.fsr.dk/vaerktoejer/fagboeger-og-publikationer/publikationer/revisors-erklæringer> og

[https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Politik%20og%20analyser/Om%20revisor%20og%20C3%A5rsregnskaber/Revisors%20erklæringer%20final%20\(1\).pdf](https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Politik%20og%20analyser/Om%20revisor%20og%20C3%A5rsregnskaber/Revisors%20erklæringer%20final%20(1).pdf)

-Historik och utveckling (2015). Lokaliseret 1. maj 2021 på:

https://web.archive.org/web/20150609005510/http://www.bas.se/bas_historia.htm

-IAASB (2015) *IAASB Response to Nordic Federation Draft Standard for Audits of Small Entities*. Lokaliseret d. 29 marts 2021 på:

<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-Response-to-Nordic-Federation-Draft-Standard-for-Audits-of-Small-Entities.pdf>

-IAASB (2019a). *Discussion paper – Audits of Less Complex Entities: Exploring Possible Options to Address the Challenges in Applying the ISAs*. Lokaliseret: 02 februar 2021 på:

<https://www.iaasb.org/publications-resources/discussion-paper-audits-less-complex-entities>

-IAASB (2019b). *ISA 315 (REVISED)*. Lokaliseret: 10. maj 2021 på:

<https://www.iaasb.org/consultations-projects/isa-315-revised>

-IAASB (U.Å). *About IAASB*. Lokaliseret 16. april 2021 på:

<https://www.iaasb.org/about-iaasb>

-IFAC (2011) *Facts About IFAC*. Lokaliseret d. 1. maj 2021 på:

https://www.ifac.org/system/files/downloads/facts_about_IFAC.pdf

-Israel, G. D. (2012). *Determining Sample Size*. Lokaliseret: 15. marts 2021 på:
<https://www.psychosphere.com/Determining%20sample%20size%20by%20Glen%20Israel.pdf>

-Københavns Universitetsbibliotek (u.å). *Kildekritik*. Lokaliseret: 1. marts 2021 på:
<https://kub.ku.dk/biblioteker/frederiksberg/vejledninger/kildekritik/>

-NRF (2015) *Public Consultation - Standard for audits of small entities*. Lokaliseret d. 14 marts 2021 på:
<https://www.fle.is/static/files/2015/ymislegt/nrf-sase-public-consultation-cover-letter-and-introduction.pdf>

-PWC (u.å). *Revision eller udvidet gennemgang*. Lokaliseret: 07. maj 2021 på:
<https://www.pwc.dk/da/services/revision/udvidet-gennemgang.html>

-SRF Redovisning (2021). *BAS kontoplan*. Lokaliseret den. 1 maj 2021 på:
<https://www.srfredovisning.se/baskontoplan/>